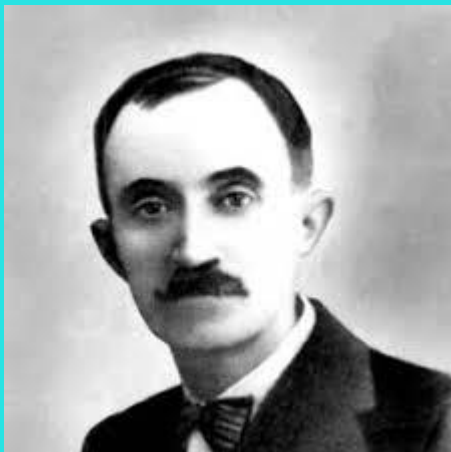




ÎNTREZĂRI

Revistă sătească de știință și cultură
Anul XII. Nr. 47. Septembrie 2024



Amurg violet

Amurg de toamnă violet ...
Doi plopî, în fund, apar în siluete
– Apostoli în odăjdii violete –
Orașul e tot violet.

Amurg de toamnă violet ...
Pe drum e-o lume leneșă, cochetă;
Mulțimea toată pare violetă,
Orașul tot e violet.

Amurg de toamnă violet ...
Din turn, pe câmp, văd voievozi cu plete;
Străbunii trec în pâlcuri violete,
Orașul tot e violet.

George Bacovia (născut George Andone Vasiliu; n. 17 septembrie 1881, Bacău – d. 22 mai 1957, București)



În acest număr : G. Bacovia, I. A. Pop, S. Coloșenco, T. Tănăsescu, V. Voiculescu, Gh. Postelnicu, El. Stroe-Otavă, Gh. Stroe, Ion Nedelea, Gh. A. Stroia, H. Stamatina, T. Cicu, T. Damian, P. Stoicescu, D. Ichim, D.I. Rușețeanu, F. Filip, L. Alexandru, E. Necula, Al. Pripon, G. Tudor, C. Costea, A. N. Popescu, R. Horvath, R. Mihai, A. O. Drugău, Elis. Postelnicu

Școala gimnazială „Vasile VOICULESCU” – Pârscov - deschiderea noului an școlar – (foto prof. Aida Drugău)



*„Adevărata educație nu înseamnă doar să știi să citești și să scrii, ci să gândești și să înțelegeți”
Nicolae IORGA*

EDITORIAL



Educația și cultura generală

Ioan Aurel POP -președintele Academiei Române

Toate societățile civilizate, în ultimele două secole mai ales și, în unele cazuri, de la Renaștere încoace, s-au îngrijit atent de educația membrilor lor. Educația este un set de teorii și de practici prin care se transmite experiența de viață a generațiilor adulte și cultura către generațiile de copii și tineri, încât aceștia să fie pregătiți pentru integrarea lor în comunitate.

Prin urmare, educația nu se confundă cu școala (cu învățământul), deși aceasta (acesta) este o parte fundamentală a educației. Dincolo de definiții, este clar că educația umanizează ființa umană încă de la naștere, adică îl face pe copil să ajungă om și să poată trăi între oameni. Poate că omul, dacă ar fi o ființă izolată, dacă ar trăi singur, atunci educația ar putea să fie facultativă sau superficială ori să lipsească de tot. Dar omul este o ființă socială și, deci, trăiește numai în comunitate și, câteodată, chiar în comuniune cu alți oameni, fapt pentru care educația este indispensabilă.

Lăsăm deoparte aici rolul familiei în educația copiilor, fiindcă tema merită o atenție specială și ne referim, de astă dată, doar la educația prin școală. Nu degeaba, în fața marasmului educației contemporane, circulă pe mijloacele de difuzare în masă următorul text: „Distrugerea oricărei națiuni nu necesită bombe atomice sau rachete balistice intercontinentale. Trebuie doar scăderea calității învățământului și permisiunea fraudei la examenele studenților. Pacienții mor în mâinile unor asemenea medici. Clădirile se prăbușesc, fiind construite de asemenea ingineri. Bani se pierd în mâinile unor asemenea economiști. Dreptatea se evaporă în mâinile unor asemenea judecători. Falimentul învățământului este falimentul națiunii” (Motto pe frontispiciul Universității Stellenbosch, Africa de Sud).

Textul acesta ar trebui să figureze peste tot, la universitățile din toată lumea și chiar în școlile primare și secundare. Ideea că o națiune sau o comunitate nu se distruge astăzi prin arme sofisticate, ci prin falimentul învățământului, sună ca o lege, ca o teoremă din matematică.

Noi românii, am început mai târziu cu organizarea învățământului de stat, dar nu se poate spune că nu am început bine. În 1864, eram între primele țări din lume care declaraseră învățământul primar de patru clase obligatoriu și gratuit. Secolul al XX-lea, până la reforma promovată de regimul comunist în 1948, a adus și o serie de notabile performanțe, mai ales prin aportul specialiștilor români care, după studii strălucite în Occident, reveneau aproape toți acasă, să-și întoarcă datoria față de poporul care i-a produs.

Regimul comunist a pervertit grav lucrurile și a schimbat calea tradițională a școlii noastre, dar nu în așa măsură încât să dispară performanța și reperle morale general valabile. Momentul 1989 a fost unul de cumpănă, pentru că ne-a dat libertatea să schimbăm totul în bine, dar ne-a oferit și posibilitatea de a greși copios. Îmbătați de libertate, am folosit mai ales a doua cale. De vreo trei decenii, se tot vorbește despre reforma educației din România, de la cele mai înalte instanțe până la scara de bloc. În contextul noilor proiecte de lege ale educației, discuțiile au devenit și mai aprinse. Se fac programe, strategii, propuneri, planuri de scurtă sau de lungă durată – validate sau nu – dar se emit și păreri, argumentate ori neargumentate, ale părinților, elevilor, sindicatelor, gospodinelor etc. Cele mai simple măsuri de după 1989 s-au referit la reducerea numărului de ore pe zi și pe săptămână, la desființarea multor discipline sociale și umaniste sau a multor conținuturi din acest domeniu, la înlocuirea unui tip de propagandă cu altul, la diminuarea volumului de cunoștințe predate, la coborârea ștachetei în general, în cazul tuturor materiilor.

Noua lozincă a fost: „Nu memorare mecanică, ci know how!”. Trendul acesta a fost însoțit treptat de digitalizarea tot mai accentuată a vieții cotidiene, fapt care a generat convingerea multora că elevii nu trebuie să mai acumuleze cunoștințe aproape deloc, din moment ce acestea sunt stocate foarte bine de memoria artificială. Cunoștințele teoretice urmau să fie înlocuite cu deprinderi practice legate de adaptarea la viața de fiecare zi.

Despre cultura generală necesară formării elevilor nu se mai vorbește aproape deloc sau se vorbește în necunoștință de cauză. În unele cazuri, se încearcă schimbarea înțelesului noțiunii de cultură generală, în sensul eliminării sau diminuării drastice din cadrul acesteia a componentelor istorice, filologice, geografice, etnografice, mitologice, clasiciste etc. Tendința este motivată tot mai des de schimbările trepidante și radicale din societate, de nevoia pregătirii pentru viitor, nu pentru trecut, de adaptarea la realități, de nevoia de reziliență, de posibilitatea reprofilării rapide etc. Toate aceste motivații, chiar dacă ar fi viabile, nu indică de la sine și căile cele mai potrivite pentru ieșirea din impas.

De exemplu, pregătirea pentru viitor poate să însemne, pentru unii, renunțarea la tot ceea ce este în relație cu trecutul. Or, în relație cu trecutul sunt – după unele opinii – toate vechile discipline școlare „vechi”, de la matematică, fizică,

biologie, chimie până la geografie și istorie. Ele se predau în școlile europene, sub acest nume, cam de la Renaștere înapoi și ar fi timpul – cred anumiți ideologi – ca ele să fie eliminate și nu primentite.

Alții, mai „generoși”, vor reducerea drastică a orelor, chiar a celor de științe fundamentale. Am auzit de câteva ori chiar păreri radicale de genul: teoremele la matematică sunt complet inutile; legea lui Arhimede nu mai merită atenție; tabelul periodic al elementelor chimice este depășit; de capitoul optică (din fizică) nu mai are nevoie decât specialistul de nișă etc. Ce să mai vorbim despre morfologie, fonetică, legendele Olimpului, structura unei simfonii sau raportul dintre spațiul cosmic și cel teluric la Eminescu?

Se aud iarăși voci care cer ca istoria și geografia să nu mai fie predate la anumite nivele de studiu, să nu mai fie materii de sine stătătoare, să li se reducă sau chiar suprime timpul acordat. Unii spun că nu ar mai fi nevoie de asemenea cunoștințe „demodate” și „facile”. Anumiți diriguitori, mai „subtili”, se milostivesc cu câte o oră de istorie și geografie, pe ici pe colo, integrate și integrale, fără dimensiuni temporale și spațiale, adică fără conținut specific. Alte „istorii”, peste tot în lume, sunt ale unui popor, ale unei țări, ale unui continent, ale unei minorități etc., dar a noastră, a românilor, la noi acasă, nu este nicăieri. Se vede că propunătorii acestor proiecte sunt foarte acriți de lumea aceasta dispusă pe spații și timpuri, sunt sătui de piramidele Egiptului, de Roma eternă, de revoluțiile care au schimbat Terra, de Michelangelo, de Domul din Köln, dar și mai saturați de Cozia și Voroneț, de Bălcescu și Avram Iancu, de biserica din Densuș sau de Tomisul lui Ovidiu. Unele din aceste propuneri sunt rețete sigure de îndobitocire, de cufundare în ignoranță, sunt îndemnuri la necunoaștere, la comoditate și la letargie.

Ce vini vor fi având asemenea forme de cunoaștere consacrate, precum istoria, vechi de când lumea? Ce tulburare trebuie să fi produs ele în mințile unora, încât aceștia să-și închipuie că vor revoluționa astfel școala românească? Sau, poate, unii au ajuns să creadă că învățământul merge rău din pricina prea multor cunoștințe despre spațiu și timp pe care le primesc, în sistemul nostru de educație șchiop, copiii și adolescenții? Nu voi putea să înțeleg niciodată cum și de ce, în numele principiilor democrației, se încearcă măsuri referitoare la școala românească bazate nu pe necesitățile sale reale, verificate de specialiști, de oamenii domeniului, de protagoniști, ci pe opinii exprimate la o cafea, pe părerile unor decidenți care n-au mai fost într-o școală și într-o clasă de când erau mici, pe pretențiile unor părinți care-și văd propriii copii geniali sau chiar pe ideile de simplificare a instruirii susținute de unii elevi.

Cum pot să știe elevii dacă postulatul lui Euclid, legea gravitației universale, scrierea corectă sau stilul gotic le vor fi utile ori inutile în viață?

Dacă nu vom face în chip serios disciplinele școlare consacrate și verificate de secole, dacă nu vom ști limba și literatura română, limbi și literaturi străine, matematică, fizică, istorie, geografie etc. sau dacă le vom face pe toate la nivelul minime rezistențe, nu vom putea să devenim experți în nutriție sănătoasă, mediu nepoluat, igienă, sexologie, fiscalitate, drepturile omului, democrație, studii interculturale, gândire critică etc. Ceea ce nu înțeleg mulți dintre chivernisitorii școlii este un lucru foarte simplu: istoria înseamnă cultură generală și orientare în viața contemporană, nu date și fapte de prisos despre o lume care nu mai este. Iar geografia înseamnă orientare elementară în spațiu și nu denumiri care trebuie memorate. Dacă prin educație în general se transmite elevilor experiența de viață a omenirii pe domenii, istoria concentrează această experiență sub forma unei materii. Azi, copiii și tinerii au marea șansă de a călători, de a vedea lumea, de a se bucura de marile creații ale omenirii din toate timpurile și din toate spațiile, din preistorie până în era zborurilor cosmice și din Laponia până în Patagonia. Dacă nu mai învățăm istorie și geografie, dacă disprețuim aceste forme de adaptare la viață, dacă ne temem de conținuturile lor, vom ajunge să mergem în America Latină și să credem că oamenii de acolo vorbesc limba latină, să vedem obeliscurile egiptene de la Paris și să credem că acolo a fost Egiptul antic, să intrăm în British Museum și să credem că unele obiecte de acolo au fost aduse de extraterestrii. Poate că vom ști să ne spălăm mereu pe mâini, să mâncăm numai produse ecologice, să nu poluăm natura, să deschidem o afacere, să accesăm site-urile cu cele mai spectaculoase jocuri sau filme cu ființe fantastice etc., dar vom ajunge categoric infirmi din punct de vedere intelectual.

Cultura generală pentru elevele rămâne la ordinea zilei. Această cultură generală se modifică și ea periodic, în funcție de schimbările din societate. Cultura generală din secolul al XXI-lea nu mai înseamnă trivium și quadrivium, ca în Evul Mediu, nu mai înseamnă greacă și latină intensiv, nu înseamnă numai literatură, nici numai muzică sau arte frumoase, dar nici numai deprinderi digitale, bancare, antreprenoriale sau ecologice. Elevii nu se pot specializa începând cu vârsta de zece ani. În primii opt ani de școală și chiar în cei patru ani de liceu, cultura generală trebuie să rămână baza. Iluzia specializării cuiva pe la vârsta de 14-15 ani este primejdioasă și păguboasă, mai ales în condițiile complicării vieții, a înmulțirii provocărilor dinspre toate direcțiile, a nevoii de adaptabilitate, de schimbare a profesiei, pe fondul prelungirii vieții active și al creșterii speranței de viață. Firește, mai toate cunoștințele omenirii sunt stocate în baze de date tot mai bogate și mai sofisticate, dar ele rămân literă moartă în absența judecății minții omenești. Deciziile le iau, deocamdată, oamenii, iar dacă oamenii au mințile goale, degeaba sunt pline memoriile calculatoarelor.

Prin această tabula rasa, se prefigurează un mare pericol, acela al somnului rațiunii. Vor gândi alții pentru noi, iar noi vom executa cumiți ordinele lor. „Un popor fără cultură este un popor ușor de manipulat”, constata Immanuel Kant, cu mai bine de două secole în urmă. De atunci se întrevădeau gravele consecințe ale ignoranței, generatoare de prostie și de prostire.

Cultura generală prezentă numai în memoria calculatorului este utilă doar pe jumătate, fiindcă poate să rămână, pentru cei mai mulți, străină, opacă, neinteligibilă.

Ca să accesăm datele digitale avem nevoie de o pregătire a minții noastre, de o anumită sensibilitate pentru cunoaștere, de pasiunea cercetării. Acestea toate nu vin printr-un dat imuabil al sortii, ci prin eforturi grele, prin învățatură asiduă, prin strădaniile memoriei, fără de care inteligența moare. Se poate ca peste mii de ani – dacă planeta numită Pământ va mai exista – structura biologică și intelectuală a oamenilor să se schimbe radical și să nu mai fie nevoie de școală, așa cum o înțelegem noi astăzi. Până atunci, însă, nu putem arunca peste bordul „corabiei” noastre o experiență de viață verificată de milenii și foarte folositoare, adoptând în loc iluzii.

Pentru performanță, școala românească are nevoie de stabilitate, de liniște, de autonomie. Mai întâi, toți liderii politici ar trebui să aibă ca îndatorire principală asigurarea obligativității învățământului pentru toți copiii și adolescenții, așa cum este prevăzut în lege. Mai ales primarii de sate nu ar trebui să tolereze analfabetismul real, generat de nefrecventarea școlii și de abandonul școlar. Tolerarea aceasta – petrecută mai peste tot, sub ochii noștri – ar trebui să fie pedepsită, conform legii. În al doilea rând, clasa politică ar trebui să asigure școlii cel puțin bugetul prevăzut prin lege și să creeze condițiile necesare creșterii valorii sociale a meseriei de dascăl. Țările în care învățământul merge bine au nu numai dascăli bine plătiți, ci și respectați. Iar respectul vine după dovedirea competenței, care, însă, nu se poate naște din nimic.

Este vorba despre un angrenaj în care factorii interferă, se completează și se generează unul pe altul. Cu elevi care merg la școală și cu profesori competenți și dăruți, analfabetismul real devine imposibil, iar cel funcțional este diminuat la nivele minime. Abia după asigurarea alfabetizării complete vine învățarea temeinică a tainelor cunoașterii.

Elevii, în școală, trebuie să ajungă să cunoască nivelul mediu inteligibil pentru ei, în funcție de vârstă, la care a ajuns o disciplină. Abia în facultate, mai ales la masterat și doctorat, studentul învață cum să ducă mai departe, prin cercetare, cunoașterea dintr-un domeniu. Evident, nu toți ajung și nici nu trebuie să ajungă la acest stadiu înalt. Unii, încă din adolescență, învață „arte și meserii” – cum se spunea odată, frumos – și ajung să producă bunuri materiale palpabile (obiecte, hrană), servicii etc. Dar, toți, indiferent de stadiul la care ajung, au nevoie de cultură generală, azi mai mult ca oricând. Toți, indiferent că sunt producători de pâine, vânzători, barmani, operatori de calculatoare, medici sau savanți atomiști, trebuie să știe cine a fost Pitagora, ce este un scripete, ce spune legea atracției universale, de ce Biserica Neagră este o construcție medievală gotică, cum sună un sonet și o simfonie, de ce substantivele se declină și verbele se conjugă etc.

Or, toate acestea se dobândesc prin școală normală, în care se face matematică, fizică, biologie, chimie, istorie, geografie, muzică etc. Dacă școala aceasta (nu neapărat foarte performantă) este măcar normală, firească, atunci protecția naturii și a mediului locuit, nutriția sănătoasă, începerea unei afaceri, abilitățile digitale, spiritul critic, igiena și sexul, buna cuviință și toate celelalte vin aproape de la sine, ca părți (capitole, conținuturi) ale educației existente și nu ca discipline speciale. Pentru aceasta, sigur, școala nu poate să rămână anchilozată în scheme vechi, ci are datoria să se primenească mereu, în cadrul structurilor existente verificate. Blocarea școlii în vechiul proiect ca și experimentarea permanentă – adică extremele – omoară învățământul, îl periferizează, îi anulează setea de performanță. Așa cum este firesc să lăsăm sănătatea pe seama medicilor și a personalului specializat, tot așa, școala trebuie chivernisită, în esență, de dascăli, cu concursul, firește, al întregii societăți (de la părinți până la ONG-urile de specialitate). Prea mulți protagoniști strică întregul edificiu și creează marasm și incertitudine.

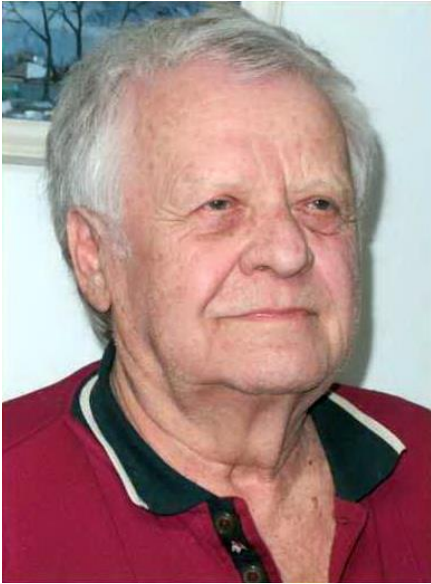
Nu se poate imagina o societate viabilă a viitorului – nici națională și nici globală – fără educație serioasă și sănătoasă, în centrul căreia să stea cultura generală. Sănătatea educației depinde de noi toți, dar este asigurată concret de aceia care iau deciziile și care trebuie să fie culți, educați, performanți. Calitatea înaltă a conducătorilor ar predispuce la creșterea calității dascălilor, iar din dascăli buni vor ieși absolvenți buni.

„Să preamărim limba română așa cum au făcut-o Eminescu, dar și cronicarii moldoveni, Kogălniceanu, Hasdeu, părintele Mateevici, Nichita Stănescu și mulți alții și să nu uităm niciodată motto-ul pus de Duiliu Zamfirescu la ciclul Comăneștenilor: Suntem datori să citim în limba noastră. Popoarele mari nici nu cunosc alte limbi. Limba noastră este viața noastră ca popor. Nici iubirea de limbă nu mai este de ajuns. Este nevoie și de o veghe asupra limbii, pentru a o feri de poluare.

Pentru Iorga, România era și limba română, dar și pământul acesta frământat, format din țări românești unite. România și, implicit, națiunea au nevoie de protecție cotidiană, de cale deschisă spre viitor”.

PRO MEMORIA

Confesiuni de colecție cu jurnalistul și scriitorul Serghei Coloșenco. De la Rebus la Literatură



Serghei Coloșenco este profesor, publicist, editor, rebusist de înaltă valoare. S-a născut la 14 februarie 1941 în comuna Căinari, județ Tighina, Republica Moldova, dintr-o familie de cadre didactice. A urmat școala primară la Băcani, apoi școala gimnazială și liceul la Bârlad. Este absolvent al Facultății de Filologie Secția Româno-Franceză în cadrul Universității Al. I. Cuza din Iași.

Debutul rebusist l-a avut în paginile revistei *Rebus* nr. 40 din 20 februarie 1959 iar în nr. 63 din 5 februarie 1960 îi apare primul careu intitulat „Câmpul alb, oile negre”. Semnează în domeniul enigmisticii materiale bazate pe anagrame: coperti literare, cărți de vizită. Realizează peste 8.000 de careuri și peste 1.000 de probleme de enigmistică apărute în circa 100 de ziare, reviste, almanahuri, plachete și alte publicații ocazionale: *Rebus*, *Rebusache*, *Cuvinte încrucișate*, *Minirebus*, *Vremea nouă* (Vaslui), *Rulmentul* (Bârlad), *Dobrogea nouă* (Constanța), *Flamura roșie* (Arad), *Viitorul* (Mehedinți), *Viața Buzăului*, *Informația Harghitei*, *Tribuna*

Sibiului, *Mai*, *Scânteia tineretului*, *Academia Cașavencu*, *Tineretul Moldovei* (Chișinău), *Viața militară*, *Ateneu* (Bacău), *Universul copiilor*, *Labirint* (Brașov), *Almanah Flacăra*, *Almanahul literar*, *Convorbiri literare* etc.

Este unul din membrii fondatori ai Cercului rebusist „Alb și negru” de la Bârlad (1970). Are expoziție personală de rebus cu prilejul Consfățuirii Naționale rebusiste organizată la Bârlad (1977), multe colaborări la Radio Iași, Radio Unison Bârlad ș.a. În domeniul publicistic se remarcă prin activitate diversificată ca genuri fiind prezent cu multe articole, anchete, știri, recenzii, poezii în publicațiile *Părerii Tutovene* (redactor), *Pagini medicale Bârlădene*, *Dialog*, *Podgoreanu*, *Jurnal de Vaslui*, *Academia Bârlădeană* (redactor șef), *Ethis*, *Amurg sentimental* (București), *Sinteze literare* (Ploiești) ș.a. A editat revistele *Labirint* – patru serii, *Magazin distractiv*, *Alb și negru*, *Catalog turism* (1980-1984) și *Reborama*. Împreună cu fratele său, cunoscutul eseist și critic literar, Mircea Coloșenco, semnează numeroase antologii printre care: Petre Țuțea, „Filozofia nuanțelor”, Editura *Timpul*, Iași, 1995; Pamfil Șeicaru, „Epistolar. Scrisori din exil”, Editura *Elion*, București, 2001; G.Tutoveanu, „Albastru. Poezii alese”, Editura *Sfera*, Bârlad, 2003. Între anii 2012-2018, a organizat la Casa rebusiștilor din Oituz, județul Bacău, întâlniri cu iubitorii de enigme și de cuvinte încrucișate. Au participat rebusiști din Abrud și Câmpeni, Turnu Măgurele și Alexandria, Mărășești și Bacău, București și Onești, Brăila și Galați, Râșnov și Brașov. Comentariile la aceste întâlniri au apărut în numerele revistei *Labirint*, însoțite de fotografii și adunate în volumul *Cronici rebusiste*. În prezent este redactor-șef al revistei *Academia Bârlădeană*, redactor-șef al revistelor rebus *Labirint* și *Crypto*, și coordonator al publicației trimestriale *Viața noastră*, editată de Casa de Ajutor Reciproc a Pensionarilor „Elena Cuza” din Bârlad.

Înainte de a adresa domnului S. Coloșenco câteva întrebări, vrem să familiarizăm cititorul cu unele chestiuni preliminare de ordin terminologic.

Conform dicționarului explicativ al limbii române (DEX), prin cuvântul RÉBUS, plural rebusuri, se înțelege un joc al minții, în care un cuvânt sau o frază sunt reprezentate printr-o combinație de figuri, litere sau semne pe baza cărora urmează să gășiți cuvântul sau fraza dată. Ca sinonime avem enigmă, șaradă.

Totuși, DEX-ul nu definește corect noțiunea de Rebus, ne avertizează maestrul S. Coloșenco. Rebus este o enigmă ilustrată. Atât. Astăzi, datorită extinderii noțiunii și a activității, are multiple conotații. Cele două reviste de care se ocupă maestrul S. Coloșenco – *Labirint*, ajunsă la numărul 66 și *Crypto*, la numărul 32, cuprind tot ce se referă la „rebus”: careuri, enigme, poezii specifice. Cei care „practică” această îndeletnicire sunt rebusiști, iar fenomenul se numește rebusism. Cuvântul „rebus” provine din latina *res* (lucru) și înseamnă reprezentarea numelor, cuvintelor și frazelor prin imagini, figuri, compoziția literelor etc. Acest cuvânt provine din sintagma latină „Non

verbis sed rebus”, ceea ce înseamnă „*Fără cuvinte, dar cu ajutorul lucrurilor*”. O formă timpurie de rebus apare în hieroglifele egiptene și în ideogramele chinezești timpurii. Apoi, ilustrațiile de tip rebus au fost întrebuințate pentru a exprima numele orașelor pe monedele grecești și romane sau numele familiilor din heraldica medievală, cât și pentru simboluri în arta și arhitectura religioasă. În Orientul Îndepărtat, în special în China și Coreea, simbolurile redade în manieră rebusistă erau întrebuințate în mod obișnuit pentru a reda dorințe de bun augur. În Europa, rebusurile erau adesea folosite pentru motto-urile de familie, sigiliile personale și, în cele din urmă, în jocuri sau ghicitori. Aceste exerciții de inteligență apar și în presa literară românească, și amintesc aici, de exemplu, Revista *Familia*, în chiar primul an de apariție, 1865 când sub denumirea „*Gâcitura de siacu*” (prin „siac” se înțelege cal) publica un rebus, precizând „se poate dezlega după săritura calului”. Numeroase alte reviste literare au practicat aceste jocuri ale minții, care fiecare poartă o denumire aparte.

Tanța Tănăsescu: Domnule Serghei Coloșenco, în anul 2005 ați fost declarat oficial drept „cel mai prolific autor rebusist din România”. Aceasta înseamnă peste 8.000 de careuri, peste 2.500 de probleme enigmistice, apărute în peste 100 de ziare, dar și numeroase titluri editoriale. Ca rebusist ați debutat în presa vremii încă de când erați elev, publicând un aritmogrif, la 14 septembrie 1957, în ziarul local „Steagul Roșu”. Ce v-a atras spre acest domeniu atât de aparte? Ce satisfacții vă oferă crearea sau compunerea unor asemenea specii aparte de publicistică ?

Serghei Coloșenco: Stimată doamnă, încep să răspund la „curiozitățile” dvs. Mă consider un autodidact în enigmistică. La vremea aceea n-avea cine să mă inițieze. Și luam dezlegările enigmelor apărute în revista *Rebus*. Prima enigmă dezlegată: într-un dreptunghi cu 5 sau 6 stele (reprezenta cerul) era inclusă litera S. Ce bucurie pe capul meu când am găsit soluția: SINCER, adică S în cer! Eram elev în clasa a VII-a, la Școala nr. 4 din Bârlad, când, într-una din zile a intrat în clasa noastră ziaristul Sandu Naumescu, care a stat de vorbă cu noi. La o săptămână după, citim în *Scânteia pionierului* o pagină întreagă despre noi. Am descoperit atunci în ziar și un careu de cuvinte încrucișate cu noțiuni din fizică. Cum obiectul îmi displăcea, l-am dezlegat în grup și de atunci, încet-încet, mi s-a inoculat, să zicem, această pasiune. În școală, dar și în viață, „rebusul” m-a ajutat, mi-a adus mari satisfacții. Un exemplu: eram în ultima clasă de liceu. Eu la B, iar Cezar Ivănescu, la F. În ziarul *Flacăra Iașului*, apar într-un număr Cezar cu o poezie, iar eu, în aceeași pagină, cu un careu! Dacă și acum, după atâția ani, îmi aduc aminte cu multă plăcere de acele momente, vă închipuiți ce-a fost pe holul școlii în recreația mare?! Alt exemplu: la orele de curs le dădeam elevilor „extemporale”: să dezlege careurile după Programa școlară. Am avut discipoli.

T.T.: Se știe că în domeniul compoziției rebusiste există două mari clase de careuri: tematice și careuri fantezie sau surpriză. Care dintre acestea v-au atras cel mai mult?

S.C.: M-am aplecat spre careul tematic pentru că m-au pasionat literatura, muzica, pictura, filmul ș.a. Fișam teme năstrușnice. Îmi amintesc că Ion Pătrașcu, redactor-șef al revistei *Rebus* îmi scrie (citez din memorie): Careul „Temple” este interesant, dar nu poate fi publicat: sunt noțiuni pe care publicul larg nu le cunoaște. Rândurile lui au fost ca un bumerang: mi-am dat seama că dezlegătorului să-i dai ce știe el, nu să caute – ca azi – „poet chinez, autor...”. După o tatonare în care am publicat „ce-am vrut și unde-am vrut”, am decis că e bine să adun între 4 coperti tot ce se numește: cuvinte încrucișate și enigme și așa, am debutat editorial cu Viorel Vâlceanu, la *Junimea* ieșeană. Apoi un „*Ion Creangă*”, tot la *Junimea*, ca în 2000, un „*Enigmatic Eminescu*” să fie lansat la Centrul Academic Eminescu, la Chișinău, în prezența acad. Mihai Cimpoi. *Biblioteca Rebus* a fost piatra de încercare a mea, din 1999 și, încă mai este, ajunsă în vara lui 2023 la numărul 200! În această colecție sunt 40 de apariții eminesciene... Sunt careuri tematice și careuri fantezii. Îmi plac fanteziile pentru că poți face „tot ce-ți trece prin minte”.

T.T.: Recent ați editat o lucrare cu titlul „Ion LUCA – Eseu enigmatic”, apărută la Editura „Sfera” din Bârlad, în anul 2022. Care a fost motivația de a aborda un asemenea subiect?

S.C.: M-am aplecat asupra unor personalități naționale: Vasile Alecsandri, Ion Creangă și George Coșbuc însumează aproape o mie de pagini, *Plumb*, de G. Bacovia, *Rondelurile* lui Macedonski, Tudor Pamfile, Marin Preda, Ion Luca. Dramaturgul, a cărui piesă „*Alb și negru*” a fost jucată de actorii Teatrului „*Victor Ion Popa*”, a avut un destin nefericit și i-am dedicat cartea la 50 de ani de la trecerea în neființă, volum pus la loc de cinste la Biblioteca „G.T. Kirileanu” din Vatra Dornei. Alte cărți: Tudor Arghezi – *Psalmi și Cuvinte potrivite*, Ion Neculce – *O samă de cuvinte*, Victor Ion Popa, Al. Vlahuță, G. Topîrceanu (4 volume, *Balade vesele și triste*, *Parodii originale*, *Migdale amare și Pagini de proză*), *Hiporebus* etc., etc., etc.

T.T.: Știm că pentru a realiza un careu dedicat unui scriitor român, trebuie să parcurgeți întreaga sa biografie, să cunoașteți la perfecție opera scriitorului respectiv. Cât timp vă ia, de exemplu, să finalizați un careu dedicat, să zicem, unui scriitor de talia lui Marin Preda, despre care știm că ați și publicat recent o carte cu titlul „Centenar Marin Preda”?

S.C.: Cât timp îmi ia ca să alcătuiesc o plachetă sau un volum? Depinde de autor. Dacă e poet, puțin, dacă e prozator mai mult timp, pentru că trebuie să-l „citesc”.

T.T.: Aș vrea să enumăr doar o parte dintre cărțile domniei voastre: „Cartea rebusistă” (2009), „Costache Conachi” (2008), „Dimitrie Cantemir” (2003), „Vasile Cârlova” (2011), „I.L. Caragiale” (2002), „Ion Creangă” (2002), „George Coșbuc” (2003), „Mihai Codreanu” (2015), „Otilia Cazimir” (2003), „Mateiu I. Caragiale” (2011), „Eusebiu Camilar” (2011), „George Călinescu” (2005). O altă lucrare recentă poartă numele „Călin Nebunul”. Vă rugăm să ne împărtășiți ce anume v-a îndemnat să puneți pe hârtie aceste biografii atât de prețioase pentru contemporanii noștri?

S.C.: Îmi amintesc cum fratele meu mi-a adus să scriu la ERICA scrisorile lui Pamfil Șeicaru (un fel de bărlădean) adresate, din exil, unei nepoate, medic. Țineam cu evlavie scrisoarea ca un lucru prețios. Cum poți să uiți? După ce apare G. Topîrceanu, am în proiect o integrală Bacovia, un Caragiale (e aproape gata), Amintirile lui Ion Creangă, în 4 volume, și, bineînțeles, Mihai Eminescu...

T.T.: Una dintre cele mai prestigioase reviste din provincie, al cărei redactor-șef ați fost, se numește „Academia Bârlădeană”. Cât de dificil este să adunați în paginile acestei reviste nume prestigioase de colaboratori?

*S.C.: Să trecem la celălalt aspect al activității mele: publicistica literară. Societatea „Academia Bârlădeană” a luat ființă la 1 mai 1915, din inițiativa poetului G. Tutoveanu, folcloristului Tudor Pamfile și a preotului Toma Chiricuță. După 1990 societatea a editat revista cu același nume, ajunsă până acum la numărul 92. De ea mă ocup... de la numărul 1! La fel cu *Viața noastră*, ajunsă la numărul 60! Doar de revista *Pași spre infinit*... de la nr. 2! Revista de rebus *Crypto*, supliment al *Vieții noastre*, a avut un destin aparte: fiecare număr era dedicat unei litere din alfabet: 1-21; de la nr. 22 – literele „rebele”: k, q, w, x, y. Acum a reintrat în normal.*

T.T.: Știm, maestre Serghei Coloșenco, faptul că îl iubiți, ca noi toți, pe Mihai Eminescu. Chiar ați mărturisit într-o recentă carte, intitulată „Sonete eminesciene în Rebus”, apărută la Editura „Sfera” din Bârlad, că „Tot ce a scris Mihai Eminescu constituie o sursă de inspirație permanentă, inepuizabilă și pentru un rebusist”. Știm de asemenea că ați scris și publicat și poezie. Vă rugăm să ne spuneți dacă în opera lui Eminescu sunt cumva și taine enigmatice, enigme.

*S.C.: Ultima mea carte, *Eminescu 39...*, este dedicată Poetului Nepereche, ieșită de sub tipar pe 8 noiembrie. E volumul 13. Pe 15 ianuarie 2024 va apărea volumul 14. Între aceste date sper să mă bucure G. Topîrceanu vol. 2 și 3. Paginile de proză vor vedea lumina tiparului anul viitor, ca și opera lui I.L. Caragiale (versuri, proză și teatru).*

T.T.: Ați scris un „Ghid al enigmistului”, lucrare în care oferiți explicații pentru numeroasele specii enigmatice: Acrostihul, Adunarea cifrată (calculul aritmetic enigmatic, sau criptoritmia), Anagrama, Androgenul, Antoverbul, Aritmogriful, Aritmogrița, Biverbul, Bizareria, Calamburul, Cartea de vizită, Coperta literară, Criptografia, Criptograma, Cronogramul, Frazifonul, Golful de cuvinte, Hipocrenul, Încurcătura de limbă (scioglilingua), Ligamentul, Logogriful, Meta Crama, Monoverbul, Rebo, Rebus, Reconstituirea, Săritura calului, Scartul, Singrama, Sinoverbul, Sarada+Zeppa, Triverbul, etc. În care dintre acestea vă regăsiți? Sau, mai bine zis, care vă sunt cele mai la suflet?

*S.C.: Am făcut un *Ghid enigmatic*, aparte de cel al lui Gheorghe Sanda. Am explicat pe larg fiecare noțiune și am dat exemple cu enigmele colaboratorilor de la revistele bărlădene. Dintre cărțile „de suflet” pot să vă spun că se detașează *Prietenii mei*, dedicată celor doi câini, Nix și Tașa, de la „*Casa rebusiștilor*” din Oituz + motanul Mițu, și cele dedicate lui Mihai Eminescu. Poetul a trăit 39 de ani și jumătate. Eu am preluat doar 39 autori și am ajuns la volumul 13. A apărut pe 8 noiembrie 2023, de Sfântul Arhanghel Mihai. Celelalte date de apariție sunt: 15 ianuarie, 15 iunie și 14 februarie, ziua mea de naștere, când îmi fac cadou o... carte! Se știe că Vasile Cârlova este autorul a cinci poezii aflate în patrimoniul literaturii române. Am reușit o plachetă cu care mă mândresc. La fel și *Poezii Văcărești*, *Costache Conachi*, specialist în acrostihuri, fabulistul *Grigore Alexandrescu*, *Al. I. Odobescu*, cuplul *B.P. Hasdeu + Iulia*. Pe Otilia Cazimir și pe Eusebiu Camilar i-am audiat ca student ieșean, cum să nu-i immortalizez?*

T.T.: Sunteți unul dintre cei mai buni compunători de careuri din țară. Cunoașteți printre scriitori sau ziariști și împătimiți ai acestui gen publicistic? Care v-au abordat pentru a publica din creațiile lor?

S.C.: Am fost și sunt în relații amiabile cu mulți scriitori ieșeni. Îmi amintesc că la Muzeul Literaturii Române din Iași prezentam cărțile tipărite la Editura Sfera din Bârlad, când apare poetul Horia Zilieru, înalt, cu părul alb ca neaua. Îi zic: – Maestre, părul alb îmi apare ca o grilă, fără puncte negre. Vă voi face o plachetă! Și așa a fost! Să știți că nu toți oamenii de litere agreează cuvintele încrucișate, nici epigramele, aforismele etc. Dar nici rebusiștii nu citesc tot ce se publică...

T.T.: Aș vrea să ne transmiteți cititorilor noștri o problemă de enigmistică, pentru a fi dezlegată!

S.C.: O confesiune: când stau de vorbă cu cineva, sertărașele cu enigme și cu careuri din creier funcționează cu mare presiune...

T.T.: La finalul acestui interviu, pentru care vă mulțumesc cu recunoștință, dorindu-vă în continuare ani mulți și bogați în creații, vă invit să adresați un mesaj colegilor noștri din Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România.

S.C.: Doresc tuturor care știu și pot citi o carte de rebus cu creionul și radiera doar SĂNĂTATE. Tare m-aș bucura dacă în Revista UZP s-ar găsi o pagină și pentru cuvintele încrucișate!

**Interviu realizat de Tanța Tănăsescu /UZP
UZPR, 15 noiembrie 2023**

Post-scriptum ÎNTREZĂRIRI

A-l evoca pe Sergiu, așa cum l-am cunoscut din amfiteatrul studentesc, din camera de cămin, și până în ultimii ani de maximă activitate creatoare, conturează un portret cu multe fațete și o singură, imensă personalitate.

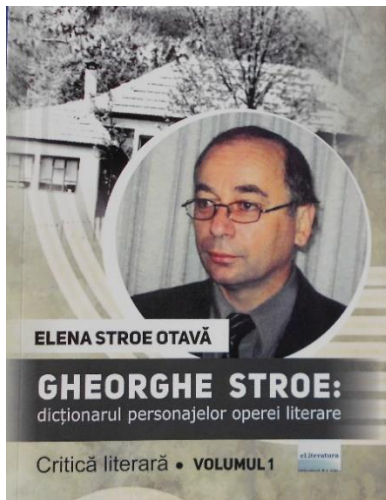
Cei mai mulți care ar putea depune mărturie despre modul în care l-au cunoscut au părăsit această lume. Aceasta și pentru că el a căutat întotdeauna compania oamenilor inteligenți, onești, manierați. Confrați care au colaborat cu el, având o identitate de idei, proiecte și acțiuni. Totul implicat în mari planuri editoriale. Sergiu a fost un far și un model uman al ultimelor decenii, în care modelele oferite de mass-media sunt monedă calpă. Un telefon sau o corespondență poștală aduceau o încurajare sau o soluție, o înțelegere pentru problemele fiecăruia, prin naturalețe și firesc. Cei care au avut norocul să-l cunoască au simțit nevoia de a scrie despre realizările lui numeroase, cu o constanță de metronom, bucurând lumea intelectuală a Bârladului și a Țării de Jos, trecând frontierele spirituale în Bucovina, în Muntenia, Oltenia și Ardeal, făcând cunoscut prestigiul binemeritat al Academiei Bârlădene, al Editurii Sfera, al revistelor „Viața noastră”, „Labirint”, „Crypto”, al colecțiilor Rebus și al instituțiilor de cultură vasluiene.

Un om cu o viață și cu un destin de excepție, un camarad care va dăinui în amintirea noastră cu tot farmecul și bunătatea conferite de propriile fapte și cărți.

Ne va lipsi și ne va fi mereu dor de el și de rostirea lui moldovenească, dar avem satisfacția că am fost alături, gând la gând, 60 de ani.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

O CARTE DE CĂPĂTÂI PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ



Istoric și critic literar, prozatoare și poetă, Elena Stroe-Otavă, născută în 1951, în satul Bădila, comuna Pârscov, și-a stabilit în ultimii ani, ca reper tematic, moștenirea literară lăsată de bunul ei frate, Gheorghe Stroe, demers asumat ca matrice spirituală a familiei și a ținutului natal.

„Dicționarul personajelor literare”, două volume, 900 de pagini, vin la puțină vreme după monografia „Un Sisif pe muntele de cenușă” (620 de pagini), lucrări monumentale despre creația unui mare prozator contemporan, în care fabulosul se împletește cu realitatea istorică și geografică, în povești tulburătoare, cu semnificații universale. Recenta lucrare este importantă nu doar din punct de vedere estetic și istoric, ci și din punct de vedere documentar, depunând mărturie despre atelierul de creație al regretatului Gheorghe Stroe, remarcabile prin subterfugiile stilistice inteligente și prin formule narative introduse cu abilitate în narațiuni bine chibzuite și echilibrate. Este evident că avem în față un studiu minuțios al mărturiilor documentare având ca origine arealul Valea Sării, ceea ce face ca întreaga operă să genereze o dublă valoare: artistică și onomastică. Văzută ca un singur roman, proza scurtă a lui Gheorghe Stroe are caracterul și profunzimea unei lucrări magistrale întinse pe mai multe planuri: geografic, istoric, etnografic, social și spiritual, autorul-erou fiind un exponent simbolic al acestui ținut. Elena Stroe-Otavă reconstruiește lumea muntelui de cenușă dintr-o perspectivă subiectivă și sentimentală, scoțând la lumină autenticul documentar, ca și recuperarea unor simboluri biblice sau folclorice, dând Savoare deosebită celor 900 de pagini.

„Dicționarul” este lucrarea desăvârșirii artistice a Elenei Stroe-Otavă, lucrarea care îmbină decisiv experiența sa de viață, experiența sa literară și culturală. Este lucrarea care toarnă în bronz biografia literară a unui uitat prozator român: GHEORGHE STROE și dedicată de autoare împlinirii a șapte ani de la plecarea dintre cei vii a fratelui său.

Întezăriri

„Personajele scriitorului Gheorghe Stroe alcătuiesc o lume fascinantă. Ele trăiesc drame personale, provocate, mai ales, de bătrânețe, boală și singurătate. Fiind dramele unei umanități, creatorul lor nu atribuie multora dintre ele identitate. Prin fața noastră trec bătrâni fără nume, pensionari părăsiți de familie și uitați de prieteni, profesori și medici, copii și adolescenți preocupați de jocurile lor, uneori periculoase, soți și soții care, de la un timp, se înstrăinează, creatori de frumuseți artistice, pictori, scriitori ori modelatori în lut, care creează sub inspirație și protecție divină, oameni visători, căutând o fericire, care nu se arată la orizontul așteptărilor, țărani sau simpli muncitori, ceferiști și cârciumari. Sunt puține personaje cu identitate socială, juridică. Cele mai multe sunt personajele cu nume împrumutate de la persoanele reale din satul natal al scriitorului, Bădila (Valea Sării, în opera sa literară) din comuna Pârscov, județul Buzău”.

(Autoarea)

**Fragmente din lucrarea
„GHEORGHE STROE: dicționarul personajelor literare”, de Elena Stroe-Otavă**

BIRLIGARU este personaj episodic în nuvela „**Vremea consiliului parohial**”, publicată în volumul „**Fotografal de mirese**”, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2004. Sosit în satul buzoian Valea Sării, care nu avea preot de mai mult timp, noul preot este informat de către Moise, omul desemnat de consiliul parohial să-l aștepte la gară, să-i ofere informații despre sat și locuitorii săi, pentru ca acesta să le cunoască. Satul se afla pe malul stâng al râului Buzău, într-o zonă de munte a județului Buzău.

Moise îl informează pe preot că în sat se aflau multe case nelocuite. O gospodărie de la șosea, aflată peste drum de biserică, atrage atenția preotului, pentru că „s-au părăginit gardurile, s-a ruinat casa, grajdul a căzut într-o rînă, iar curtea a fost cuprinsă de un hățiş greu de străbătut.” Moise îi povestește despre cei care au trăit acolo: „Aici au trăit ai lui Birligaru, oameni de vază în Valea Sării, dar asta a fost când a fost. Au venit comuniștii și le-au luat tot și așa au ajuns în rînd cu ceilalți, chiar dacă o vreme au mai ținut ei nasul pe sus. Mai tîrziu, tinerii s-au dus, n-a mai rămas unul de-ai lui Birligaru în sat, n-au mai avut avere, totuși au învățat carte... Acum, casa e cum o vedeți, pentru că sînt destui ani de cînd a murit și coana Stela. A dus-o greu, singură la bătrînețe, fără ajutor de nicăieri. Fi-su n-a mai dat prin Valea Sării de vreo treizeci de ani, nici la moartea ei n-a venit, nu s-a găsit în casă nici o adresă și n-am știut unde să-i scriem.”

Modelul personajului este Constantin Bâgiu, din Bădila, căsătorit cu Stela, din Cozieni, județul Buzău. Birligaru era o poreclă, dar, în prezent, nimeni nu mai știe de unde vine și ce înseamnă. Toată lumea îl cunoștea cu acest supranume. Ei au avut un băiat, Gheorghe (Georgică), specialist în electrotehnică. Georgică lucra la Pătârlagele și făcea naveta la Bădila, locuind cu părinții. A fost căsătorit cu învățătoarea Ileana Bâgiu, care funcționa la Scoala generală din Bădila, fiind învățătoarea scriitorului Gheorghe Stroe. Cei doi soți nu și-au părăsit niciodată părinții, au locuit cu ei și i-au îngrijit până la sfârșit. Acum nu mai știu de ce, atât mama noastră, cât și noi, copiii, le spuneam nași tuturor. Se pare că nașu Costică și nașa Stela au cununat pe bunicii Smaranda și Constantin Moise și au botezat pe băiatul lor, Georgică, mort la cîteva săptămâni. Durerea pierderii fiului, care trebuia să ducă mai departe numele tatălui, o descoperim în povestirea „Cartea neamurilor”!...

CALAREZ este personaj al povestirii „**Îndreptarea căii în Valea Sării**”, publicată în volumul „**Diavolul în Valea Sării**”, Editura Teleormanul Liber, Alexandria, 1999. El este evocat de personajul Nelu Jipa în fața preotului, cînd acesta îi reproșează faptul că, fiind prieten cu soții Leana și Neculai Marin, nu i-a putut lămuri să nu divorțeze la bătrînețe, dînd un exemplu și pentru alte cupluri de bătrîni. Nelu Jipa reproduce cuvintele acestui personaj, care pune în evidență atitudinea lui față de viață: „Unde ai fost atîția ani, părinte, de nu i-ai ajutat să găsească o cale?... Și-apoi nu e prea tîrziu pentru ce vrei să faci dumneata? Unde ai fost atîția ani, părinte, de nu i-ai ajutat să găsească împăcarea de care aveau nevoie, ca păstor sufletesc ce te credeau? Oamenii aceștia, care acum te îngrijorează atîta, nu vor decît să întoarcă spatele urii și vrajbei ce-i leagă de nimicurile trecătoarelor vieți. De ce le-ai mai cere să fie cu mintea la gospodărie, la familie sau la pămînturi și la animale, pentru că, din toate acestea, cu ce-or să se aleagă mîine-poimîine? A zis-o Calarez, la înmormîntarea lui Ianculeasa: „Cît a trăit, s-a chinuit și-a muncit pentru alții, că n-a plecat cu nimic mai mult decît o să plec eu, cînd mi-o veni rîndul, așa leneș și fără minte, cum m-a crezut satul.” Observăm că, prin cuvintele sale simple, personajul rostește adevărul din „Ecleziast”: „22. Oare, ce-i rămîne omului din toată munca lui și din grija inimii lui cu care s-a trudit sub soare?; 23. Toate zilele lui nu sînt decît suferință și îndeletnicirea lui nu-i decît necaz; nici chiar noaptea n-are odihnă inima lui. Și aceasta este deșertăciune.; 24. Nimic nu este pentru om mai bun decît să mînce și să bea și să-și desfăteze sufletul cu mulțumirea din munca sa.” De observat că Ecleziastul vorbește despre Muncă, nu despre Lene, care este un păcat capital! Modelul acestui personaj este Constantin Munteanu, fratele bunicii noastre materne, Smaranda Moise, căsătorită cu Constantin Moise, tatăl mamei noastre, Elene Stroe, născută Moise. Ei erau descendenți ai unei vechi familii, Munteanu, care provenea de la munte, din Pănătău. Din păcate, nu cunoaștem decît pe Iordache Munteanu (bunicul mamei, cu care este în același mormînt) și pe fratele său, Dumitru Munteanu.

Iordache Munteanu s-a căsătorit cu Leana (soră cu nevasta lui Zârnea, Ion Fătu), cu care a avut pe Gheorghe Munteanu. S-a căsătorit a doua oară cu Arghira, din Lunca Frumoasă. Cu aceasta i-a avut pe Smaranda

(bunica noastră maternă), Constantin (Calarez, cum îl porecleau oamenii din sat) și Neculai (care s-a căsătorit la Ploiești). Străbunicul Iordache s-a căsătorit a treia oară cu Maria Matache din Trestieni, cu care a avut pe Maria (Mațurca). Cauzele acestor căsătorii din urmă au fost morțile primelor două soții. Dintre copiii săi, noi l-am cunoscut foarte bine pe nea Gheorghe Munteanu. Soția lui se numea Joița Ilie. Copiii lor au fost: Anica (măritată cu tatăl colegului meu de la clasa întâi, până la clasa a opta, Bâgiu Neculai), Maria (măritată la Pârscov), Leana (măritată în Afumați), Caterina (măritată la Nișcov), Neculai (mort la 7 ani), Costel (însurat cu Aurica Urduzan).

Constantin Munteanu (Calarez) a fost căsătorit cu Mina Avriganu, cu care a avut un băiat, Dan Avriganu. Neculai Munteanu de la Ploiești s-a căsătorit cu Olimpia Georgescu, care a avut un băiat, Mitică, înfiat de unchiul Neculai. Acesta s-a căsătorit cu Lenuța, având copii pe Nelu și Madi. De la moartea părinților și a bunicilor, legăturile cu ei s-au pierdut, mai ales de când a murit și Nelu. Ne-am petrecut vacanțele cu ei, la Bădila, inclusiv când eram studenți. Un alt frate al străbunicului Iordache Munteanu, Dumitru Munteanu, a fost căsătorit cu Elena Boiangiu. Ei au locuit în casa în care, până la moartea sa, a trăit Șulică (alt personaj al scriitorului). Elenei Munteanu lumea îi spunea Munteanca Vrajitoarea. Se credea că face vrăji de tot felul, ajutată de diavol. Fiii lor au fost Ion Munteanu, Dragomir Munteanu (a fost căsătorit la Pârscov cu Filofteia Bălănescu, fiind părinții profesorului de matematică, Nicolae Munteanu, la rândul său căsătorit cu Elena Șomoiaș), Constantin (căsătorit cu Anica Bâgiu, soră cu nenea Isidică și Ion Bâgiu, al Agheanii. Ion Munteanu a fost însurat cu Anica Gheorghiadis (a Grecului), cu care a avut pe Traian, Vasilichia, Florica (măritată cu Duca Sandu), Ionel, Victor, Stanca (măritată cu Gheorghe Bangu, fost polițist în Buzău) și Floarea (măritată în Pietraru cu Aurică Marinescu, fost inspector geolog. Floarea era croitoreasă, la ea făcând mama noastră ucenicie pentru a deveni, la rândul său, o bună croitoreasă.).

CALIOPI este personaj secundar în povestirea „**Amintiri din ceața călătoriei**”, publicată în volumul „**Diavolul în Valea Sării**”, Editura Teleormanul Liber, Alexandria, 1999. Ea este soția bătrânului care, într-o noapte, a spart geamul unui magazin de cartier al unui oraș de câmpie și a luat din vitrină un manechin, l-a dus acasă și l-a îmbrăcat cu o rochie, să nu mai fie gol (în vitrina magazinului, se schimba îmbrăcămintea manechinelor, iar acestea rămăseseră, un timp, goale). A fost anunțată poliția și, la fața locului, au sosit un locotenent, un subofițer, care ducea de zgardă un câine de luat urma, și un procuror. Mergând după câine, aceștia ajung la o casă de la marginea orașului. Câinele intră într-o curte cu aspect de paragină, urcă treptele unei case mari și vechi, deschide ușa și, după ce parcurge un hol lung „mobilat desuet”, se oprește în fața unei uși, pe care o deschide, ridicându-se cu labele pe ea.

Au intrat doar ofițerul și procurorul. În camera mare și veche, descoperă manechinul „îmbrăcat cu o rochie din alte vremuri... În jur, mobilă cu lemnul înnegrit, încărcată cu ornamente grele, precum și o bibliotecă înțesată cu cărți cu cotoare îngălbenite, ocupând în întregime doi pereți alăturați.” Procurorul descoperă pe un perete un tablou. Asemănarea manechinului cu femeia, a cărei imagine se vedea pe cartonul scorjot, era izbitoare. În cameră se afla și „o măsuță acoperită cu dantele”, pe care au descoperit „un album cu coperițele tari, pînzate. Îl răsfoiră filă cu filă. Femeia din tablou era în toate fotografiile, unele mai încețoșate, timpul deteriorase suprafața lucioasă, îngălbenind albul și schimbînd negrul într-un cenușiu mat. Ici și acolo, bățos și fără nici o expresie în privire, stătea lângă ea un bărbat cu haine largi, cadrilate și cu două rînduri de nasturi. Undeva, femeia purta chiar rochia cu care era îmbrăcat manechinul și părea o poză a acestuia. Scoțînd cartonul de la locul său, găsiră însemnate pe dos o dată și un nume de oraș de munte.” „Fotografia s-a păstrat bine, aprecie procurorul, dacă te gîndești că are mai mult de șaiszeci de ani.”

Din această cercetare, sunt întrerupți de apariția unei femei „cu părul alb ca hîrtia, adusă de spate și uscată.” Deși era schimbată de ani, cei doi și-au dat seama că era chiar femeia din tablou și din fotografii. Ea „strîns pozele de pe masă, aranjă o cută a rochiei de pe manechin și, cu un semn aproape imperceptibil al capului, îi îndemnă să o urmeze.” Au străbătut mai multe coridoare, casa dovedindu-se mai mare decât s-ar fi crezut de afară. Pe aceste coridoare, „pe spațiul rămas între uși, pereții erau acoperiți de dulapuri înalte, ticsite cu cărți legate în piele și cu titlurile de pe coperte scrise cu litere aurii. Zugrăvelile șterse de vechime dădeau pretutindeni un aer de părăsire.” Aspectul casei, mobila, cărțile vorbesc despre o viață petrecută aici în urmă cu aproape o sută de ani, despre preocupările pentru studiu, pentru cultură, pentru calitate, locatarii fiind nu numai oameni cu stare, ci și intelectuali, oameni de seamă ai unor vremuri apuse. Și, pentru că imaginea femeii tinere din tablou se schimbase dramatic sub povara anilor, a timpului, și aceea a casei se schimbase, aceasta îmbătrânind odată cu

stăpânii care încă o locuiau. Însă casa rămăsese un adevărat muzeu, în timp ce bătrânii ei stăpâni se retrăseseră într-un spațiu mai sărac, contemporan cu prezentul decăzut al familiilor nobiliare.

Au ajuns pe „un coridor mai îngust, văruiet simplu în alb și aproape pustiu”, dar era evident că ajunseseră în partea locuită a casei: “Aici totul era modest, fără mobile scumpe și cu preșuri țesute în casă în locul covoarelor. O vază de sticlă ieftină, cu un mănunchi de flori artificiale.” Bătrâna îi informează că soțul ei furase manechinul, pentru că descoperise de mult timp că semăna cu ea și mergea în fiecare zi să-l vadă în vitrină, indiferent de anotimp sau de starea vremii. Văzându-l gol, îl adusesse acasă ca să-l îmbrace. Povestindu-le întâmplarea, femeia își dezvăluie și numele: „Caliopi, îi zicea el, este la fel cum erai tu când te-am cunoscut. Și cum sîntem noi acum, cît sîntem de bătrîni și de singuri!... Dacă n-aș vedea minunea aceea din vitrină, aș zice că dintotdeauna am fost așa.” Și în această povestire, ca și în multe altele scrise de prozatorul Gheorghe Stroe, este înfățișată problematica bătrânilor bolnavi și singuri, izolați de societate, care trăiesc din amintirile tinereții pierdute în „ceața călătoriei” vieții lor!...

CATERINA este personaj secundar în nuvela „**Orașul timpului sfârșit**”, publicată în volumul „**Vînătoare pe muntele de cenușă**”, Editura Fiat Lux, București, 2000. Ea este soția lui Costel, omul care, într-o dimineață, descoperă munții în apropiere și pleacă de acasă, bucuros că munții s-au apropiat atât de mult. Pentru că soțul ei lipsise toată ziua de acasă, ea îl întreabă nemulțumită: „Unde ai fost atîta timp? Nu puteai să-mi spui cel puțin că nu stai să mă ajuți, dacă astăzi nu aveai chef de treabă?” Când soțul trece pe lângă ea fericit, fără să-i dea atenție, ea „îl zgîlții de umeri”, și el îi povestește neobișnuita lui excursie pe munte. Ea nu îl crede, iar el dispăre și a doua zi dimineața. Seara, când revine acasă, nevasta îl ceartă din nou: „Unde te tot duci de două zile? Că nu-ți mai e gîndul nici la treabă, nici la mîncare.” Mai mult, îl amenință că nu-i va mai da să mănânce seara, la întoarcerea lui din cine știe ce întâlniri: „Tu să umbli de nebun, iar eu să te primesc cu masa întinsă!”

În următoarele zile, când el îi povestește, seara, despre plimbările sale pe munte, Caterina începe să fie îngrijorată de bănuiala că soțul ei este bolnav: „Ești sigur că nu ai nevoie de un doctor?”, îl întreabă ea. Dar, la rîndul lui, soțul o întreabă: „Pentru ce să am nevoie de doctor?” Ea îi explică: „Cum poți să spui că ai stat toată ziua pe munte, când orașul nostru este în mijlocul cîmpiei? Cine știe pe unde ai umblat ieri și astăzi, și ți s-a părut că ai fost pe munte.” Peste câteva zile, Caterina ceru ajutorul fratelui său, Savu, și altor rude, care să stea de vorbă cu soțul ei, să afle adevărul și să o sfătuiască. Înainte de a pleca, Savu o sfătui, în timp ce Costel se duse în bucătărie, să bea apă: „Ai grijă, Cati... găsim noi o soluție, nu te mai frămînta atîta.” Ca primă măsură, Caterina hotărăște să-l încuipe pe soț în dormitor, după ce acesta adoarme, iar ea se culcă la bucătărie. Dar, a doua zi dimineața, găsind ușa încuiată, soțul evadează pe fereastră. Caterina nu mai ia în seamă plecarea lui, deoarece, când se trezi, „orașul era în fierbere”. Din bucătărie, „se auzea de afară un vuiet neobișnuit, un vuiet care, de fapt, îi și curmase somnul și se grăbi să se scoale, să iasă în curte, din mers încheindu-și ultimii nasturi ai capotului. Strada se umpluse de lume, de la un trotuar la altul un șuvoi de oameni, încît cu multă greutate și claxonînd întruna, mai răzbătea din cînd în cînd și cite o mașină.” În capot și în papuci, lăsând casa descuiată, Caterina intră printre oamenii care mergeau spre marginea orașului. Pe drum, se adăugau noi și noi grupuri. După ultimele case, puhoiul se opri și „Caterina reuși să se strecoare pe urma unei ambulante, dar, ajunsă în față de tot, nu-i veni să-și creadă ochilor: peste noapte dispăruseră și abatorul, și uzina de vagoane... Ba chiar se zicea că lipseau și oamenii care lucraseră acolo, nu scăpaseră nici măcar cei ce fuseseră de pază la poartă.” Caterina nu își aminti că în seara precedentă, când soțul ei le spusese celor adunați la ei acasă că dimineața munții se aflau în spatele abatorului, nu fusese crezut de nimeni, aducând ca argument faptul că Porumbel, măcelarul care lucrase în schimbul de noapte, nu văzuse acei munți. La fața locului se aflau autoritățile, armata, jandarmi și soldați de la unitatea de pompieri, să cerceteze „zona afectată”. Lumea urmărea „pe ofițerul care se plimba de colo-colo prin zona interzisă celorlalți. Alături de el, mai era un ins de statură mijlocie, procurorul-șef al orașului, dar, din cauza distanței, din discuția lor aprinsă nu se înțelegea nimic. După un timp, sosi precipitat un bărbat mai în vîrstă, care nu voi să asculte nici o obiecție, ci de la început izbucni cu o voce atît de puternică, încît, de data aceasta, se auzi clar, cuvînt cu cuvînt: „N-ați fost trimiși să stați la tot felul de comentarii, ci ca să executați ordinele, știm noi mai bine ce-a fost aici pînă aseară.”

În timp ce ei s-au apucat de cercetări, Caterina asculta comentariile celor din jur: „De ce au mai pierdut timpul să sondeze? N-au observat și ei că iarba, salcîmii și straturile de flori au rămas intacte, că locul n-are nici măcar o crăpătură?” „Exact așa era în partea asta prin cincizeci și doi, cînd încă nici nu se vorbea de abator sau

de uzina de vagoane.” „Oare să fi dat de ceva cu antenele-alea pe care le-au învărtit mai bine de o oră? Am impresia că ăștia au pus mare bază pe ele.” „E mare lucru cercetarea magnetometrică.”

Când militarii au început să strângă aparatele, lumea a părăsit locul. Caterina a ajuns acasă, supărată că a irosit toată ziua. Îl găsi pe bărbatul său acasă, stând pe un scaun în bucătărie. El o informă: „Azi dimineață, munții au fost chiar la marginea orașului.”

A doua zi, Caterina se sculă mai devreme, pentru a merge după lapte. Soțul ei dormea încă. Afară, chiar de la primii pași, „o luă cu frig”, dar nu cumpără lapte, pentru că era închis și, din discuțiile oamenilor de la coadă, află că nici nu va mai veni cineva să deschidă, pentru că în cartierul Izbiceanu, „n-a mai rămas nimic... Locul e gol, numai pomii, iarba și florile au rămas, în rest nimic, nici măcar asfaltul de pe alei sau băncile printre blocuri.” A aflat că vânzătoarea „a avut o fată care a stat în Izbiceanu”, iar acolo fuseseră „peste nouăzeci de blocuri”, care dispăruseră cu tot cu oameni.

La întoarcere, Caterina își găsi soțul în bucătărie, unde se rădea. El îi spuse: „Munții cred că sînt în oraș. Am auzit vîntul foșnind și am simțit de aici mirosul de rășină... Nu ți se pare că s-a făcut chiar frig? Pe munte așa sînt primele zile ale toamnei, nu cum le-am trăit noi în cîmp. Prin ce ai deosebit pînă acum începutul lui septembrie de lunile de vară? Dar, cînd am ieșit azi dimineață din casă numai în cămașă, am simțit că-mi amorțește spinarea.” Apoi îi povestește soției sale cum ajunsese în ajun în orașul de dincolo de munți, dus de o mașină de ocazie, iar acolo găsise un loc de muncă într-o uzină, precum și locuință, pe care urma să o primească de la întreprindere. O asigură că va veni să o ia, să se mute în orașul de munte, după ce va aranja totul cu angajarea și cu locuința. Ea îl asculta fără să spună nimic, fără să îl informeze despre ce se întîmplă în oraș. Luându-și valiza cu ceea ce îi trebuia pentru o săptămână, soțul plecă din nou de acasă. După plecarea lui, ea își spuse: „Se întoarce el diseară, rupt de oboseală, de n-o să mai știe cum îl cheamă, pentru că nu se mai plimbă cu mîinile în buzunare, ci trebuie să care și valiza. Numai de n-ar lăsa-o pe undeva.” Dar Costel nu veni pînă la lăsarea întinericului. Și nici mai târziu.

Noaptea, femeia tresări, auzind sunete ciudate: „Din ziduri, se auzea un pîrîit slab, continuu...” Sări din pat speriată și aprinse lumina: „Casa noastră!”, gîndi femeia. La lumina care umplu încăperea, nu se mai auzea nimic. Ea cercetă cu atenție pereții și nu descoperi nici o crăpătură, dar, cînd stinse becul, zgomotele se auziră din nou și, de spaimă, lăsă lumina aprinsă și îi telefonă lui Savu, fratele său. Acesta o îndemnă să se culce și să se odihnească: „N-are rost să dai telefon la poliție... Este adevărat că nu-i exclus să fie ceva cu Costel, dar cine crezi că te mai ascultă acum, cînd ei nu știu cum să explice dispariția unui sfert de oraș în numai două zile? O să încercăm să facem ceva, bineînțeles, însă mîine dimineață, nu la miezul nopții, că nu ne ia nimeni în seamă.”

Dimineața, Caterina îl așteaptă pe Savu și, văzînd că întîrzie, îi telefonă, dar el nu răspunde. Telefonă de mai multe ori, fără nici un rezultat. Atunci se hotărăște să meargă la el acasă. Nu o mai surprinse agitația de pe străzi. „Oamenii nu mai luau seama la nimic și pe mulți îi văzu ciocnindu-se unii de alții, iar cîțiva trăgeau din răsputeri de bagajele voluminoase, ca să poată înainta spre o țintă numai de ei știută, în timp ce o mașină, prinsă din toate părțile, claxona degeaba.” Cu greu ajunse și Caterina în apropierea cartierului în care locuia fratele său, dar a fost oprită de patrulă de poliție și sfătuită să se întoarcă acasă, deoarece și partea aceea de oraș dispăruse, „parcă s-au evaporat zeci de blocuri, sute de case, fabrici, abatorul...” I se spuse să se pregătească și ea pentru evacuare și se întoarse acasă. După un timp, sosesc un bărbat și o femeie, care o trec pe un tabel și-i comunică ora la care trebuie să fie gata, cu un bagaj de mână, pentru că va trece o mașină să o ia și să o ducă la gară, unde așteaptă treizeci de garnituri de trenuri. Trebuia să fie înregistrat pe tabelul de la primărie și locul unde se va duce, pentru a i se comunica atunci cînd totul se va lămuri. Ei insistă că totul trebuie să fie rezolvat repede: „Din cercetările întreprinse, e sigur că nu se va întîmpla nimic înainte de căderea nopții, ori atunci nu va mai fi picior de om în oraș... Așa deci, la Focșani, la o soră a soțului... Cîte persoane sînteți la numărul acesta? Două... Soțul spuneți că este plecat? Nu vă faceți griji, nimeni nu va mai intra pe urmă în oraș, pentru că va fi înconjurat de armată. Vă atragem însă atenția că aveți obligația să respectați întocmai ora care o să vă fie comunicată.”

VORBE ȘI TÂLCURI

I. NEDELEA

Întărire...șubredă

Subcapitol al pronumelui în lucrările de gramatică cu autoritate, aflat și în preocupările unor site-uri cu asemenea profil, cel consacrat sistemului așa-numit de întărire al acestei categorii morfologice a limbii române (în el fiind inclus și adjectivul pronominal respectiv) aduce în atenție comportamentul atipic al formelor specifice, riscurile de abatere de la acestea, registrul în care cele corecte (dar și celelalte) sunt preferate...



Când este vorba de site-uri paralingvistice, există riscul ca, pe lângă cele care oferă informații esențiale corecte (vezi scientia.ro ori cumsescrie.ro, în cel din urmă precizându-se formele feminine de G-D, care, cu precădere, pot crea nesiguranță în utilizare, adăugându-se ferm: „Greșit oricum altcumva!”), să dai și peste mențiuni derutante, precum în cel accesat cândva, cu trimitere în denumire la „ani de scoala”, unde, din titlu, în care se anunță „Declinarea substantivului (?) însuși – Pronume”, până la formele flexionare de G-D, apar mai degrabă mențiuni derutante. Așadar, atenție!

Chiar dacă, aici, nu propunem o abordare îndeajuns de cuprinzătoare, ar fi măcar de amintit, în primul rând, că pronumele de întărire (dar și adjectivul pronominal respectiv), care ține locul unui substantiv, evidențiind persoana la care se face referire, se formează din niște pronume vechi, moștenite din latină – *ipsus*, *ipsa* (*ipse*) – *însu*, *însa*, *înși*, *înse*, cărora li se alipesc, pentru a marca persoana gramaticală, formele neaccentuate de dativ ale pronumelui reflexiv / personal: *-mi*, *-ți*, *-și*, *-ne*, *-vă*, *-și/-le*. Același pronume moștenit, ieșit din uz, este, cum se știe, implicat în formarea pronumelor personale (care „funcționează curent în limba actuală ca pronume de politețe”) – *dânsul*, *dânsa*, *dânșii*, *dânsele* (în noua grafie...politico-academică, el rămâne mai ascuns din cauza înlocuirii lui *î* cu *â*). De asemenea, el mai poate fi recunoscut în construcțiile *dintr-însul* (prep.+pronume), *într-însul* (prep.+pronume).

Pronumele de întărire (calificat în noua gramatică academică drept „formă gramaticalizată de emfază”) era altădată funcțional și mai frecvent (ca argument, se citează, în unele lucrări, o frază din Costache Negruzzi – „Dute de mori pentru binele moșiei dumatiale, cum ziceai *însuși*”). Fără a lipsi cu totul, în actualitate se preferă pronumelui respectiv (cu funcție de subiect) niște înlocuitori: adverbul *chiar*+pronumele personal (*chiar eu/tu/el/noi/voi/ei*) sau construcții cu adjectivele *singur*, *personal*, *propriu* (după cum menționa cândva reputata și regretata lingvistă Mioara Avram).

În schimb, cu deosebire în registrul elevat al limbii române, rezistă adjectivul pronominal de întărire, numai că sistemul cu pricina, chiar și în cazul unor condeie sau publicații cu pretenții, se dovedește tot mai șubrezit, în interiorul său strecurându-se forme nepotrivite din perspectiva cerinței de acord în gen număr și caz cu substantivul sau pronumele pe care îl determină, îndeplinind funcția sintactică de atribut adjectival. Respectiv hibe gramaticale apar, în general, în vorbirea (mai ales) / scrierea (mai rar) neglijentă sau needucată. Iată câteva citate în care dezacordul atestă (dacă nu harababura) tendința de uniformizare / reducere a varietății formelor sistemului slăbit de întărire:

• „o direcție încet-încet nesustenabilă tocmai pentru ei *însăși*” (zf.ro, 22 decembrie 2019; și pe mediafax.ro, 30 decembrie 2019); „pot dezvolta ei *însăși* noi aplicații și platforme” (economica.net, 24 februarie 2020); „adulții îl pot folosi pentru ei *însăși* sau pentru copiii lor” (libertatea.ro, 28 iulie 2020); „Oamenii vorbesc și recunosc ei *însăși* lucrul acesta.” (votcorect.ro, 12 iunie 2024); corect: pluralul masculin de N-A *înșiși*.

• „dacă sunteți sinceri cu voi *însăși* și doriți un adevărat viitor pentru România” (hotnews.ro, 22 august 2020; citat un politician); „Atunci cine sunteți voi *însăși*?” (instagram.ro, 16 martie 2024; cele mai multe exemple ilustrative pentru subiectul acestor rânduri se regăsesc în textele de pe rețelele de socializare); corect: *înșivă*.

• „mesaj pe care și l-a adresat ei *însăși*” (capital.ro, 15 mai 2020); „Ungaria dorea să-și dovedească ei *însăși* și lumii că...” (agerpres.ro și ziare.ro, 16 februarie 2020); „mai afectată de provocări mondiale decât o economie centrată asupra ei *însăși*” (bursa.ro, 11 martie 2020); „Toată energia ... se consumase împotriva ei *însăși*!” (scriptum.ro, 15 decembrie 2023). În toate cazurile sunt implicate feminine, care, pentru G-D, cer, la persoana a III-a, forma *înseși*.

După cum e ușor de observat, tendința este de a simplifica sistemul, fiind preferate formele *însăși* sau *însuși*. Mai ciudat este că și într-o definiție de dicționar poate fi întâlnită aceeași abatere, ceea ce demonstrează puterea tendinței, dar și o anumită dificultate a diferențierii / opțiunii corecte: „*trombă*: Coloană înaltă de apă de formă conică, ridicată de vânt, care o fac să se învârtască cu mare iuțeală în jurul ei *însăși*” – MDA-2010; DEX-2009; NDULR-2006; DLRC-1955-1957 (corect: în jurul ei *înseși*).

Riscând să ajungem a insinua că, vorba lui Creangă, gramatica ar fi „cumplit meșteșug de tâmpenie”, mai facem o precizare urmând litera GALR, vol.I, pp.220-221: „Cele două componente ale formei de întărire contribuie diferit la exprimarea categoriilor gramaticale. Astfel, primul element *insu-* marchează prin desinențe specifice comune cu flexiunea adjectivală (-u, -a -i, -e) opozițiile de gen, număr și caz, în timp ce al doilea element component, cliticul reflexiv din structură, marchează supletiv persoana și numărul (-mi/-ți/-și/-ne/-vă/-și, -le).”. Să adăugăm că acordul în caz prin forme aflate în opoziție cu cele de nominativ-acuzativ intervine numai la feminin singular, genitiv-dativul fiind marcat prin flexiunea internă a primului dintre componente – *eu însămi/mie însemi, tu însăși/ție înseși, ea însăși/ei înseși*. După cum se știe și s-a observat un pic mai sus, gramatica a tratat prin...discriminare pozitivă femininul plural al pronumelui / adjectivului de întărire, îngăduindu-i două variante corecte: *ele înseși – ele însele*.

Așadar, complicații pe care vorbirea, sub influența „principiului” comodității, tinde să le rezolve printr-o uniformizare ce nu prea afectează comunicarea, decât în latura corectitudinii sale formale. Ce se va întâmpla în viitor vor constata urmașii urmașilor noștri...



Prin care clipe din amurg,
Prin care stele luminate,
Și pentru care ev demiurg
Ești timpul ce la poartă bate?

Prin care vieți de-amărăciune,
Prin care vetre-n care ard,
Și pentru care sărbători uitate
Ești steaua ce atârnă-n brad?

Prin care vis de glorie mute,
Prin care soartă ți-e pieirea,
Și pentru care albe file
Îți este scrisă nemurirea?

celest curcubeu
armonii de culoare.

În vara din tine
e-atâta grea rugă,
păcatele-s fum
pregătite să fugă.

În vara din tine
e-atâta durere,
senin de privire
și cerul ce geme.

În vara din tine
e-atâta credință,
un vers de lumină
e întreaga-ți ființă.

Incertitudini... (odă Limbii Române)

Prin care ceruri-nalte umbli,
Prin care zări te porți în vânt,
Și pentru care lumi incerte
Ești întrebare și cuvânt?

Prin care vis curat alergi,
Prin care anotimp pribeag,
Și pentru care munți de vină
Ești poarta Cerului cel drag?

În vara din tine

În vara din tine
e-atâta lumină,
aud glas de îngeri
zburând peste tină.

În vara din tine-s
petale de floare,



VOICULESCIANA

ANUL CULTURAL VASILE VOICULESCU

- 140 de ani de la naștere -

VASILE VOICULESCU ÎN EDIȚII DEFINITIVE

Partea I

Gh. POSTELNICU

În 1958, singuraticul poet călătorea dârș pe calea adevărului și a vieții, prevestind martirajul care avea să-i împlinească existența. În perimetrul experienței căpătate la Antim a presimțit pericolul politic și a căutat să-și pună la adăpost manuscrisele. Când Andrei Scrima a plecat în India cu o bursă de studii, doctorul i-a încredințat un carnet cu poeme frumos caligrafiate (89 de poezii și 64 de sonete, n.n.). Reputatului teolog aromân, pe care îl cunoscuse în 1953, când era asistent universitar, adus la cunoscuta mănăstire de Mihai Marcel Avramescu, aflat, la rândul lui, sub autoritatea intelectuală a profesorului de logică și de matematică de la Filozofie, Anton Dumitriu, i-a dedicat cinci poeme: „Povarna” (vineri, 22 iulie 1955, București), „Busola” (luni, 31 ianuarie 1955, București), „Bulb trândav” (joi, 3 februarie 1955, București), „Taborul” (18 martie 1954, București), „Versuri baroce” (7 decembrie 1953, București). „Manuscrisul Scrima” (140 de pagini nenumotate) este însoțit de dedicația „Fratelui Andrei Scrima din toată inima mea creștină. București, 1955” și de o strofă din poezia „Busola”, cu ușoare modificări morfologice și de punctuație față de textul aflat chiar în prețiosul document ascuns de tânărul prelat, la plecarea din țară, în fundul dublu al geamantanului. El cuprinde câteva erori. Sonetul CLIX este transcris de două ori, pe două pagini consecutive. Puțin mai departe, același CLIX este, de fapt, CCIX. Când transcrie sonetele de la 190 la 199, redă cifra 40 prin XXXX. Se știe că simbolul X poate fi consecutiv de cel mult trei ori. Corect este CXC, CXCI, etc, nu CLXXXX, CLXXXXI. Două poezii nu au titlu: „*Aș zice că nu mă tem de diavoli și infern...*” (primul vers) și „*De ce mă cerți frățâne Ananie*” („*duminică 2 oct 1955 Buc*”), întâlnită în Caietul negru cu titlul „*Adaos pe o poezie a părintelui Anania*”, dar absentă în cele două ediții Sorescu. În caietul păstrat acasă (149 de pagini, numerotate de autor) poetul a transcris sub presiunea timpului textele realizate începând cu 30 decembrie 1956 (sonetul 74), dar și multe piese anterioare redactării Manuscrisului Scrima, definitivat pe 26 noiembrie 1956. Pentru două compoziții, poetul nu a stabilit titlul : „*Cu mari depărtări de sine-mi întrerupt*” (primul vers), pag. 72 și „*Unde tânjește, Doamne, acum gralul*”, pag. 73. În copia...fotocopiei, majoritatea textelor sunt lizibile, însă, cu cât se avansează în conținutul caietului, se constată graba creatorului de a-și salva producția lirică inedită de temuta poliție politică a partidului comunist. Caligrafia este vizibil afectată de emoție și nerăbdare. Textele sunt scrise pe orizontală și pe verticală, unul singur sau mai multe, cu titluri și versuri modificate, corecturi, ezitări. Este dramatică îngrijorarea autorului că toată munca s-ar putea pierde. În „Caietul negru” se află și ultima variantă de titlu pentru sonete, inclusiv mottoul „*Înapoi, locuitori ai Turnului Babel!*”, în limba greacă în original. Se află și un poem, datat „*Luni Sf. Arhangheli, 1954*”, intitulat „*Babel*” („*M-adun, urc iar, mă nărui cu tot lăuntru meu / Și mă clădesc ca turnul lui Babel, humă arsă / Și nu-mi pasă de toată risipa ce se varsă / În lupta grea cu taina s-ajung pe Dumnezeu*”), prezent și în Manuscrisul Scrima (identic). Cele mai vechi versuri sunt realizate în anul 1944: poezia „*Facerea*” (publicată deja în „*Gândirea*” și în „*Revista Fundațiilor Regale*”), poezia „*Corola Răului*”, scrisă în timpul refugiului la Bușteni, dar și în 1946 („*Versuri pe un vas de Argeș*”), 1947 („*Vodă Rareș*”, „*A.Ω*”, „*Zice Domnul*”, „*Veche mahala bucureșteană*”). Cele mai noi sunt din 1958: „*Taina mărilor*”, „*Agonie*”, „*Nou Iacob*”, „*Gnoză*”, „*Vuet*”, „*Mirungere*”, „*Vorbesc și eu în dodii*”, „*Jălanie la icoana glicofiluzei*”, „*Liturgia cosmică*”, „*Pâinea punerii înainte*”. „*Cântec pentru o negresă*” și „*Divertisment*”

african” sunt variantele aceluiași poem inclus în „Opera literară. Poezia”, din 2004, cu titlul „Cântec pentru negresa Nilunga-Lula-Landa” (pag. 709), probabil o a treia variantă, existentă într-un manuscris necunoscut nouă.

Așadar, părintele Andrei Scrima, devenit cetățean francez, a adus în țară în 1992 o fotocopie, dând asigurări că există și originalul. Cele mai multe texte (190 de poezii și toate sonetele, n.n) se aflau în enigmaticul Caiet negru, confiscat la data arestării, recuperat de Ion Voiculescu după desființarea sentinței penale prin adresa nr. 4444/1968 a Plenului Tribunalului Suprem, dar dispărut după moartea sa neașteptată (24 octombrie 1973). Întors în țară, fiul acestuia, Andrei Cătălin Voiculescu, a recuperat toate documentele sechestrate, mai puțin pe cele de urmărire secretă. Un manuscris al sonetelor fusese încredințat lui Apostol Apostolide, în casa căruia se făceau audiții muzicale, iar alt manuscris cu poeme mistice a fost luat de miliție din locuința lui Alexandru Mironescu. Prin bunăvoința administratorului moștenirii literare voiculesciene, cercetătoarea Roxana Sorescu a îngrijit, mai întâi Integrala prozei literare (Ed. Anastasia, 1998), apoi Integrala operei poetice (1999), o ediție completă, în trei volume, a operei lui V. Voiculescu la Editura Cartex 2000 din București: „Opera literară. Proza”, 715 pagini – 2003; „Poezia”, 750 de pagini – 2004; „Dramaturgia. Documente biografice. Manuscrise sechestrate – Manuscrise regăsite”, 982 de pagini – 2004. Același distins voiculescolog a îngrijit Antologia de poezie mistică intitulată „În grădina Ghetsemani”, apărută la Editura ART în anul 2009. Dificultățile privind stabilirea variantei definitive a postumelor au fost prezentate de domnia sa într-o Notă asupra ediției la vol. „Poezia” (2004). În opul care cuprinde dramaturgia, a anexat documente biografice, manuscrise sechestrate – manuscrise regăsite, reproducerea fotocopiilor după Caietul negru și după Manuscrisul Scrima. În legătură cu cel din urmă se face precizarea că a fost încredințat de Scrima, la trecerea sa prin Paris, lui Ioan Cupșa, care a publicat în revistele exilului românesc, mai multe poezii, printre care și „Adio Libertății” (sub pseudonimul Valeriu Anghel), text ajuns în Franța datorită lui N. I. Herescu. „V. Voiculescu este unul dintre primii scriitori ai rezistenței intelectuale care și-au salvat scrierile trecându-le (cu toate riscurile) peste hotare” (R. Sorescu). Securitatea nu știa chiar tot. Totodată, R. Sorescu atrage atenția că arhivele oficiale sau particulare nu păstrează forma de mână a tuturor poeziilor voiculesciene, în această situație găsindu-se, de exemplu, „Muntele Îngerilor” și „La coborârea de pe cruce”, singura sursă fiind cea tipărită și mergând, cum s-ar spune, pe prezumția de corectitudine a altor editori. Caietul negru (Caietul cu scoarțe negre), un obiect de mărimea unei agende personale de astăzi, cu ștampila Ministerului Afacerilor Interne pe fiecare filă, a stat la baza sumarului cărții în două volume „Clepsidra” (Editura pentru Literatură, 1968), îngrijite de I. Voiculescu și Victor Iova. În 1994, la Editura Fundației Culturale Române, Radu Voiculescu a publicat 163 de poeme religioase, dintre care 31 inedite sub titlul „Călătorie spre locul inimii”, cu o prefață de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Reputatul istoric literar își amintește cum, ascultând muzică la locuința chelnerului-meloman-colecționar de artă Apostolide, a intrat deodată „un bărbat cu o înfățișare uimitoare, înfășurat în tăcere. Vibra, parcă, în jurul acestei figuri de mag o aureolă nevăzută. Mâna părea transparentă în lumina scăzută a camerei, iar capul christic, cu părul și barba sură, radia o liniște ciudată, îngemănată cu o concentrare dramatică, ce treceau dincolo de percepția noastră comună”. S-a așezat pe un scaun lângă pick-up, a ascultat „Sonata pentru vioară și pian” de César Frank și „a plecat în aceeași tăcere în care venise” (pag. 5).

În 1998, prin stăruința Ministerului Culturii și Cultelor, la Editura Anastasia, din București, s-a tipărit „Integrala prozei”, iar, un an mai târziu, opera poetică voiculesciană. Lucrările au fost îngrijite și prefațate de cercetătoarea Roxana Sorescu, agreată de legatarul întregii moșteniri literare, Andrei Voiculescu, nepotul scriitorului. Scoaterea la lumină a operei celui care stătuse în închisoare 1345 de zile, între 5 august 1958 și 30 aprilie 1962, începuse în 1964, cu „Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară”, cu o prefață de Perpessicius, la Editura pentru Literatură, din București.

Stăruitorul Ion Nica din Pârscov ne-a semnalat printr-o notă că un număr de 20 de poezii publicate de autor în diferite reviste între 1919 și 1944, nu au fost incluse în Integrală. E vorba de *În ciudă*, *Dragoste*, *Pastel*, *Frângurile*, *Vedenii de toamnă*, *Ogorâri de toamnă*, *Ruga ateului modern*, *Sinai*, *Poetul Minervei*, *Elixir*, *Nunta*, *Alunecări*, *Cântec*, *În centrul atenției divine*, *Căutare*, *Vasile Alecsandri*, *Nisip*, *Asia*, *Colind pentru vânătorii de munte și Nocturnă veche*. Acestea au apărut în „Florile dalbe” nr. 12, 13, 16-19 (1919), „Lamura” nr. 2 /1920 și nr. 10-11 /1921, „Convorbiri literare” nr. 10-11 /1920, „Viața literară” nr. 55-56 /1927, „Gândirea” nr. 9 /1931, nr. 2 și 4 /1936, nr. 8 /1937, nr. 5 și 10 /1941, nr. 2 /1944, „Pleiada” nr. 1 /1934, „Muzică și poezie” nr. 4 și

5/1936, „Revista Fundațiilor Regale” nr. 10 /1940 și nr. 1 /1944. Se mai constată că pentru poeziile publicate în periodice, dar neincluse în volume, îngrijitorul ediției a preferat varianta din manuscris, deși între aceasta și cea publicată de poet există deosebiri destul de însemnate. Astfel, poeziile „Veghe” și „Inscripție pe fântâna lui Narcis” au, în varianta din „Revista Fundațiilor Regale”, în care au fost publicate de autor, una și respectiv două strofe mai puțin. Deosebiri mai mici sau mai mari există și între celelalte poezii menționate, ca și la altele. Este puțin probabil, dacă nu chiar exclus, ca un secretar general de redacție să fi intervenit asupra unui text semnat de V. Voiculescu. Doar nu era în 1963...Se presupune că poetul a operat modificări numai pe exemplarul trimis revistei. O confruntare cu varianta apărută în periodic ar limpezi problema voinței autorului. În concluzie, compararea poeziilor tipărite mai întâi în reviste și după aceea în volumul antum ar elucida și situația altor texte: *Antologie, Crăiasa de zăpadă, Elegie în amurg, Te înalț, Țărm clasic* – publicate inițial în „Revista Fundațiilor Regale” nr. 3 /1939 și „Gândirea” nr. 3 și 6 /1939, și incluse în cel de-al șaptelea volum, intitulat „Întrezăriri”, apărut la Editura Fundației în 1939.

O contribuție importantă în fundamentarea bibliografiei voiculesciene a adus perpessicianul Ion Nica, rezolvând o controversă legată de data și locul publicării primelor versuri, cu doi ani înaintea apariției monografiei lui I. Apetroaie, care susținea că debutul poetic al lui V. Voiculescu s-a produs în anii 1912-1913, în „Convorbiri literare”. Eroarea ar putea fi pusă pe seama sursei de informație, și anume bibliografia revistei, alcătuită de M. Sânzianu (1914: „Urare” și „Din a vremurilor risipă”). Prima compunere versificată („Lui Eminescu”, la 16 iulie 1901) a fost dedicată poetului național. Se păstrează într-o colecție particulară. În realitate, cea dintâi colaborare la prestigioasa revistă ieșeano-bucureșteană s-a realizat în anul 1912 (nr. 3, din martie) și coincide cu debutul medicului de circumscripție rurală în literatură. Este vorba de poezia „Dorul”, reluată în volumul de „Poezii” (1916) cu titlul „Dor” și, mai târziu, „Dor ciudat”. Heiniană și alegorică, piesa nu este cuprinsă între cele 99 de titluri ale ediției definitive din 1944. În același an, 1912, V. Voiculescu mai publică în „Convorbiri literare” poeziile „San Marco”, scrisă în 1907 în timp ce se afla, pentru șapte zile, la Veneția, împreună cu N. Constantinescu, și „Ca pasărea pribeagă”. Toate trei sunt semnate cu inițialele și, probabil, din această cauză au fost trecute ușor cu vederea de cei care s-au ocupat mai mult sau mai puțin de debutul poetului. Roxana Sorescu găsește o semnificație arhetipală în „dualitatea simbolică V V a celor două cupe îndreptate spre cer, care se vor unifica abia la sfârșitul vieții, în W – semn personal de dublă legătură spirituală: cu cerul și cu precursorul literar, W (William) Shakespeare” (Tabel cronologic la „În grădina Ghetsemani”, pag. 52). Alex. Oproescu a intervenit în comunicarea lui I. Nica cu o notă hazlie în care disculpă pe profesorul ieșean: „D-sa, deși nu menționează întâia poezie publicată (în „Debutul lui V. Voiculescu”, din „Cronica” nr. 21 /1973), face însă, cu competență, referiri la întreaga perioadă din preajma debutului, delimitând influențele inerente ale începutului de filon original ce se întrezărea, încă de pe atunci, în creația poetică voiculesciană”. Ala, bala, portocala...Ce legătură au „influențele” și „filonul” cu data exactă a publicării primelor versuri? Nu descoperă alții, până la I. Nica, prima poezie? N-au avut noroc! Între prima variantă și „Dor ciudat”, care deschidea Antologia de poezie mistică din 2009, am înregistrat mai multe deosebiri: 7 cuvinte sau sintagme înlocuite cu altele, 13 termeni modificați, un vers schimbat în întregime: „Ș-abia ntr’o dimineață să mă trezesc deodată” în „Pân’ce îmbobocită trezi-mă-voi odată”. De 7 ori s-a substituit semnul de punctuație. În „Dor ciudat” sunt 7 semne în plus. Structura celor două variante este diferită: cea inițială are 4 strofe a câte 6 versuri, „Dor ciudat”, prima strofă de 12 versuri, a doua și a treia - câte 6. Numărul total de versuri este același.

Pe cel care va cuteza să pregătească ediția critică a moștenirii literare Voiculescu îl așteaptă un efort îndelungat, intens și sistematizat, de comparare a variantelor existente în manuscrise, publicații și volume, pentru a întări voința autorului în ce privește lexicul, punctuația, dispunerea strofelor și a alineatelor. Când înlocuiește, după 7 ani, substantivul *ghimpiei* cu *dinții* (vezi catrenul intitulat „Populară”, aparținând volumului „Din Țara Zimbrului”, dar publicat atât în „Florile dalbe”, 1919, cât și în „Graiul Nostru”, anul I, nr. 9-10-11, noiembrie 1925) o face impulsionat de metafizica sa care începuse să-și contureze țărnițele. Voiculescu era un excesiv al folosirii semnelor de punctuație, iar cercetătorul va trebui în mod științific și filologic să le redea acestora fiorul psihologic inițial. Abia atunci se va putea spune că s-a creat o ramură nouă în istoria literaturii române, *voiculescologia*.

(Fragment din volumul „Un scriitor deplin: Vasile Voiculescu”, în curs de apariție)

„și orice vers ce-ți dăruie i-un fir de nemurire“

(partea a II-a)

Horatiu STAMATIN



Dacă la Eminescu adorația față de Shakespeare era una fătășă: „divinul brit“, „prieten blând al sufletului meu“, la Voiculescu această admirație se transferă în spațiul faptic. E o atitudine ce vine din paraferna postmodernismului. Însuși titlul: *ultimele sonete închipuite*, dublat de *în traducere imaginară*, presupune o întreprindere ludică, de acceptare a unei convenții, că ceea ce urmează nu e o copie fidelă, un epigonism, ci o nouă creație care vine cu surplusul ei de măsură, un dialog peste secole. Imediat urmează motto-ul sub care V. Voiculescu își dezvăluie în fond intenția sa profundă: „*Apagabeloi*“, în greacă, („Înapoi babilonienilor“). La Shakespeare avem o dedicație pentru un misterios personaj, (așa cum apare în ediția princeps din 1609, pe care am mângâiat-o doar din priviri la Muzeul Morgan din New York), pe când V. Voiculescu se folosește de aceste cuvinte care trimit la „*Apaga Satana*“ („Înapoi Satana“) rostite de Iisus în pustiu în fața diavolului, ca simbol al respingerii ispitei și păcatului. Cu alte cuvinte „Înapoi babilonienilor“, cei care au construit turnul Babel cu năzuința de a ajunge la cer, dar nu s-au mai înțeles între ei datorită dezbinării limbii, se constituie într-un imperativ, un îndemn pentru unitatea logosului inițial. Este o profesiune de credință, sinonimă cu cea a lui Hölderlin: „totuși poetic, locuiește/ Omul pe acest pământ“. Numai prin unitatea limbajului, în acest caz cel poetic, se poate ajunge la adevăr, frumos și bine. Timpul, această „meteahnă“ umană, poate fi învins prin artă, adică prin ceea ce omul se poate reprezenta plenar. În jurul acestei teme gravitează ca în jurul unui nucleu celelalte teme, de multe ori legate antinomic: tinerețe/bătrânețe, carne/ spirit, masculin (tânărul cu părul blond)/feminin (doamna brună, femeia cu părul ca noaptea, cu ochii verzi, sau de lapis lazuli), efemer/etern, păcat/inocență. Ontologia comună a acestor sonete vizează triada: iubire-artă-viață-n eternitate, numai prin artă, (prin frumos) ființa umană se poate înălța dincolo de curgerea ireparabilă a timpului, deocamdată cam singura modalitate de a pune o stavilă morții, neantului. Iubirea este singura mijlocitoare, vehicul care ne poate transporta dincolo de ravagiile timpului. În cele din urmă se constituie o izbăvitoare treime înălțător de umană.

În *Sonetul 18* al lui Shakespeare întâlnim această temă emblematică celor doi poeți. Totul este schimbător, așa cum natura se schimbă odată cu anotimpurile, la fel și omul, de la naștere până la moarte. Dar poetul nu va lăsa ca frumusețea să dispară: preamărind-o el nu face altceva decât de a-i da viața veșnică, în versurile sale persoana iubită va putea înfrunta timpul:

Să te aseamăn cu o zi de vară?
 Tu ai un chip mai gingaș mai senin!
 Vânt aspru-n Mai flori tinere doboară
 Și-arenda verii ține prea puțin.
 Cerescul ochi e, uneori, dogoare
 Și-ascuns e zmalțu-i auriu adese,
 Și tot ce-i farmec, farmecul dispare
 Când firea-n mers ori soarta i-l deșese.
 Dar vara ta eternă nu apune
 Nici farmecul ce azi te-mpodobește;
 Nici vâl asupra-ți moartea nu va pune
 Când tu, în timp, prin vers etern vei crește.
 Cât inimi bat și-n ochi mai e scânteie,
 Mi-e cântul viu și viața o să-ți deie.

(trad. Teodor Boșca)

V. Voiculescu îmbogățește mai accentuat, mai obsesiv portativul tematic amintit mai sus, prin aceste finaluri concludive ce fac nota sa distinctivă. Tăria logosului, căci „La început a fost cuvântul“, rostită în vers, are măreția unei frânturi de veșnicie:

„Ci smulg tăriei verbul de dincolo de fire
Și orice vers ce-ți dăruie i-un fir de nemurire“,

Opera de artă nu se dezmințe, prin lucrarea ei taumaturgică:

„Mă distilez în versuri, prin harul poeziei
Vă-mbălsămez de-acuma-n mireasma veșniciei“.
Iubirea ca vehicul, mijloc de împlinire:

„Că-n inimă-mi, ascunsă, stă slova nemuririi,
Și-o scriu cu diamantul caratelor iubirii“.

Perechea ideală, aproape edenică în orgoliul ei divin:

„Noi doi lăsa-vom lumii un duh ce nu se schimbă,
Căci noi și veșnicia vorbim aceeași limbă“.

Contopirea mioritică cu marele tot:

„Închis fără de moarte doar într-un singur vers,
M-a sărutat pe gură întregul univers“.

S-ar crede că forma fixă a sonetului cu metrica și rimele lui ar salva discursul poetic de la diluare, banalitate, tautologie etc. Fals! Marea măiestrie a sonetelor voiculesciene constă într-o anumită mineralizare a limbajului, susținută de un vocabular arhetipal, venit dintr-o „vârstă de aur“ când cuvântul într-adevăr întruchipa ceea ce el denomina, într-o anumită densitate a expresiei poetice care îi asigură acea rezonanță de bronz, atât de comună cu cea a lui Shakespeare. De aici nu a mai fost decât un pas de a se naște tentația, tot ca un act unificator, și realizată în cele din urmă, ca sonetele lui V. Voiculescu să fie transpuse la rândul lor în limba engleză. Margareta Sterian a tradus numai 30 de sonete, în 1982, apoi în anii '90, Cristina Tătaru le-a tălmăcit în limba lui „Sweet Swan of Avon“ pe toate cele 90, deja în trei ediții, mereu revizuite.

Drept concluzie, vom apela la autoritatea critică a lui Nicolae Manolescu care, cu o nedezmințită clar judecată și într-un elan de sinceritate motivată, spune: „Am fi ispitiți să cităm toate aceste frumoase sonete, renaștentiste, fără termen de comparație în literatura română“.

„Sunt născut la țară, ceea ce socotesc că e cel mai mare noroc din viața mea. Părinții mei, oameni simpli, au fost pioși, de o credință neabătută de nicio clipă de șovăire sau de îndoială. Practicanți moderni, fără habotnicie, religia a fost însă pravila, enciclopedia vieții lor practice. În casa noastră s-a citit mult, mai ales cărțile religioase și rituale. Biblia cu vechiul și noul testament, Viețile sfinților, mineele pe care le împrumutam lunar de la biserică. Păstrez și acum psaltiri și ceasloave de atunci, cu litere chirilice, al căror rost l-am desprins bucherisind bucoavne sfinte. Și mama și tata, ca toți oamenii de la țară, erau mari pasionați ai cititului, mai ales ai cititului cu glas tare, ca la strană. Când ne-am înălțat puțin, am trecut noi, copiii, la rând, să le citim lor.

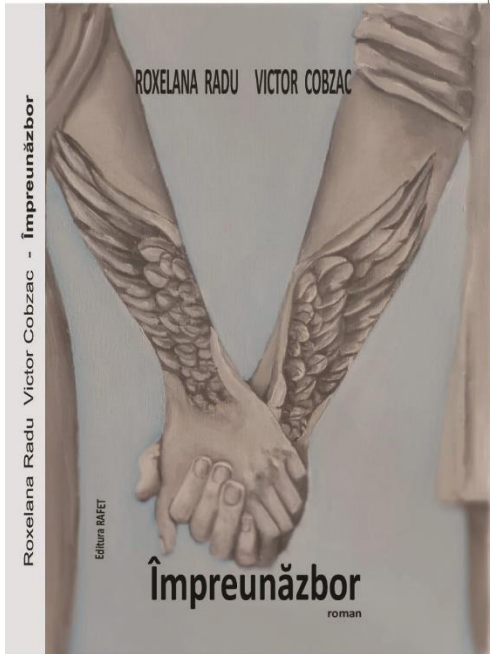
Trăiam însă o viață autentic rurală, ritmată de anotimpuri, poruncită de natură, înseilată pe datini și străvechi obiceiuri. Trebuie să vă mai spun că nu am avut preoți în familie”.

Vasile Voiculescu: „Confesiunea unui scriitor și medic”, din „GÂNDURI ALBE”, 1986

PUNCTE DE VEDERE

„Împreunăzborul” a două suflete despărțite de malul Prutului

Tudor CICU



La masa de scris - de-o parte lumea cu realitatea ei, de alta, imaginația noastră, iată cum ingredientele prozei: acțiunea, neprevăzutul, suspansul și imaginația, dar mai ales, trăirile omului-care-scrie, care i se lipesc de retină și cititorului (fără de care nu se poate scrie proză) – așadar, doar aici, la masa de scris, suntem pe tărâmul marilor reculegeri, în care Gândirea va trebui să cerceteze o altă lume și să nu tremure în această nouă lumină. De aceea realitatea și imaginația, cu câte ceva între real și posibil (între cele văzute și cele nevăzute) nu se mai opun, ci devin subansamble sudate, un „aliaj sui-generis”. La prima vedere, „împreunăzborul” născut „dintr-o încrucișare de priviri” (cum spune unul dintre autorii cărții asupra căreia am poposit acum), ori prin intermediul unor epistole sosite „de pe un mal pe celălalt de Prut, de pe un mal de timp pe celălalt” (cum certifică cel de-al doilea autor), fie că ascunde printre gândurile transmise în epistole unele cerințe ale imaginației, fie că reflectă năzuința ascunsă a celor doi „coautori” care au țesut această poveste. Iar acolo pe câmpul tărâmului imaginat în scris, cartea „*Împreunăzbor*” de **Roxelana Radu** și **Victor Cobzac** (apărută la ed. Rafet, 2023) este „povestea a doi oameni pe care îi desparte Prutul”,

dar pe care îi unește Cuvântul”, sub forma unor proiecții construite pe dialoguri îmbrățișate cu sufletul. Și memoria celor doi e un labirint continuu, în care autorii pozează în purtători ai flăcării ce va scoate din povestea lor *Frumusețea* la liman. Căci „viața fiecăruia din noi este construită dacă nu din întâmplări, atunci neapărat și din mici întâmplări”, ni se mărturisește, în carte, unul dintre cei doi epistolari... și „fără trecut nu-i viitor” sună mesajul unui poem scris și trimis partenerei de dialog, de către celălalt.

Acum, când scriu aceste rânduri, mă gândesc la cele spuse de autoarea Roxelana Radu: „amândoi suntem maeștri emerși ai vorbei, simțirii, omeniei, ai dragostei de Neam și Țară”, un crez al realismului în scriitura autorilor de față. Mai pe scurt: „de acasă am venit acasă” e mesajul transmis și cititorului. Iar cititorul știe că lui Don Quijote al lui Cervantes lupta cu morile de vânt îi reușise fiindcă acesta iubise mai mult lupta decât succesul ori victoria. Lumea întregă, dezvăluită de scriitura fiecăruia dintre autorii de față, se desfășoară în fața cititorului ca un labirint, iar focul polemicii, la care este invitat criticul care se va apleca asupra cărții, este o chestiune secundară. „Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o.” -, stă scris în Cartea Cărților. Cuvântul ca și lumina este o chemare a unui om către alt om, în vederea unirii/comuniunii lor, ori de a defini logic lumea în care trăim, o lume „scrisă de doi frați.../de-un sânge./În-mu-ind... cu pana-n... dor...” (versifică Victor Cobzac). „O carte despre noi. Despre părinți, pământ, neam și țară” (grăiește Roxelana Radu). Fiecare însă își spune povestea care e a unui om, a vieții care l-a condus către momentul destăinuirii din suflet, până când celălalt preia discuția și o duce mai departe. Fiecare dintre cei doi autori își construiește propria imagine a lumii de dincolo de povestea auzită sau trăită, la care mai adaugă propriile dorințe și frici. Unele lucruri în viața noastră nu se schimbă, oricât ne-am pune de-a curmezișul lor, dar dialogurile ni se par indicatoare către adevăruri ascunse. În plus marea, plaja, feeria toamnei din descrieri ne predispun la contemplare, ori dimpotrivă, ne pun pe gânduri în legătură cu lumea în care trăim. Călătoria lor epistolară are rolul de a uni destine aparținând unor ținuturi cu totul diferite, despărțite doar de apa unui Prut mult cântat. Iar aceste „popasuri” epistolare îi oferă cititorului mereu câte un stop-cadru neașteptat, fiindcă doar așa se înțelege că frumusețea atemporală e surprinsă de sufletul melancolic a celor doi, în a descoperi cum se îmbină cele două culturi puse față în față din cele două țări, în a descoperi povești de viață fascinante într-un jurnal epistolar sentimental scris în doi. Scriitura acestei cărți epistolare este plină de

pasiune, eleganță narativă și ingeniozitate reportericească, că ajungi să fii și tu curios, să le cauți poveștile, să te muți mereu dinspre ceva înspre altceva. Mai în toate aceste epistole, întregind un jurnal sentimental, autorii se fixează pe meditații lirice pe marginea vieții și a morții, iar cele întâmplare într-un cotidian frământat de angoase și tulburat de convulsii ne arată cât de efemer este destinul omului. Numeroasele lor confesiuni, mărturii și schimburi epistolare devoalează situații diverse din uriașa pânză de situații din etapele vieții fiecăruia: marea care îi atrage ca un „magnet” și „bucuria de viață”; trăirile unuia alături de poetul Grigore Vieru și poezia lui în memoria celuilalt; copilăria și satul natal în amintirile fiecăruia; amintirea părinților „când Mama și Tata erau întreg universul nostru”; nu lipsesc nici evocările atâtor drumetii și călătorii în țară și peste hoate; apoi despre iubirea ei la „prima vedere” și căreia el îi evocă „universul” unui întins poem despre iubire; precum și însemnările din vremea pandemiei și „noaptea Învierii” sărbătorită de biserica ortodoxă română etc.

Ochiul scrutător „ca o singură vedere” a celor doi autori, aflat între văzute și nevăzute, se îndreaptă dinspre „patria adoptivă” spre „cealaltă țară” pentru a-și pune în evidență scripirea, materia acestui spațiu cuprins între și între. Misterul acela blagian al lucrurilor trăite la țară, fiecare într-un alt colț de lume, ar fi (nu-i așa?) o teză comună, intuită de cei doi, și de bună seamă povestea „acelor fărâme din copilăria” unuia sau altuia e în acest caz, numai în acest caz epistolar, o aură de gânduri. Vedeți? Ne punem firesc și întrebarea: aceste întâmplări „vis în vis” („simțite prin inima celuilalt”) care, vrăjite sau nevrăjite, sunt ca niște *ființe* care „și dau drumul pe frânghie” dintr-o „țară în altă țară” (despărțite doar de soartă), s-au „petrecut” ele vreodată dacă n-ar fi fost scrise? „Căci, la urma urmelor, ce altceva este *împreunăzborul*, dacă nu lumea văzută prin ochii celuilalt?...” Iar câștigul celor ce vor citi toate aceste trimiteri epistolare, dinspre poezie la poveste, e singura speranță că tot ce au gândit autorii se poate împlini în izbânda binelui. Pentru că atâta timp cât e povestea biruitoare în viața noastră, este și speranța un mare adevăr. Și toți avem o mare admirație pentru poveste. Cei doi „coautori” ai cărții fac parte din poveste. Toate vor fi amestecate, în pălăria poetului Victor Cobzac și jurnalistei Roxelana Radu, ca și cum ar fi fost dintotdeauna adevăruri. E ca și cum ar fi spus J.L. Borges: „Se pare că cel care s-a întors sunt eu”, pentru că „eu aud tânguarea lor... Iată povestea vieții mele”. O poveste în care fiecare cititor va face o plăcută călătorie imaginară prin viața celor doi, spre a descifra sensul liric al versurilor, dar și partea ascunsă în gândurile epistolare. Gânduri care țin de bucuria simțurilor, ori ce ascund un tâlc numai al lor.

Peștișorul de aur și ultima dorință a poetului

dacă ai Doamne-n ceruri și timp cumva să-ți faci
pune-n Geneză-atâta, ceva un rând mai jos:
să nu-mi aduci la scaldă doar ursitori și vraci
ci adu peștișorul... de aur, lunecos
și a-mi urzi destinul, cu solzul între dinți
nu-’n trâmbițe și surle... nu Doamne ăst necaz!
un car de draci să-mi ducă, trena ca unor prinți
ca lui Dănilă, iapa, săltând cu ea prin iaz.

un stol de corbi vreau daru-ți, eu însumi ca dresor
să-i fac să zboare-n lună, de-acolo într-o stea
iar sub salcâmi-n floare, când tot s-or duce-n zbor
în fiecare seară... să fiu doar eu cu ea.

vezi, Doamne, nu-ți cer aripă, de șoim în plin avânt;
doar visului să-i crească, precum niște momâi,
cum Don Quijote găsisese, în morile de vânt...
săltând pe catalige în lupta sa dintâi.

și ultima dorință... pe pragul de noroc;
ninsorile să cadă, în dans, sub geamul ei
chiar mii de ani de-or trece, cu veacuri la mijloc
dar va citi și află, că-i ea în toate trei.



Tudor Cicu

DE-A CERUL, DE-A PĂMÂNTUL, DE-A VIAȚA

Partea întâi

Titi DAMIAN



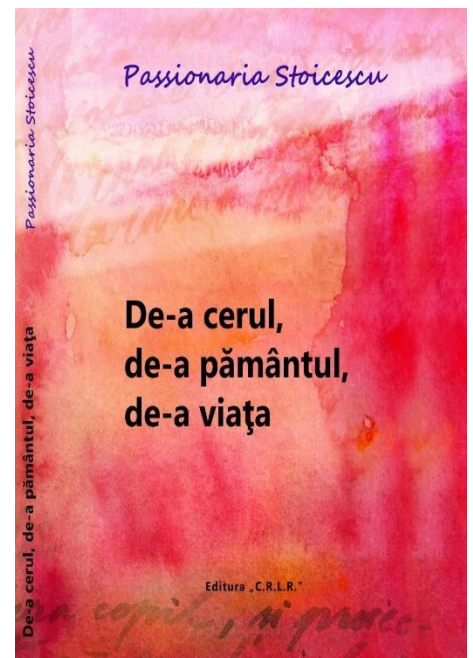
Dintru început, îndrăznesc să afirm, nu fără argumente, că scriitoarea **Passionaria STOICESCU**, în societatea românească și în literatura română contemporană, este un fenomen. Am în vedere nu numai personalitatea-i copleșitoare, în stare să hipnotizeze o sală de câteva sute de locuri, sau un grup de școlari de grădiniță, cu discursu-i impecabil, unde îmbină jocul magic al actorului cu profunzimea spunerii, ori să anime ad-hoc un grup la o petrecere, cât mai ales personalitatea cealaltă, scriitoricească, de o longevitate ce acoperă aproape o jumătate de secol de literatură, lăsând în uitare și eclipsând, prin

vigurozitate și profunzime, pe toate celelalte competitori pe tărâmul literaturii din generația sa. În acest sens, mă refer la cei 35 de ani de redactor de carte, dar mai ales cele 77 de cărți personale apărute, din care 24 de poezie, 9 de proză, 44 de literatură pentru copii, dar și peste 40 de volume de poezie, proză, dramaturgie, traduceri (în colaborare) din limbile rusă și polonă. Poezia ei este tradusă în limbile rusă, belarusă, polonă, greacă, albaneză, spaniolă, engleză. De asemenea, este prezentă și în manualele școlare cu poezie, proză și caligrame. Așadar, opera sa este de o complexitate greu de egalat, având în vedere caracterul unitar al acesteia, vizibil la nivelul stilului, dar și al permanentei raportări la Lume și la menirea scriitorului și a artei sale. Are ca pasiuni: muzică (vocală și muzicuță), dans, grafică, pictură, este premiata a Uniunii Scriitorilor din România (1996, 2013, 2021), de patru ori a concursului „Trofeul Micului Cititor,” dar și la concursuri de epigrame. A reprezentat România cu stand personal la Târgul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret de la Bologna, Italia (2011). Este Cetățean de Onoare al orașelor Buzău și Râmnicu-Sărat.

Volumul antologic **DE-A CERUL, DE-A PĂMÂNTUL, DE-A VIAȚA** a apărut la Editura „C. R. L. R”., București, 2021, 424 p., realizat de către autoare după o riguroasă selecție, reprezintă chintesenta creațiilor, un cadou făcut sieși, dar și literaturii române, cu prilejul împlinirii a 75 de ani petrecuți sub semnul poeziei, al prozei, al literaturii pentru copii (poezie și proză).

Titlul volumului acoperă, prin subtilele-i semnificații, nu numai problematica volumului, ci întreaga sa operă. Dacă raportăm cele trei sintagme la un posibil verb, să zicem, „jucându-ne (mă)”, ele devin locuțiuni adverbiale de mod, cu funcția de complement de mod, vizând reiterarea unor întâmplări și împrejurări trăite undeva în adâncul sufletului. Dacă le raportăm la un substantiv, să zicem, arghezianul „jocul”, (gândul se duce la celebrul „De-a v-ați ascuns!”) atunci ele își schimbă valoarea morfologică devenind locuțiuni adjectivale, ca sens vizând atitudinea omului în fața problemelor complicate ale vieții. Și într-un caz, și în celălalt, cele două semnificații, pe măsura adâncirii lecturii, se contopesc, căpătând sensuri mult mai profunde, devenind metafore ale existenței, cu trimitere la tema principală a volumului – raportul creatorului cu lumea și cu esența creației sale, SCRISUL, după cum ține autoarea să-și avertizeze cititorii printr-un motto sugestiv: *Ceva m-a ținut întotdeauna să nu mă risipesc.../ Acel „ceva” a fost și este scrisul./ jocul de-a nu te risipi risipindu-te.../* Volumul devine astfel, dintru început, unitar ca problematică, profunzime, cu reflecții despre necazurile, amărăciunile și frustrările vieții, dar este unitar și din perspectivă stilistică, în ciuda faptului că practică trei genuri diferite. De fiecare dată, lectura poemelor propune o întoarcere spre titlu, care capătă o și mai mare încărcătură metaforică, sugerând încântări și zbateri - destăinuri scrise *cu pană de foc*.

Primul dintre capitole, intitulat sugestiv **În solda lui Gutenberg**, cuprinde poeme selectate de către autoare din cele 13 volume de versuri publicate între anii 1976 și 2020 . Ele sunt tot atâtea *crâmpie de suflet*, marcându-i



evoluția poetică de-a lungul a 44 de ani. Capitolul se deschide cu o minunată artă poetică, intitulată *Cuvântul peste suflet*, în care poeta își definește crezul artei sale: *Aceea care nu sunt, pot deveni deodată./ memoria se sparge în cercuri să răsar./ zăpezile de jertfă străluminează templul/ și umbra Ei îmi pune o aură de har./ Văd somnurile limpezi cu sărbători albastre./ vicleană priveghere le poate pescui./ Cuvântul ca o mască de ceară peste suflet/ statornicește clipa-nainte de-a muri/*. Ușor încifrat, poemul o definește, trimitând la esența creației sale poetice: Măria Sa, Cuvântul, menit să elibereze ori să acopere meandrele sufletești. Intelligent, poeta plasează în debutul antologiei poetice și un poem cu tâlc, *Foamea*, de fapt o fabulă având ca suport stilistic o splendidă alegorie. Pe scurt: Hazardul a făcut ca rădăcinii rostuite în țărână, întâmplarea, și mumă și maștere, i-a strecurat un vierme *la naștere*. Apoi, larva s-a făcut cărăbuș, care, îmbătat de lumină, în zboru-i, s-a trezit într-un cioc de privighetoare. După ospăț, pasărea *cântă mai frumos și mai tare*, cântec pe care îl auzi un *uliu din albastra țârie*, care o salvă de plângere și de colivie, așa că o liniște neagră-nghiți ultimul ei semiton. Tot întâmplarea, a toate stăpână/, din zbor fulgerat meșteri o țărână/. Morala: *Cu pulberea ei m-am transcris în aldine./ doar foame și-atât i-a fost lumii de mine!* Este cât se poate de limpede că poeta sugerează tema fundamentală a creației sale: lumea cu gratitudinile și ingratitudinile sale. În următorul poem, *Jocul de seară*, poeta propune un dialog cu „personajul” multora din poeziile sale, **Nimeni**, dar și cu sine, decretând fără echivoc: *Hiperbola e jocul meu de seară*. Pentru poetă, *curate doar cuvintele mă ning/ cu semne mari și grave de-ntrebare*. Mai presus decât cuvintele sunt iubirile: *Crede-mă, iată, soarele orb e:/ numai iubirile-mi ard peste vorbe/* Momentul propice, sublim al creației este noaptea: *supusă noaptea plânge s-o adopt,/ s-o mângâi tot cu născocite nume/*, căci *Ferestre, uși și jaluzele/ sunt martorii temnițelor mele/*. Este o retragere strategică, în mine, asemenea unui melc ciudat, însă *Înainte spre lume cu uimire/ pe-o dără de cuvinte și de cânt/ și Atât cât sunt/ unesc două maluri și cânt:/ jumătate bucurie,/ jumătate disperare/*.

În altă poezie patima întru creație atinge cote maxime: *Scriu – sunt altceva decât sunt.../ Scriu – în somn, pe hârtie, în gând/ Scriu – mă joc de-a jupuitul de viu/... Mă înalț, mă cobor, mă sufoc – scriu/ Sunt de aer și foc. Scriu – iubesc jupuitul de viu...iar în alt poem Am fost binecuvântată să scriu,/ să înfloresc pe hârtie/ bonsaii vieții mele./... /Scriu,/ mă descriu,/ mă pierd,/ mă găsesc/.../ Sunt bolnavă de fărăatingere,/ de fărămângâiere/* Poeta scrie la persoana I singular, expresie lingvistică a conștiinței de sine, a eului, având rolul stilistic de a conferi verosimilitate reflecției, dând și un grad maxim de autenticitate discursului poetic, iar când vizează relația cu lumea, stilul devine direct, chiar retoric. În discursul liric, persoana I e o marcă textuală, instanța din care se construiește viziunea poetică, reliefind lirismul subiectiv, structurând discursul liric și exprimând trăirile și experiențele artistice asumate de eul poetic.

De aici încolo, poezia Passionariei Stoicescu stă sub semnul existenței, iar sintagma *Alunec printre lucruri și cuvinte* îi definește actul creator. Sunt ușor identificabile în volum și motivele literare care susțin această temă fundamentală: cuvântul, lumina, disperarea, speranța, sacrificiul rostirii, jocul, hergheliile de nori, țărâna, praful, lanțul, valul, umbra, toamna, cocorii, poemul, poetul, poezia, cartea, praful, deșertul. Să exemplificăm:

De câte ori am răs și-am plâns/ Un lanț s-a rupt, un lanț s-a strâns/... Barca zorește spre mâna ce stăruie,/ valul cutează, valul se năruie./... Din umbra mea se-ngăduie străina/ mai singură și tristă ca lumina/... /Într-un târziu luna/ mi-alunecă din poală/... Herghelii de nori le biciuiești până la ploaie/... Trag cocorii/ în țepă de unghi depărtarea/... Gri straiete toamnei/ fâlfâind în sufletul meu și-n oraș/.../ Duhovnicul meu e Poemul/ un preot îndatoritor care mă ajută să uit/... Poetul își ferecă sufletul și se trezi niciunde/ cu o nouă față în aceeași lume./... /Fiecare carte – un alt mormânt/ pentru multele chipuri și suflete/... /praf, praf, praf/ cuvânt prolific/ în semantica deșertului/... /Deșertul e promițător,/ șoapta lui cântă/.../ praf, praf, praf/... /Sunt Poezia și vă vorbesc de sub apă./

Există între poeme unul intitulat *Lucrul viu*, în care autoarea se autodefinește printr-o invenție lingvistică – unică în literatura română - **plusființa** – eul creator: *Exist prin supra-viețuire:/ deasupra vieții zi de zi/ plutește o ceață subțire/ în care gândul uscat și fierbinte/ se-nmoaie ca să fiu altă fire,/ plusființa mea să poată naște cuvinte./*

În finalul antologiei poetice poeta inserează, deloc întâmplător, poemul *Droguri*, poate cea mai pătimasă, mai sensibilă, mai frumoasă și mai sinceră declarație de dragoste pentru poezie din întreg volumul: *Mama-n disperare fuma,/ bietul taică-meu bea, un bunic era cartofor,/ o bunică se cafelea.../Încărcat de antecedente, viciul și-a făcut datoria:/ alchimice elemente mi-au făurit poezia.../ O narghilea de văzduh/ cu fum sfânt de la duh/ și o cerească licoare/ de beznă topită în soare,/ și jocul la chintă roială/ cu masa și punga tot goală,/ și zaț,*

și caimac, și noroc./ mereu date-n foc, date-n foc.../ În primăveri și în toamne/ scriu, rescriu și mă rog:/ - Nu mă vindeca, Doamne./ de cel mai ieftin, cel mai scump drog!/
 Dacă avem în vedere stilistica verbului, prezentul este forma verbală dominantă, dezvoltând registrul semantic cel mai bogat, acoperind funcțional toate cele trei perspective temporale: prezent, trecut, viitor, dezvoltând un sens pantemporal. Timpul enunțării și al receptării se înscriu într-un *continuum temporal*, perceput din perspectivă metafizică. În felul acesta autoarea găsește posibilitatea de reliefare a unor categorii filosofice și ale unor concepte etice, estetice și cognitive, vizând relația cu lumea, cu eul poetic, dar mai ales cu poezia.

Enunțurile capătă o valoare omnitemporală și un grad mare de generalitate. În plan stilistic, valoarea exprimării este generată de concizia plastică a discursului, fără podoabe stilistice inutile – cea mai mare calitate a discursului poetic. Funcționează paralel și un prezent liric, realizând un decupaj în fluxul temporal continuu, exprimând intensitatea trăirii într-o durată concentrată, continuă, presupunând asumarea condiției existențiale și dinamizând imaginile artistice.

Enunțurile capătă o valoare omnitemporală și un grad mare de generalitate. În plan stilistic, valoarea exprimării este generată de concizia plastică a discursului, fără podoabe stilistice inutile – cea mai mare calitate a discursului poetic. Funcționează paralel și un prezent liric, realizând un decupaj în fluxul temporal continuu, exprimând intensitatea trăirii într-o durată concentrată, continuă, presupunând asumarea condiției existențiale și dinamizând imaginile artistice.

Passionaria Stoicescu scrie cu aceeași dezinvoltură și poezie clasică, și poezie modernă, toate de o rară acuratețe stilistică, dezbrăcată de „zorzoane” inutile, dar încărcată de simboluri și semnificații, pentru a face loc sincerității și autenticității rostirii, într-un discurs predominant reflexiv, cuprinzător cât viața, simplu în aparență, dar complex în profunzime, izvorât din convingeri morale și estetice. Este o voce lirică dinamică, expresivă, profundă, poate cea mai vizibilă în contemporaneitatea imediată, în poeme egale cu ele însele, toate subsumate temelor esențiale: Cuvântul, Poetul, Poezia și Lumea, aruncându-și mereu privirea, asemenea lui Oedip, spre interior, căutându-și **plusființa**, pentru a crea permanentul echilibru între tensiunea intelectuală și cea emoțională.

Animalul și pasărea

Înainte sau înapoi -
 animalul sufletului
 aleargă neobosit
 și-și caută urmele:
 „Aici șezum și plânsem...”
 aici surâsul, aici biciul,
 aici hohotul, aici fapta,
 înainte sau înapoi,
 stânga, dreapta...

Nici împlinirea,
 nici disperarea,
 doar boarea...

Pasărea fericirii
 n-are picioare,
 ea e făcută să zboare...
 Animalul sufletului
 aleargă pe pământ,
 ea deasupra,
 deasupra deasupra,
 călare pe vânt...

Înainte sau înapoi -
 cerul cu ea,
 praful cu noi...

Cuvântul albastru

Soarele e secret
 ca tot ce locuiește în foc:
 ce pot zări
 mă orbește,
 în ce nu pot vedea
 nu am loc...

De aceea nu știu dacă vremuiesc
 în afara mea sau în lăuntru,
 dar există cu certitudine
 (chiar dacă au nume diferite)
 duhul sfânt, duhul demonic,
 muza...

Mă caută și mă găsesc:
 „Acesta-i începutul”, șoptește primul,
 „Acesta-i sfârșitul”, urlă celălalt,
 „Umple golul dintre ele”, mă-mbie muza.
 Scriu,
 mă caut,
 umplu de-o viață
 nefericita danaidă,
 cuvântul albastru
 sete, de consistență lichidă.

Cerul dintâi și tot ce naște aer
 mi-e la-ndemână:
 ce pot respira mă sufocă
 ce m-ar elibera mă amână...



Passionaria Stoicescu

PROZĂ

Dumitru ICHIM

URMELE PAȘILOR - ARIPĂ VISÂND

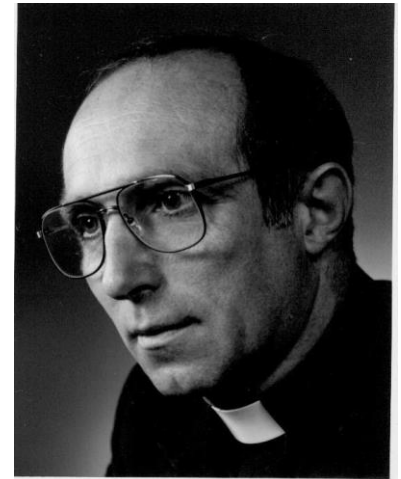
Dacă pașii inimii tale nu se îndreaptă spre acatistul oceanului de seară înseamnă că pedalezi pe bicicleta de slăbire. Vai de pașii care nu pot lăsa urme., dar și mai vai de inima celui căsătorit care despre iubire nu a vorbit niciodată decât cu șarpele casei care neavând aripi nu știe nimic cum poate să te ardă, nemilos și divin, dorul oceanului. Numai lacrima poate să înțeleagă. Oare care sfânt al pustiului a spus că amarul lacrimii este întru totul miniatura sărată a oceanului, care profet a fost înghițit de propria lui lacrimă pentru că s-a îndoit că bobul de rouă al ochiului este de o ființă cu zbuciumul oceanului îndrăgostit?

Toate drumurile inimii duc la ocean pentru că ea e plămădită din sfânta treime ale nestăvilitelor ape, ale cerului pecetluit cu lună roșie și semnat cu pană de porumbel și ale adâncului. Oare care cer al iubirii a plâns pe pragul lui Dumnezeu descoperind că taina adâncului e cu stea în plus mai adâncă. A plâns și s-a cutremurat: „Până unde, Doamne?” Și s-a auzit un glas ca un tunet răspunzându-i: „Mână la adânc!”

Era prin 1973. Oamenii încă se înomeneau prin caligrafie, iar ispita lui Gutenberg care se tâlcuia amăgitor prin Muntele cel Bun rămânea o ecuație la capătul celor 40 de zile, patruzeci de pași, 40 de urme, ale pustiului Carantaniei. Literale se culegeau cu mâna ca fragii sălbatici, cu reverența mirosului de tuș și de pădurea din care Dumnezeu n-a mai ieșit decât prin Narnia lui Gutenberg. O carte era scrisă pentru că tiparul era de mână, mâna cu care mângâi iubita, sau copilul cu ochi albaștri. Venisem în Canada și lucram la un spital. Ca poet râvneam la ieslea cuvântului tipărit în care Maica să-și așeze Pruncul, dar toate erau o cărare care asemeni lui Ouroboros, în loc să mănânce zarea se hrănea cu propria lui coadă. Nu existat computere ca acum și nu se pomenea de furnicarul de edituri care mușuroiesc pentru fiecare păcat omenesc. Atunci am văzut cum arată un computer. Era de mărimea unui frigider și avea grajdul lui special ca orice taur care muncește atât de greu. Plecasem din România în 1970 doar cu o singură carte tipărită DE UNDE ÎNCEPE OMUL, cea de debut. Apoi... Ce mi-am zis/ Îmi fac editura mea. Am găsit un titlu pentru ea „Romanian Canadian Herald” și mi-am cumpărat o mașină electronică. Avea tot felul de litere pe biluțe tipografice, dar pentru literele de titlu reproduceam prin tăietură titluri de ale mele publicate în diferite. Descoperisem și taina de haiku și tanka și astfel m-am pus pe treabă. Cu meșteșug de giuvaergiu, răbdare de asct egiptean și prin sudoare de tăietor de lemne. De unde să știu eu de ISBN care deschide misterioasa poartă a beției de literă care te pișcă de limbă ca mustul primului luceafăr îmi trebuia pentru o plachetă de poeme haiku titlul URMELE. Un nume banal, nimeni nu mă putea acuza de plagiat, mai ales că genitivul era al unui patruped, am tăiat și lipit apoi cu un letraset am adăugat niște vignete apoi dusă la INSTANT PRINT și multiplicată.

Îmi aduc aminte cu nostalgie de vremurile acelea de sfântă naivitate. Naivitatea este hrana îngerilor, perna beduinului și tămăduirea de ceruri rănite ale poetului. Unii vorbesc de inspirație. Niciodată nu am așteptat-o. Dădeam drumul la mașina electrică și eram în mijlocul poienilor sau al livezilor de acasă, cu pomii înnoșiți în alb ca miresele și bătăiul electric al albinelor întrecându-se în zbori cerești întru aducerea literelor prăfuite de polenul galben al dorurilor de acasă. După ani și ani de zile am renunțat la trufia de copil neastâmpărat și m-am supus meșterului tipograf care m-a bătut pe umăr: „Mătăluță scrie, lasă treaba cărților pe mâna noastră!” Nu am terminat tot fuiorul de la Spirit Rock să-l torc. Ne-am așezat pe malul imensului albastru clipocitor și am simțit cum toți trei ne rugam fără de cuvinte. pentru un cititor din România afirmația sună ca a unuia dus cu pluta, pentru unul din Canada - straniu, a unuia de testat de u psihiatru profesionist. S-a schimbat lumea, pământul și toate de pe fața lui. Emailul a ucis pe drăguța noastră poștăriță pe care o așteptam cu coatele sprijinite pe gard, iar bârfa mahalagioaicelor de la Radio Șanț, care avea șarmul ei de medievalism nomad ne-a furat-o, fără copyright nelegiuitul de facebook care te scuipă din senin ca un cameleon când este în călduri.

Eram și obosiți de coborâtul falezei de vreo câteva sute de metri, cred. Dar pentru mine și pentru Matei clipocitul apei avea în sine ceva magic, ceva care, fără să știi că ai atât de multe răni, și le expune tămăduindu-le.



Când am spus că ne rugăm împreună nu a fost o figură de stil. Era rugăciunea la care numai natura în puritatea ei mai știe să se roage, cu valul nedumerit și frunza ce-și cântă cerul pe buză de vânt și de freamăt. Ce o fi rugăciunea în sine atunci? Este tăcerea grăitoare de îngeri, durerea alinată de șopot și murmur, prispa de cuvânt care devine pridvor al necuvintelor, pentru că biata inimă care duce ca măgarul toate durerile și necazurile, nu știe să bolborosească precum omul ceasloave de logoree tibetană. Cuvintele sunt bune, așa cum bun e bățul sau cârja, că te sprijini de ele, dar nu pot să-și însușească nici văzul, nici auzul, nici mirosul. Cuvintele sunt de lemn ajutător, dar ele nu pot fi niciodată de carne, nu știu să muște pățimaș, sau să cânte de iubire neîmplinită. Sfinții care au ajuns precum copiii spun că prin ferestruica inimii curate poți vedea pe Dumnezeu. Primul nivel este al mersului pedestru, al cuvintelor cât pot să ne sprijine greutatea oaselor și a ideilor, dar adevărata rugăciune este cea foc al inimii. Ca să ajungi la ea trebuie să faci întâi curat prin toate camerele, să speli perdele că inima omului nu este ca a animalului, ci ca a privighetoarei care înainte de a cânta se duce și se spală, iar dacă nu găsește apă așteaptă până dimineața întrupare de rouă și apoi începe să-și cânte rugăciunea de dimineața. Monahii numesc această rugăciune de noapte - priveghere, de la privighetoare și priveghere adică a fi treaz în adâncă trezvie a inimii. Una din marile secrete ale mântuirii este rugăciunea minții: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine păcătosul! Săraca minte, care face toate răutățile de-l zvârle pe om în fundul iadului a fost creată să fie bună și să gândească precum sora ei, inima, dar căruța cu daruri s-a răsturnat și a rămas numai cu rugăciunea minții, care e bună, ca un lanț de fier legat de piroanele raiului, dar ca să ajungi înlăuntru ai nevoie de scara de aur a inimii și de aceea, cei aleși ai Domnului, vorbesc de o rugăciune a inimii. Să fii sincer cu voi am încercat și eu păcătosul, dar s-a prins de mine cât apa de penele găștei. eu o făcusem din trufie, din megalomanie și slavă deșartă. să le arăt oamenilor ce barbă am, dar mi-am dat seama că nici de laudăros nu sunt, d'apăi de celelalte lucruri?! Un neisprăvit și bun de nicio ispravă de când l-a făcut mă-sa. Ori rugăciunea inimii se face cu post, viață curată și fapte bune și nu sunt nici de nasul fariseului clasic care postea de nu știu câte ori pe săptămână. Am încercat, nu am reușit, dar n-am spus la nimeni. Îmi pierdeam rația de pomelnice, așa că lasă mulțimea să creadă că sfințenie se măsoară cu centimetrul bărbii.

Era poate pentru prima dată când apa, fără să se mărească, în cuvinte simple, de clipociri monosilabice ne-a învățat cum să ne rugăm. Și Matei se ruga, așa precum clipocirile de apă, el care-mi spunea că nu merge la biserică la mine pentru că vorbesc atât de mult că Bunuțului nu-i mai rămâne loc nici pentru vreun cuvîntel.

ICHIM Dumitru, n. 14 august 1944, comuna Dărmănești, județul Bacău. Poet, eseist și prozator. Fiul lui Dumitru Ichim, cântăreț bisericesc, și al Elenei (n. Cămară). Soțul poetei Florica Bațu. După cele opt clase elementare, urmează cursurile Seminarului Teologic de la Mănăstirea Neamțu (1959-1964). Liceul teoretic, fără frecvență, la Moinești. Licențiat al Institutului Teologic de grad universitar din București (1969). Teza de licență e susținută cu profesorul Petru Rezuș. Între 1968 și 1970 urmează cursuri pentru doctorat, secția Teologie sistematică, la catedra Teologie dogmatică, sub îndrumarea profesorului Dumitru Stăniloae. Studiază la Seabury-Western Theological Seminary, Garrett Methodist Seminary, ambele din Evanston, Illinois (Statele Unite), și la McCormick Presbyterian Seminary, Chicago, Illinois (1970-1972). Continuă studiile ca bursier al Consiliului Mondial al Bisericilor la Princeton Presbyterian Seminary, Princeton, New Jersey (1972-1973). Îndrumătorul tezei de doctorat, susținută în 1973, e teologul american James McCord. Titlul tezei: *The Orthodox Liturgy and the World*. În 1974 este hirotonit preot al parohiei „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Kitchener, Ontario (Canada). Împreună cu Florica Bațu, conduce emisiunea bilunară de cultură și spiritualitate românească („Romanian Kaleidoscope”), transmisă pe canalul de televiziune patru din Kitchener (1975-1985). În 1978 se transferă la parohia „Sfântul Ioan Botezătorul” din același oraș. Desfășoară o susținută și rodnică activitate în rândurile comunității românești din Kitchener, contribuind esențial la înființarea Centrului Cultural Românesc și la zidirea unei noi biserici ortodoxe române (sfințită la 14 august 1994). Din 1979, face parte din Colegiul redacțional al Cuvântului românesc (Hamilton, Ontario, Canada), unde publică eseuri de teologie și filosofie, poezii și cronici literare. A colaborat la Amfiteatru, Gazeta literară, Luceafărul, Studii teologice, Telegraful român, Vatra (Germania), Revista Scriitorilor Români (Germania), Comuniunea românească (Statele Unite), Drum (Statele Unite), Solia (Statele Unite), Luceafărul (Canada) etc. Editează revista literară Orpheus (din 1988), buletinul parohial Rădăcini și colecția Vestitorul român canadian (Romanian Canadian Herald). Debutează editorial cu volumul de poezii De unde începe omul (1970), urmat de Sub umbra Sfinxului (1975; în colaborare cu Petru Rezuș), Constantin Brâncoveanu (1981), Melcul (1981), Vinerea Mare (1981), Agape (1982; în colaborare cu Nicolae Novac și Florica Bațu), Biserică și religie la români (1985; în colaborare cu Horia Stamatu), Aparițiile Maicii Domnului la Medjugorje (1989). Autor a trei volume de poeme haiku (Valea nisipului de aur, 1977; Urmele, 1977; Fântâna luminii, 1993) și a doua volume de poeme tanka (Dar în silaba Luminii plângeam orfan și greier, 1987; Pasărea cu șapte aripi, 1993).

CAFEAUA DIN RAI

Dumitru Istrate RUSETEANU

Eram un tânăr frumos, cu o umbră de tristețe în colțul gurii. Viața mea urzica, îți umplea sufletul cu bășici, aveam visele întoarse pe dos. Mă zbăteam ca peștele pe uscat, mi-era o greață cumplită de tot și de toate. Stam îngenucheat în fața porții unui schit de munte; căutam sub acoperământul Domnului loc unde să-mi odihnesc conștiința. Așteptam să vină cineva și să-mi întindă o mână caldă, ori să-mi așeze o haină pe umeri. Când m-a îngrozit iubirea cu ploaia de sfârșit de toamnă, care se prefăcea, discret, în ninsoare, m-am ridicat și îmbrâncind cu umărul poarta am pășit într-un ou imens golit de conținut; puiul golaș-biserica aștepta momentul predestinat să spargă cu crucea din vârful turlei în direcția cerului. Nu-mi era teamă de necunoscut, cât sunt materie în ce altceva mai poate fi prefăcută fierea mea?! Ar fi fost inutil să chem după ajutor, bătăile inimii mele se aud de foarte departe. N-am încercat a bate la ușa vreunei chilii, viața mă învățase că oricât ai lovi cu piatra în casa melcului nu se înghesuie să-ți facă loc. Tremuram de singurătate, picioarele mă dureau, aveam răni și la gânduri; de unul singur prin lume se cuvenea să fiu puternic ca o haită de lupi. M-aș fi întins pe podea să ies din trup, să-l privesc de sus, arogant, învinuindu-l că m-a făcut captive fără a avea consimțământul meu.



Privirea mi-a fost înviorată de lumina blândă a unei candelă așezată, cu bună intenție, la fereastra unei chilii; soba încinsă, patul acoperit cu plapomă, mă așteptau ... Icoanelor de pe pereți nu știam a le silabisi înțelesul. Amușinam în fața lor, nu mă pricepeam să folosesc rugăciunea ca pe o perfuzie prin care primești bunătate divină, deși, viața urzică, îți umple sufletul cu bășici. Era nevoie de un medicament puternic să pot vomita, din inimă, îndoiala. De câte ori am unde să-mi odihnesc trupul, mă simt liber, puternic. Am în mine forța necesară să-mi repar rănile sufletești ce mi le fac cu bună știință. Necazul e că în ziua următoare mă creștez din nou la suflet, se scurg din el îngerii, elementul vital.

Ușa s-a deschis ușor, s-a apropiat de pat o făptură, și săltând marginea plapomei, de cearșaful căreia am tras cu dinții să-mi aducă puțină căldură umană, și-a vârât mâna sub pantalonii mei; îmi pipăia sexul, nu pentru a se dezmiarda, doar să-i intuiască virilitatea. Era o maică bătrână, cât un munte, convinsă că am femeie în gând iar cu o asemenea povară nu se rezistă prea mult într-o obște monahală. Văzuse și bagajul meu sărăcăcios, o plasă având în ea o revistă și un caiet. Plecând, nu mi-a strigat dacă la ziuă trebuie să-mi văd de drum, ceea ce însemna că am fost acceptat; sub acoperământul Domnului găsisem un liman.

XX

Ultima lună de toamnă era mai mult o provincie a iernii, fulgii de nea fraternizau cu frunzele încă atârinate de ramuri, lăsau impresia că sunt acoperite cu blană de miel. Susurul pârâului ce curgea pe sub fereastra chiliei mele își pierduse nota optimistă, o entitate care nu-i înțelegea menirea făcea gargară cu el. Prin preajmă lupii urlau, poteca de pe marginea prăpastiei ce făcea legătura cu satul era tot mai greu de străbătut.

În fiecare seară Maica bătrână aprindea candela în mai multe chilii pentru a da impresia că sunt locuite deși în schit nu se afla decât ea, nepoată-sa de 10 ani și încă 4 călugări bătrâni. Rareori îmi răspundeau la întrebări, mi-arătau prin semne ce anume să citesc din Ceaslov sau Minei.

Noaptea, la lumina a trei-patru lumânări, împletită cu a candelăi, duceam mai mult lipsa cărților decât a unei femei sub așternut.

Aerul puternic și rece de munte îmi provoca o alergie urâtă, strănutam și-mi suflam nasul des, fie că mă aflam la strană sau la trapeză. Îmi căutam de lucru pe afară, dădeam zăpada din jurul bisericii sau tăiam lemne pentru chilii. Într-o dimineață mi s-a dat ascultare să ucid gândaci, oriunde i-aș fi întâlnit. Cum vedeam unul, făceam deasupra lui semnul crucii, apoi loveam cu piatra. N-aveau timp să blesteme. Aflând, probabil că vor fi martirizați, ieșeau până și din gândurile mele, se așezau în rând, așteptând răbdători, lovitura. Dar dacă, m-am întrebat, se întâmplă ca în gândacul pe care tocmai îl strivesc cu piatra, să fie-n trecere Dumnezeu?!

N-am mai avut curajul să-i ucid, cu toate că râvna mea era singura mulțumire adusă obștii. Parcă ar fi dat ascultare gândurilor mele, nici o vietate n-a mai ieșit din ascunzătoare să-și întâmpine singura moarte la care avea dreptul. Seara, când mă aflam în chilie, am auzit forfotă în craniul adus de mine din maldărul de oseminte ale foștilor călugări: un fel de atomi ce și-au mărit volumul, probabil în urma unei mutații genetice, iar înfometajii i-au scobit cu briceagul protonii, neutronii și nucleul. Mi se părea că în golul unde altă dată își avea rădăcina Dumnezeu, s-a produs o furtună. La lumina lumânării am descoperit că era plin de gândaci. S-au retras aici să-mi sugereze că orice început are sfârșit, chiar pentru mine, călăul lor!; că nu peste mult timp golul din craniul meu va fi habitatul speciei din care făceau parte?!

XX

Se apropiau sărbătorile. Noaptea, la lumina lumânărilor scriam poezii sau colindam cu gândul prin univers. Când norii au îngăduit soarelui să facă pe pământ ascultare, am cerut blagoslovenie să aduc cu sania lemne rupte de vânt, nepoata călugăriței mergea cu mine, iar în pădure mai mult se hârjonea cu câinii care ne însoțeau, decât să facă treabă. Mi-era teamă să-i vorbesc, observasem dansând pe chipul ei umbrele altei lumi, în colțul gurii aceeași picătură de amar. O impresionam prin nu știu ce! Nu-mi era milă de ea. Îi priveam pe cei din jurul meu ca pe niște personaje de cârți. Un credincios venit din sat într-o duminică îmi dăduse de înțeles că fata e posedată de diavol. Însă, în era de după google, diavolul mi se pare inofensiv, periculos e monstrul uman. Toaca din intermundii îmi atrăgea atenția, că prea-mi ciupestc mai mult decât trebuie coarda dramei mele. Avea dreptate.

Într-o după amiază, Maica Bătrână mi-a făcut semn s-o urmez în chilia ei. După ce a citit puțin din Acatistul Maicii Domnului, a încercat puterile unui canon lumesc: convingerea:

- „Suntem în plină iarnă, frate. De-ar fi să te alungăm din obște, ca fiind incompatibil cu râvna monahală, ai avea unde să te duci?”. Auzind-o, frigul vieții începu să mi se zbeugue în fibră: „Ești o ființă imprezvizibilă, foarte periculoasă într-o mănăstire. Ți-am cotrobăit de multe ori prin chilie, pe

un caiet ai scris că: ranga este echilibrul tău în acest univers... Am scotocit pe sub saltea, peste tot, nu știu unde o ții ascunsă...Ascunzătoarea răngii mele este în cutia craniană. Îmi dă curajul de a hoinări printre străini. Îmi lămuresc cu ea multe lucruri nelămurite. Pot face istorie cu-o asemenea rangă atipică; ar fi o sinucidere să nu ai o rangă în lumea de azi care e numai panică, iar la fiecare pas te pîndește o primejdie. Nu poți cuceri nici Împărăția cerurilor dacă nu te ajută de o asemenea rangă.

Vă reamintesc că eram un tânăr frumos, cu o umbră de tristețe în colțul gurii. Cititul cărților mă îmbolnăvise de frigul vieții, boală ce a devenit cronică din pricina mizeriei prezentului. Oricât aș fi căutat o soluție, de fiecare dată ajungeam la concluzia că remediul nu poate fi decât tot o mizerie; exact ceea ce-mi propune călugărița: să scot cu un bețișor avortonul de drac din pântecul fetei, așa cum ai scoate un viermișor dintr-o rană. După care, nu-mi rămânea decât să plec prin zăpadă până ce mi-ar fi ieșit în cale prăpastia: „-Vei ucide în numele Domnului, frate!”

Mi-am amintit spaima de pe chipul călugăriței în ziua când am anunțat-o că încetez să mai omor gândaci: - „De ce ți-e teamă să ucizi!”

Nu m-am înșelat atunci, trecusem printr-o perioadă de pregătire.

- O vei duce pe îndrăcită cât mai în inima muntelui....mă înțelegi! M-a atins cu laba pe umăr, să-mi revin din halucinație. Făcând trei mătănii și sărutând cu adâncă evlavie una din icoanele de pe masă, mi-a dat de înțeles că am să descifrez mai târziu rostul spiritual al canonului ce mi se încredința:

- Ucigând în numele Domnului, faci un bine nepotei mele...nu va mai fi dusă în iad, va intra în rândul martirilor”.

- Dar eu?- am întrebat-o cu răsuflarea tăiată. Mi-a răspuns cu o uitătură mai greu de descâlcit decât căile Domnului.

Ajuns din nou la lumina zăpezii am avut senzația că aerul frige, mi se aprindeau plămâni. Cu o uitătură de balaur îmi sugerase că, asemenea Mariei Egipteanca mă aflam în afara legii, tămăduirea mi-aș fi găsit-o în pustiu. Sub alt aspect, eram personajul de care Dostoievski a fost frustrat de șansa de a-l întâlni în imaginație, pentru a-l așeza în subteranele lumii. „N-ai bani, nu ai familie, nici speranță, frate. Dacă refuzi ascultarea, pleci”

Mi s-a mai spus așa ceva! N-am plecat. Scrâșneam din gânduri. Ce, mai, la 23 de ani eram lepros rău la destin. După lăsarea întinerului imaginația mea s-a dovedit a fi o gaură neagră, dădea sens oricărei mizerii. Mi se cerea să trag universal de sub picioarele unei ființe crude; exista riscul ca, în cădere, sufletul ei să-și lipească ventuzele de al meu și să-l tot ducă.

Auzind un scâncet la ușă, i-am deschis; s-a lipit cu spatele de sobă. Nu mi-a trecut prin cap dacă-i este foame sau nu; când valul aruncă pe nisip un pește, fiind fascinat de zvârcolirea lui, nu te rezezi să-l arunci în apă. Nu realizăm dacă voi putea s-o duc hrană lupilor, însă aveam o poftă nebună să înfig mâna în chica diavolului din burtica ei. Probabil există în creația divină o lege conform căreia îl poți supune pe diavol cu condiția să-l depășești în monstrozitate.

După miezul nopții s-a produs în conștiința mea o mutație: de ce n-aș ucide? De Dumnezeu n-aveam a mă teme, amândoi ne hrăneam cu viață din același castron. Intuind că imaginația mea o depășește pe a lui, puiutului din pântec cred că i se albise întinerul de spaimă; monstrul uman îl pune oricând, pe diavol, în inferioritate. Când s-a culcat pe pat, m-am așezat lângă ea. Singură, candela lăcrima, sfinții din icoane continuau a-și ține pleoapele ridicate pentru a vedea, în loc să întindă mâna și să-mi rupă sufletul. Nu îndrăzneau să-i ating pielea cu mâna, parcă aveam lângă mine un fier înroșit în foc. Nu știa să se teamă de mâna mea, altfel s-ar fi împotrivit când i-am atins pântecul; atinsesem ceva moale, delicat, călduros.... Ridicându-i rochia, am tras de sub jartierele în care era prins un ursuleț de pluș.

Era lesne de înțeles că în curtea schitului nu exista urmă de drac, doar amprentă de monstru uman. Nu reușeam să ațipesc, e greu canonul disperării și al nesiguranței. Ideea de a părăsi schitul, pica.

Am ieșit din chilia în plinătatea aerului de munte. Nu-mi răneam respirația în duritatea lui, nici singurătatea ce-și făcea rondul între zidurile schitului nu mă tulbura; mă înglodea în puls doar fluctuația timpului, acest nimic universal care-ți sapă riduri pe inimă. Surprinși, câinii au început să facă zarvă, recunoscându-mă s-au ținut în urma mea până la ușa grajdului unde părintele Gheronte supraveghea o vacă gestantă care, la fiecare fătare a avut probleme. Cuviosul mă intimidă cu zâmbetul său ironic, în fapt, răspunsul cu anticipație, codificat, întrebărilor ce urma să i le adresez. Incapabil să-și reprezinte posibila lui viață veșnică,- recompensă a nevoinței sale- o ispitea, în limitele credinței, în decorul de aici. Întinzându-i scrisoarea am deslușit din cât mi-era posibil să citesc în privirea lui, la lumina lumânării, că-i ofeream spre cercetare ceva despre care avea cunoștință. S-a prefăcut că silabisește scrisul lăbărțat de pe hârtie.

Când Maica bătrână mi-a zis s-o urmez în chilia ei pentru a mă tulbura sufletește cu noua ascultare, am vârat în sân, fără să fiu văzut, scrisoarea de pe pat: „Mamă, îmi merge rău căsnicia, nici cu bețișorul de-acum nu fac mare brânză. Ar fi ceva dacă nu ne-am împiedica de autistă. O trimit la tine prin cineva, ocupă-te de ea. N-ar fi mare pierdere s-o mănânce lupul, ori să pice într-o prăpastie”. Am interpretat mesajul scrisorii ca pe o amenințare la propria-mi viață; nimerisem fundătura destinului; simțeam cum mi se dizolvă în sânge cristalul fricii; îmi provocasem o moarte pe viu. Inima trimitea impulsuri cu sânge, disperate, în univers, solicitând un surplus de vitalitate, o aripă sub care să se ascundă; aveam senzația că propria-mi umbră s-a ridicat în picioare și merge la braț cu mine.

Crucea era la gâtul fetei, am zis. De ce n-o apăra de diavol?

- Ce insinuezi frate!?, se supără Gheronte.

Dacă zâmbetul fierbinte de pe buze i-ar fi căzut, așternutul de paie lua foc. Asemenea autistei, era și el o victimă a realității, la rândul ei victimă a lui Dumnezeu: Frate,- sparge el gheața tăcerii de pe gură, diavolul nu mai fuge de cruce cam de mulțor; ...de iubire fuge Necuratul.Terminase filosofia, apoi, dintr-un motiv personal, nu din credință, asemenea mie- intrase viețuitor în schit să se nimicească; la nivel de fibră, spiritual punea pe el din belșug:

- Știi care-i diferența între tine și diavol, oriunde s-ar afla el? Motorul tău de supraviețuire este instinctul, funcționează pe pilot automat. Visai să faci minuni cu ranga ta de companie...sunt sigur că o ții ascunsă aici! mă lovi ușor cu palma pe frunte. Apoi ai început să salivezi după alte scursuri delicioase: femei de lux, bani, putere...nu te-ar fi permis nici iadul, în el sunt primiți doar cei ce săvârșesc fapte mărunte, sub nici un chip sufletul retrogradat prin faptele stăpânului său, la condiția de animal.

Toaca din intermundii se ținea de viața mea.

- Dacă vrei să afli câte ceva despre Dumnezeu, dă o fugă până în Cer. Îți-arăt eu calea .mi-a zis el. Am ieșit amândoi în noaptea luminată de licuricii zăpezii. Pe măsură ce înaintam în pădure, simțeam în nări mireasma altui început de lume:

- De aici te duci singur, mi-a zis.

XX

Era a doua zi de când fusesem îndemnat să ucid în numele Domnului: o piatră imaginată aruncată cu praștia în creierul meu. Nu-i puteam spune fetei autiste că omul cu gândurile lui poate preface, oricând, viața aproapelui într-o fiertură amară iar universul într-o bubă scârboasă în mizeria căreia, n-ai încotro, te adaptezi.

Mi-era greu să aflui dacă obștea mai crede că m-a dus de nas cu sarcina atipică a copilei. De ce divinul nu mișca spre salvarea ei un singur atom? Am îmbrăcat fata cu hăinuțe groase, când am săltat-o pe umăr ca pe o povară oarecare țipătul ei ascuțit s-a înfipt în ger, mergeam târându-l după mine; dacă și umbra mi-ar fi așa ușoară aș căra-o pe umăr. Din lumea ei interioară fetița se agăța de viața mea, singura care în acel moment îi accepta materialitatea. Înaintam în pustietatea muntelui cântând; striveam sub tălpi urme de lup, mă opream din cântec și fluieram să le atrag atenția, prada le-ar fi fost dublă, spre slava Tatălui ceresc.

Câinii care m-au însoțit au făcut cale-ntoarsă, simțind că sunt în teritoriu străin. Frigul vieții din fibra mea amuțise, organismul pentru a se apăra dezvolta o nouă înțelepciune. Toaca din intermundii bătea zglobiu, am început să pocnesc din degete în ritmul ei, aș fi dansat cu lupii, cu Dumnezeu, cu bezonul higgs de mi s-ar fi arătat, ca o nevoie de compensare.

Deveneam înfiorător de calm, de-acum eram capabil să mă răstignesc singur pe cruce. Aveam înțelegere pentru călugării din oastea lui Richard inimă de leu, care, având crucea răstignirii la gât iar metaniile în mâna stângă, înfingeau sabia în numele Domnului...

Lupii făceau legea în pădure. S-au apropiat de noi, nu-și explicau vedenia. Le vorbeam despre o fetiță care aduna floricele când, i-a apărut în cale Maica Domnului: "Unde mergi fetițo?", „În cer, să culeg cireșe.", „Să nu faci asta, s-a speriat sfânta, în cer poți întâlni lupul". „De-o fi să dau de lupi, mă ascund în sânul lui Dumnezeu".

Am strigat fiarelor: - Voi aveți colți ascuțiți, însă eu sunt mult mai primejdios: am gândurile ascuțite.

Stăteau bot lângă bot, deliberau.

-Ceii de la schit vor să mă mântuiască forțat... Vă încredințez vouă sângele nostru cald.

Și-au manifestat dezacordul prin urlete:

-, „Pleacă, mi-a poruncit șeful haitei de lupi. Noi nu ucidem în numele Domnului, doar nu suntem oameni. O apuci pe după copacul căzut de colo și ajungi la cer".

Fetița icnea a plânsset, fiind pe umărul meu nu s-a speriat, avea dreptate, n-aveau cum fi mai răi decât oamenii...

XX

Am ajuns într-o parte stâncoasă a muntelui. Între doi copaci falnici stătea ascuns un pietroi mare, se ferea din calea vremurilor; era un înger împietrit, păzea intrarea în Cerul de pe pământ. Într-o scobitură făcută sub o stâncă mai proeminentă, vântul sau vreun prigonit de destin, trăiau cu aprobarea habitatului muntos, de altfel potrivit, acelei specii, o abște de termite; forfoteau în jurul unui albuș împietrit, în vârful căruia nu urcau niciodată. Înăuntru te aflai ca-n atom; piatra de culoarea gălbenușului, de care am amintit, nu era altceva decât nucleul în jurul căruia se roteau protonii și electronii-insectele.

Așezând fata pe nucleu, mi-am luat rămas bun mângâind-o pe obraz, apoi, îmbrâncind în spărtură îngerul împietrit, am coborât la schit, puțin nedumerit că pe autistă n-au speriat-o gângăniile, deși nu erau tovarășele ei de joacă.

XX

Umblam de colo-colo prin chilie așteptând să fiu prefăcut în stâncă. Afară, vântul cânta un cântec sacru, de parcă eu m-aș fi născut a doua oară. Timpul rănit în gândurile mele nu-și recunoaștea durerea. Toaca de la trapeză îi cheamă pe monahi la masă. Merg, iau loc la masă și probabil vreun înger îmi mânuiește ca pe-o păpușă mâna, pentru ca lingura cu ciorbă să ajungă la gură. Nu-mi dau seama, sunt atent doar la filmul care se derulează în mine, al cărui protagonist sunt. Nu-mi amintesc dacă m-a întrebat cineva ceva, nici care a fost răspunsul meu. Doream să încapă în pumnul meu Împărăția lui Dumnului. Noaptea ce a urmat a durat, în mintea mea, o mie de ani. Mă durea să conștientizez mai departe, că nu sunt decât un personaj viu de carte.

Dimineața, sfidând urletul lupilor, m-am întors la Cer; se spune că orice ucigaș revine la locul faptei. La intrare în Cer erau urme de om, proaspete. Îndepărtez îngerul împietrit de la intrare și...ceea ce văd îmi aburește înțelegerea: furnicile așezate suflet lângă suflet, alcătuiseră ca o placentă jur împrejurul fetei, lăsând orificii doar la ochi, pentru a fi prima ființă care l-a văzut pe Dumnezeu, și la gură, să-l poată lăuda. Ciudatele furnici de culori și dimensiuni variate s-au îndepărtat simțindu-mi prezența, până când fata a întins mâinile și s-a agățat de gâtul meu; era fericită, fusese în alt univers. Începeam să-mi explic de ce în ziua precedentă, când am adus-o aici n-a împietrit de spaimă. Să fi fost ea Alice, tot un personaj de carte, care frecventa mai des Țara minunilor!?

Când să ies, am văzut în partea dreaptă o ceașcă de cafea din care ieșea aburii, aceeași ceașcă răsturnată de mine cu cotul, în ziua când Maica bătrână m-a invitat în chilia ei. Stând pe pietroiul din mijlocul furnicarului am băut în tihnă cafeaua; mi se împlinise, nu știu prin ce minune, visul. Cu fetița pe umăr, m-am lăsat către schit. Cum am intrat pe poartă, clopotele au început să bata a dezlegare. La masă, părintele Stareț mi-a zis: „Ai avut mult curaj să ucizi în numele Domnului, frate. Ne-ai scăpat de monstru". N-a fost greu să pricep că am ucis în mine, cu o zi în urmă, personajul viu de carte ce se plia pe viața și destinul meu. Eu fusesem monstru, de necredința căruia am scăpat mânăstirea.



ÎNTREZĂRIRI LIRICE

Florentina FILIP

IUBIREA NU E DE VÂNZARE



ÎNVĂȚĂTOARE, CHIP DE ÎNGER

Doamnei mele învățătoare Negrea Elena

Ca pe un înger v-am pictat
Pe pânza inimii și-a minții,
Icoană în suflet v-am purtat
Și v-am asemănat cu sfinții.

Cu glasul dulce, plin de har,
Mi-ați alinat orice durere,
Căci pentru noi ați fost altar
De dragoste și mângâiere.

Ne-ați fost lumină în întuneric,
Ne-ați fost întregul univers,
Tot ce-am trăit a fost feeric,
Iar astăzi eu, vă mulțumesc!

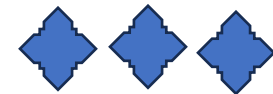
Zile simple

Am probat iubirea noastră
S-a potrivit mănușă
După penultima ușă.
Zilele toride
S-au topit deșertic,
Pe piept, pe coapse, erotic,
Mici scăpări de foc,
În lumea noastră, arse ad-hoc
Au fost zile simple.

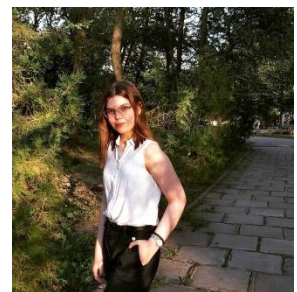
- Ce le spunem când ieșim?
 - Că raiul există între patru pereți...
 - Că fericirea mea are ochi căprui...
- (Și că dragostea mea aparține doar lui).

Ființa ta

Toți pașii mă poartă spre tine,
Nu mai găsesc nimic în mine
Care să cunoască altă lume
Și nici care să tresară la alt nume.
O parte ești tu, o parte sunt eu,
Muze pentru vise, trimise de Dumnezeu.
Credință în aceeași ochi profunzi,
Inconfundabili, de la început atât de blânzi.
Ființa mea se oglindește în ființa ta,
Se cuprinde palma mea cu palma ta
Și eternul se unește, se-adâncește
Se simte cald, ne ocrotește.



Laura



Alexandru

Iubirea nu e de vânzare,
Nici sufletul să nu ți-l vinzi,
Să nu le pierzi pe a ta cale,
De au zburat, nu le mai prinzi.
Iubirea n-o găsești la piață
Vândută de un negustor.
De ai pierdut-o înastă viață,
Ești doar un simplu muritor.
Cămașa sufletului tău
Să fie albă întotdeauna,
Să nu faci sufletului rău,
Făcându-l frate cu minciuna.
Să fii curat, să fii cinstit,
Să nu-ți vinzi sufletul pe bani
Căci Dumnezeu te vrea smerit
Pentru aceasta ți-a dat ani.
Să nu alergi către păcate,
Crezând c-așa este lumesc,
O viață ai să le porți în spate
Și eticheta cu un preț.
Să nu dai mâna cu minciuna,
Să nu fii sclavul unui cont,
De sus când va veni furtuna,
Să vezi lumina-n orizont.
Să fii a Domnului ființă,
Așa cum Domnul e al tău,
Cu dragoste și cu credință,
Să îi urmezi lui Dumnezeu.

SPIRITUALITATE

SĂ NE RUGĂM PENTRU PACE !

Preot Enache NECULA

Pacea a fost socotită între bunurile superioare ale omenirii și, pe bună dreptate, ea creează condițiile necesare și prielnice pentru dezvoltarea culturii și civilizației, pentru progresul omenirii în toate domeniile. Omenirea nu s-a putut bucura de pace în cea mai mare parte a istoriei sale, pentru că mândria, invidia, egoismul, dorința de acaparare a unor bunuri străine și de exploatare a semenului au tulburat și întrerupt mereu pacea, dezlănțuind războaie care au curmat viața și au distrus munca omenească.

Pacea este necesară vieții omenești, numai în timp de pace omul își poate îndeplini cu adevărat menirea lui pământească de a munci și de a se bucura de roadele trudei sale. Pentru omul religios și îndeosebi pentru creștini pacea este un dar ceresc, o binecuvântare cerească. Este o condiție necesară vieții și a dorinței lui Dumnezeu, pentru că însuși Dumnezeu este „Dumnezeul păcii”. Învățătura Mântuitorului Hristos dată lumii este cunoscută ca o „Evanghelie a păcii”. Îndemnul la pace și la trăire în bună înțelegere au fost dorite de Sfinții Apostoli prin epistolele adresate diferitelor comunități creștine. Popoarele lumii au dorit pacea, de aceea este cântată în literatura populară, este preamărită de filozofi și înțelepți, este înscrisă în cărțile sfinte ale tuturor religiilor.



Biblia care cuprinde cărțile Vechiului Testament, Noul Testament și Scrierile Sfinților Apostoli arată limpede dorința omului de pace între oameni și popoare, alături de împăcarea omului cu sine și cu Dumnezeu. Cuvântul PACE a devenit un salut, o urare. Astfel PACE ȚIE sau MERGI ÎN PACE apar ca un dar și o binecuvântare cerească. Pacea universală și veșnică este proorocită ca o realizare viitoare, mesianică. Fiul lui Dumnezeu va veni în lume și va întemeia o împărăție a păcii universale și veșnice. El va fi DOMN AL PĂCII.

Toate cărțile Noului Testament înfățișează ideea de pace sub toate formele, stăruind asupra datoriei creștinilor de a fi împreună lucrători cu Hristos, adică împăcarea omului cu Dumnezeu, de a apăra pacea între oameni și popoare. La nașterea Domnului, puterile îngerești au cântat „Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire”. Așadar, pacea lui Hristos este un dar ceresc și avem o răspundere și o sarcină, de a o păstra, s-o apărăm, să o dezvoltăm, să fim împreună lucrători cu Dumnezeu, făcându-ne părtași ai păcii lui Hristos, întrucât Biserica este prin definiție BISERICA PĂCII. Chemarea lui Hristos este „Trăiți în pace unii cu alții!”

Conștiința noastră este aceea că Dumnezeu vrea pacea, ne dăruiește pacea, suntem împreună lucrători la marea operă a păcii, avem puterea, entuziasmul și iubirea de Dumnezeu și oameni ca să trăim în pace. Învățătura Bisericii este că toți oamenii sunt fiii aceluiși Tată ceresc, de aceea toate popoarele trebuie să trăiască în pace și bună înțelegere. Pacea lui Hristos, sub toate aspectele ei este un dar al lui Dumnezeu: „Împărăția lui Dumnezeu este dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt”. Dreptatea statornicește pacea, iar pacea lucrează în dreptate și are la bază „iubirea lui Dumnezeu și de oameni”, pentru că DUMNEZEU ESTE IUBIRE. Iubirea este forța spirituală care ne unește cu Dumnezeu, cu noi înșine și cu toți oamenii din jurul nostru. Sfinții părinți și scriitorii bisericești s-au străduit să propovăduiască pacea sub toate aspectele ei. În predici, în cuvântări, în scrierile lor au îndemnat pe creștini să trăiască în pace cu Dumnezeu și cu toți oamenii, bazându-se pe textele Sfintei Scripturi.

Ortodoxia nu s-a abătut de-a lungul istoriei, de a propovădui PACEA, în activitatea liturgică, pastorală și misionară. Toate sfintele slujbe se încep cu rugăciunea pentru pace: „Cu pace Domnului să ne rugăm” sau „Pentru pacea a toată lumea” sau „Pace lumii cerem!” Astăzi, când la granița țării noastre este război, se fac rugăciuni pentru pace, liniște și încetarea conflictului, în toate bisericile. Chemarea Bisericii este aceea de a fi împlinitori și împreună lucrători cu Hristos Mântuitorul lumii care ne spune: „Fericiți făcători de pace, că aceia fiii lui

Dumnezeu se vor chema”. Această chemare este o trebuință firească, dar este și o îndatorire religioasă care trebuie împlinită cu râvnă sfântă de slujitorii și dreptmăritorii creștini.

Biserica creștină, ortodoxă, s-a încadrat în mod firesc în decursul istoriei în acest mare front al PĂCII. Considerăm o misiune de înaltă răspundere care trebuie dusă la îndeplinire prin toate mijloacele lucrări ei, deoarece pacea este un drept fundamental și o cerință firească a vieții omenești.

Războiul n-a fost niciodată o soluție. El este aducător de moarte și distrugere, astăzi, mai mult ca oricând spune Mântuitorul Hristos: „Bagă sabia în teacă, Petre, că cei ce scot sabia, de sabie vor muri!” Iată o profeție pentru toți agresorii acestui timp! Pentru consolidarea păcii între popoare s-au organizat conferințe și întâlniri între șefii de stat, sub egida Organizației Națiunilor Unite, în cadrul căreia mai multe state fac eforturi pentru apărarea păcii. În contextul politic în care trăiește lumea contemporană toți suntem chemați să dăm mai multă valoare dragostei și dorinței de pace, angajând toate forțele progresiste ale lumii. Conviețuirea în pace rămâne o sarcină a oamenilor cinstiți de pe întreaga planetă, indiferent de rasă și religie, încât rugăciunea pentru pace trebuie să stea pe buzele tuturor.

Alexandru PRIPON – preot la Biserica „Sfântul Mare Mucenic Mina” din municipiul Buzău



Autoportret

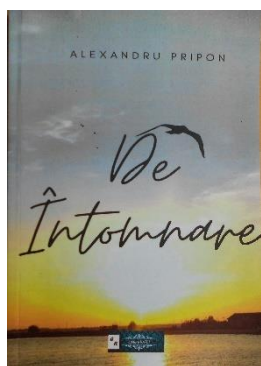
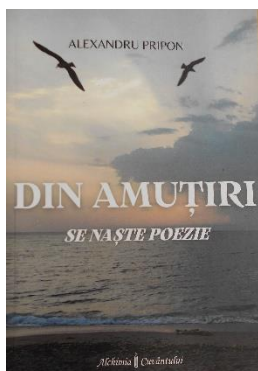
Tu Dumnezeu, iar eu pământ,
Eu amuțire, Tu cuvânt.
Prin prăbușiri și împliniri,
Imaginea întregii firi
Se oglindește-ntr-un crâmpei
Din chipul Tău. În ochii mei...

Pripon

eu sunt urmaș de anonimi pribegi,
făuritori de vorbe iscusite,
la adăpost de datini și de legi,
purtând pe umeri șanse irosite.
printre atâția descendenți din regi
ce flutură blazoane flendurite,
eu sunt urmaș de anonimi pribegi,
neguțatori de gânduri prăfuite.
e prea târziu acum să înțelegi,
nici nu găsesc cuvinte potrivite:
sub zodia trăpașilor betegi,
pripon de amintiri neprețuite,
eu sunt urmaș de anonimi pribegi.

Fără scăpare

Strădania atâtor generații
Cu haine peticite și murdare
De-a strânge-n buzunare zări și rații
E astăzi un prilej de încântare.
De fapt, amuzament. Elucubrații
Pe-această temă au stricat, barbare,
Strădania atâtor generații
Lăsate într-un colț, fără scăpare.
Prin versul greu se retrăgeau soldații
Unui război al clipelor impare,
Purtând pe tururi multe decorații,
Răsplata fugii dincolo de zare -
Strădania atâtor generații.



PRONIA CEREASCĂ

„Providența Divină sau **Pronia Cerească** este purtarea de grijă permanentă, efectivă a lui Dumnezeu față de fiecare creatură în parte și de toate în ansamblu”.

Biserica este Icoana Sfintei Treimi, o „unitate a comuniunii”, o „unitate a **dragostei**”.

Am început articolul meu cu aceste citate pentru că ceea ce încerc să relatez se raportează foarte bine la aceste adevăruri descoperite în urma multor ani de studii și de trăire duhovnicească de către acei mari părinți ai Bisericii noastre creștine. E drept că știința îi face pe mulți dintre noi să se îndoiască de aceste adevăruri pentru că ea se bazează doar pe dovezi concrete, pe ceea ce poate fi pipăit, văzut. Dar oare microcosmosul e văzut cu ochiul liber? Nu. Ca să vadă atomul și structura lui internă, omul și-a creat instrumente care să-l ajute să-și formeze o imagine despre lumea înconjurătoare și teorii despre Universul infinit. Dar sufletul pe unde l-a lăsat? Cât i-a acordat din spațiul acesta infinit? Pentru că nu o dată zicem: „Vai de sufletul meu!” sau „Mă doare sufletu!”

În prima sâmbătă din aprilie, mai exact 2 aprilie 2016, eu și mai tânăra mea prietenă ing. Aurelia Dediu primim invitație din partea fondatorului ziarului local „Curierul zoreștean” să participăm la slujba de instalare a noului preot din parohia Valea Teancului. Ne încântă pe amândouă ideea de a-l cunoaște atât pe noul paroh cât și biserica în care își va îndeplini misiunea pe care i-a încredințat-o Bunul Dumnezeu prin Preasfințitul Părinte Ciprian, Arhiepiscopul Buzăului și Vrancei. De la intrare în curtea bisericii, ne atrage atenția clopotnița pe sub care trecem prin picturile interioare și exterioare, lucru destul de rar întâlnit la alte lăcașuri de cult, cel puțin în zona noastră. Deschidem ușa bisericii și intrăm smerite exact în momentul când la strană se intonează imnurile de slavă lui Dumnezeu, altfel decât mă așteptam să aud într-o biserică rurală în care rolul corului îl are cântărețul/dascălul împreună cu cei câțiva enoriași, femeii și bărbați, care reușesc să treacă peste teama de a supăra urechile ascultătorilor cu vocile lor neșlefuite. Aici, vocile pe care le ascultăm sunt balsam pentru sufletul nostru și mângâiere urechilor noastre în timp ce se înalță din piepturile tinere ale psalților de la strană, veniți special pentru acest eveniment important din viața prietenului lor pr. Iulian Ioniță. Aflăm aceste detalii de la enoriașă lângă care ne așezăm la hotarul dintre naos și pronaos, după ce ne închinăm la icoane și aprindem lumânări în sfeșnicele din fața Sfântului Altar. Dar ce catapeteasmă frumoasă! Pe rândul de sus, la centru, având de-a dreapta și de-a stânga icoanele celor doisprezece apostoli, se află o icoană mai mare din care Maica Domnului, în fața căreia se află Fiul Sfânt, nu în brațe ca-n alte icoane, privește ocrotitor la cei ce se roagă în timpul slujbelor religioase. Din altar se aud glasurile celor doi preoți care săvârșesc sfânta liturghie, dar câteodată ai impresia că intervine și o a treia persoană. Impresia aceasta o creează părintele Alexandru, fostul preot al acestei biserici cu hramul *Adormirea Maicii Domnului*, a cărei voce îi permite să cânte foarte sus și să coboare foarte jos. Mi-am dat seama care-i hramul bisericii privind icoana din dreapta altarului în care este pictată Maica Domnului adormită înconjurată de cei doisprezece apostoli.

Slujba ajunge la momentul în care, după rugăciunea *Tatăl nostru* pe care cei de la strană o cântă dumnezeiește, noul preot iese pe ușile împărătești cu potirul cu Sfânta Împărtașanie și dă din vinul sfințit copilașilor conduși spre altar de tinerele mame sau de bunici. Momentul este impresionant pentru toți cei prezenți.: preot, copii, mămică, bunici; pentru cei care privesc tabloul acesta de la altar, căci puțini sunt aceia ai căror ochi nu se umezesc văzând copii împărtașindu-se. Probabil că în astfel de momente copilul din noi empatizează cu cel de la altar.

Astăzi, fiind sâmbătă, se săvârșește și pomenirea morților, de aceea în panere și coșulețe ard lumânările puse în coliva dulce din care vor gusta cei ce vor zice „Dumnezeu să-i ierte!” Dar înainte de asta, cei doi preoți vin în fața celor prezenți și vorbesc despre instalarea noului paroh la biserica din Valea Teancului, și așa aflăm povestea de viață a părintelui Iulian Ioniță. Cursurile primare și gimnaziale le-a făcut în satul Zorești, după care a urmat Seminarul teologic de la Ciolanu și Facultatea de teologie de la Târgoviște, încheindu-și studiile cu susținerea și promovarea examenului de masterat. A funcționat o perioadă ca profesor de religie la Liceul pedagogic din Buzău, hotărându-se, după o vreme, să meargă în Italia, în orașul Torino unde avea să devină diacon la biserica creștin-ortodoxă pentru românii de acolo. O întâlnește aici pe viitoarea lui soție, Estera, tot româncă, din Galați. Se căsătorește, naș de cununie fiindu-le preotul paroh al bisericii respective. În familia nou întemeiată vine și primul copil, un băiețel. Se întorc în țară și luând legătura cu Înalț Preasfințitul Părinte Ciprian, cere să fie hirotonit preot. I se acceptă cererea cu condiția ca pentru început să fie preot la Mănăstirea Rătești. Era

o încercare acest lucru, pentru că se știe că viața ca preot într-o mănăstire este mult mai solicitantă decât într-o parohie. Acum, în urma promovării preotului Alexandru ca secretar în cadrul Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, cel care ne dă aceste informații în cuvântul pe care-l rostește, preotul Iulian vine paroh în satul în care s-a născut. Cu emoție în glas, noul preot își începe cuvântul prin a-I mulțumi lui Dumnezeu și familiei sale pentru că a fost susținut să ajungă aici. Și, amintindu-și spusele părintelui Galeriu: „Nimic nu este întâmplător, ci totul este proniator”, deci **Pronia cerească** ne marchează viața, părintele Iulian povestește cum, în timp ce făcea inventarul pentru a lua în primire documentele și tot ceea ce aparține bisericii, a găsit registrul cu noii născuți în care, la data de 14 octombrie 1979 (ziua Sfintei Cuvioase Parascheva), era înregistrat noul născut Iulian Ioniță, care, peste ani, avea să-și găsească soția și să se cunune în biserica cu hramul Sf. Parascheva din Torino. Pentru preoții care au fost înaintea sa în această parohie și pe care i-a cunoscut: pr. Constantin Moise (40 de ani) și pr. Alexandru (11 ani), are numai cuvinte de mulțumire pentru că tot ce au făcut a fost din **dragoste** pentru Dumnezeu și pentru enoriași. De data asta beneficiarii serviciilor religioase din această localitate au avantajul că preotul locuiește în sat și poate fi solicitat ori de câte ori au nevoie.

Retrăgându-mă spre ușă, după ce a început slujba de pomenire a morților, am bucuria s-o cunosc pe tânăra preoteasă Estera, în brațe cu cel de-al doilea băiețel al ei, pe care mi-o prezintă d-na preoteasă Lupu a părintelui Doru de la Mierea, înconjurată de cei patru copilași ai ei: trei băieți și o fetiță, cu vârste cuprinse între 11 și 5 ani, Sofia fiind mezina familiei. Frumoasă familie și un exemplu bun de urmat și de alte familii tinere. Amândouă soțiile de preoți sunt conștiente de rolul pe care-l au în calitate de preotese, atât în viața soților cât și a enoriașilor. Eu le urez succes în misiunea pe care Dumnezeu le-a încredințat-o, și nu le va fi ușor în vremurile tulburi pe care le trăim. Doamne-ajută!

Prof. Georgeta Tudor (Curierul zoreștean - SPIRITUALITATE)

GRABA

Până azi întreaga lume, se plângea că n-are timp,
Să iubească, să asculte, să se roage un minut.
Alergam cu disperare fără să privim în jur,
După bani, după plăcere, toți ne-am înhămat la jug.

Dumnezeu în drumul nostru, ne-a oprit de multe ori,
Noi, cu ale noastre treburi, am trecut nepăsători,
Ba mai mult, uitând că suntem fiii lui pe acest pământ,
Am făcut în noi o cruce și l-am răstignit, răsând.

Am lăsat timpul să treacă fără să schimbăm nimic,
Nici la minte, nici la suflet, nici la faptă și cuvânt.
Am uitat că-n astă lume, viața-i de la Dumnezeu,
Este darul cel mai mare, duhul sfânt în trupul tău.

Am uitat că viața are început dar și sfârșit,
Am văzut copaci în floare, prea grăbiți, nu ne-am oprit.
Am văzut fluturi, izvoare, munți și dealuri, verzi câmpii,
Copilași răsând la soare, dar n-am vrut a ne opri.

Omule, când vine clipa să te oprești din alergat,
Timpul irosit degeaba, a venit, dar a plecat.
Vrei să râzi atunci la soare de sub pomul înflorit,
Vrei să strângi la piept copilul, să trăiești ce n-ai trăit.

Dar ce n-ai trăit la vreme, nu mai poți trăi acum,
Bucuria și iubirea le-ai vândut pe al tău drum.
Ai vândut și-a ta credință pentru o clipă de plăcere,
Astăzi stai și plângi în casă, tu ai semănat durere.

Florentina FILIP

PAGINI DE ISTORIE

Constantin COSTEA



MEȘTEȘUGURI ȚĂRĂNEȘTI TRADIȚIONALE DIN DEPRESIUNEA TRESTIA- ODĂILE

II

TÂMPLĂRIA. Lemnul a constituit una dintre materiile prime cele mai importante pe care omul l-a folosit din cele mai vechi timpuri până astăzi pentru construcțiile gospodărești sau la confecționarea uneltelor și a ustensilelor casnice, a pieselor și obiectelor de mobilier. Din lemn omul și-a făcut locuința și biserica, obiecte și unelte care să-i ușureze munca și viața. În activitatea de prelucrare a lemnului, meșterul popular a pus atât îndemânare cât și simț artistic ceea ce a dus la crearea unei adevărate civilizații a lemnului. În vechile comunități rurale fiecare gospodar avea cunoștințe și deprinderi necesare prelucrării, măcar sumare, a lemnului. Lucrările mai dificile erau

lăsate în seama meseriașilor specializați: dulgheri, tâmplari, rotari, dogari, butnari, zidari, etc. Acești meșteri populari s-au identificat într-atât cu meseriile practicate încât denumirea acestor ocupații a pătruns deja în onomastică: Dogaru, Lemnaru, Rotaru, Dulgheru, etc. Nu există categorie de obiecte uzuale la care lemnul să nu fie folosit ca materie primă. Omul, deslușind calitățile și noblețea diferitelor esențe lemnoase, după îndelungi observații, căutări și încercări, se decide asupra folosirii acestora în diferite scopuri și activități. Lemnarii își alegeau diferite esențe pentru confecționarea obiectelor din lemn, fie pentru mobilier, fie pentru anumite obiecte casnice. Astfel, bradul și stejarul care erau esențe tari se foloseau la construcții, fagul pentru confecționarea lăzilor de zestre, mai ales, cornul și alunul pentru băte ciobănești și furci de tors, frasinul pentru cadre de uși și ferestre, paltinul și teiul pentru linguri, ploști, vase de bucătărie. Prin urmare, unul dintre meșteșugurile tradiționale foarte cunoscut în zona geografică pe care o avem în vedere, respectiv Depresiunea Trestia-Odăile situată în Subcarpații Buzăului este tâmplăria. Reprezintă un meșteșug diferențiat și bine specializat, desprins din dulgherie. Ca meșteșug al prelucrării lemnului, tâmplăria a apărut și s-a dezvoltat încă din timpurile cele mai vechi în cadrul comunităților sătești, ca o necesitate în vederea decorării casei, a locuinței cu mobilierul necesar și de confecționare a obiectelor casnice și a uneltelor necesare la activitatea din gospodărie. Pe parcursul a sute de ani de când se practică această meserie, în interiorul acestui meșteșug au apărut două specializări: tâmplăria propriu-zisă și tâmplăria fină, de mobilă sau artistică, ultima căpătând prioritate, mai ales în epoca modernă. (*Radu Octavian Maier, meșteșuguri țărănești tradiționale în spațiul românesc, Editura Etnologica, București, 2009, p.106*).

Termenul „tâmplărie” este foarte vechi în vocabularul limbii române și are mai multe semnificații. Tâmplărie, pl. tâmplării, s.f. 1. Meseria tâmplarului; 2. Atelierul tâmplarului; 3. Obiecte lucrate de tâmplar. Explicația termenului de „tâmplar”: pl. tâmplari, s.m., meseriaș; muncitor care face mobilă și alte obiecte din lemn; stoler¹. Reamintim că în aria geografică despre care vorbim au existat tâmplari de mare valoare, cunoscuți pe văile Bălăneșei, Murătoarei și Sărățelului. Activitatea unui tâmplar veritabil începe odată cu alegerea materiei prime, deci a lemnului. Există o tradiție și o adevărată tehnică în această privință. Lemnul nu trebuie să aibă cioturi, trebuie să se crape bine și să se lucreze ușor. În tradiția populară românească, prin urmare și în cea locală, lemnul ales, în special pentru mobilă, trebuie ales și tăiat pe lună plină și în special în lunile de toamnă când copacii au mai puțină „mâzgă”. De asemenea, lemnul ales nu trebuie să aibă cari. După fasonare urmează prelucrarea butucilor de diferite lungimi cu joagărul-fierăstrău cu ajutorul căruia se fac scânduri pentru tâmplărie. Grosimea scândurilor variază între 2 cm., 3,5 cm., 4 cm. sau chiar 5 cm. Scândura se taie din lemn verde. Lemnul nu trebuie lăsat să se usuce în bușean, ci sub formă de scândură. Scândurile se pun apoi la uscat, la umbră, să nu crape, să nu se scorojească și să nu se strâmbe². Se mai impun câteva observații:

¹ D.E.X., Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, p.1066.

² Radu Octavian Maier, op. cit. p. 107.

a). Materialul de construcție predominant al gospodăriei țărănești este lemnul. Chiar și cuiele care se foloseau pentru îmbinarea diferitelor piese de mobilier erau tot din lemn. Toporul este exclusiv un instrument de lucru aproape universal.

b). La toate obiectele de mobilier din interiorul locuinței țărănești tradiționale ornamentarea este predominant geometrică (cercuri, semicercuri, spirale, cruci, urmate de stilizarea motivelor vegetale inspirate din natura apropiată).

Este demn de menționat, într-o primă categorie, arhitectura populară din lemn unde elementele decorative în lemn se executau pe stâlpii caselor și pe porți, ramele ușilor și ale ferestrelor, paziile acoperișurilor; ele constau în creștături geometrice, funia răsucită, crucea și rozeta ca simbol solar. Cea de-a doua categorie o reprezenta mobilierul caselor vechi. Tăbliile paturilor, blidarele și dulapurile, scaunele, lavițele, polițele, culmea și lăzile de zestre sunt piese tâmplărești înfrumusețate prin creștături în lemn de o mare varietate și frumusețe³. Cel de-al treilea domeniu de aplicare a creștăturilor în lemn este cel al uneltelor legate de îndeletnicirile tradiționale românești, cum sunt furcile de tors și fusele, bătele ciobănești, cutii pentru sare și făină, cupe și linguri cu cozi decorate. Sub raport ornamental, obiectele din lemn erau decorate cu motive geometrice, cosmice, vegetale, antropomorfe și zoomorfe, încifrând sensuri adânci referitoare la viață și la moarte, la originea și dezvoltarea Universului, a societății românești și rosturile ei. Printre motive se disting zimți sau „ dinți de lup” (cu scop protector), spirala, romb, cercul cu „rozeta vânturilor”, ca reprezentare a simbolului solar, funia și torsada cu simboluri ale vieții, crenguța de brad, frunza, conul, floarea, ca elemente ale cadrului natural. Cele mai semnificative piese de artă țărănească executate de tâmplar pot fi diferențiate astfel:

1. Mic mobilier țărănesc: lăzi de zestre, scaune, blidare, colțare, polițe, laiță sau laviță, beldia, patul, dulapul, masa.
2. Vase și ustensile de uz casnic din lemn: găvane, covate, căuce, bote, ploști, măsuri de lapte și cereale, linguri, linguroaie.
3. Unelte de muncă: furci de tors, furci pentru fân cu doi dinți, greble, etc.

Uneltele și instrumentele folosite în tâmplărie erau variate și diversificate. Cele mai des utilizate erau: topoare de tăiat și despiciat de mai multe forme și mărimi, securi de mărimi diverse, ferăstrău și beschie (ferăstrău format dintr-o pânză lată, prevăzut cu două mânere pentru a putea fi acționat de două persoane, joagăr), capra (suport pentru tăiere), compas, sfredel, teslă, priboi (perforator), gealău, rindea, ciocan, mai, dălți, rindele manuale, etc. Mai târziu apare strungul de lemn, un instrument complex, menit să revoluționeze tehnica tâmplăriei. Reprezenta, de fapt, un instrument pentru prelucrat lemnul, o mașină-unealtă cu diverse funcții. Era acționat de o pedală din lemn care punea în funcțiune roata pentru prelucrat. Operația de bază era strujirea. Acest tip de strung executa mai multe operațiuni: tăiere, găurire, alezare (operațiune de lărgire și adâncire prin așchiere), filetare, zimțuire sau fațetare⁴.

Cele mai importante piese și obiecte de mobilier lucrate de tâmplar, care alcătuiau interiorul vechi al casei țărănești erau:

Blidarul era o piesă de interior cu caracter arhaic, un raft sau un dulap fără uși, cu rafturi pe care se păstrau blidele, vase de lut, de lemn sau de tinichea, în care se pun bucatele, străchini. Era așezat, de obicei, la intrare, lângă ușă.

Polița reprezenta un suport de scândură, fixat orizontal pe un perete, pe care se țineau diferite obiecte

Colțarul era un raft așezat într-un colț al odăii, de unde îi vine și numele, cu aspect de piramidă triunghiulară, cu două uși și câteva raftulețe înăuntru.

Laița sau lavița era o scândură lată fixată pe un țărș de-a lungul unui perete, în casele țărănești, pe care se stă⁵. Noaptea se putea dormi pe ea pentru că avea aspectul unui pat mai lung.

Beldia se întâlnea mai rar în zona despre care vorbim. Era o prăjină subțire și lungă cât lungimea camerei, agățată de tavan, pe care se atârnav hainele, țoalele, în lipsa lăzii sau a dulapului (în sensul șifonierului de azi n.n.)⁶.

Patul reprezenta una dintre piesele indispensabile ale interiorului țărănesc. A evoluat, pe parcursul timpului, de la laiță, devenind, ulterior, o piesă mobilă, lucrat, îndeosebi, de un meșter tâmplar. Era de obicei cu tablii de diferite

³ Gheorghe Pătrașcu, Arhitectura și tehnica populară, Editura tehnică, București, 1984, p.78

⁴ A.Vaida, E.Botez, S. Velicu, Proiectarea mașinilor- unelte, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980, p. 69.

⁵ D.E.X., p.561.

⁶ D.E.X., p.123

mărimi, de o persoană, de două persoane și chiar de patru persoane. Lungimea normală a patului era de 1,80 m., iar lățimea de 0,90 m. sau chiar de 1,80 m., pentru acele paturi duble de patru persoane.

Masa reprezenta piesa de bază în ceremoniile familiei, a obiceiurilor din timpul anului, dar și în pregătirea și consumul alimentelor. Masa mică, rotundă, cu trei sau patru picioare a reprezentat, mult timp, cel mai vechi și mai răspândit tip de mobilier tradițional țărănesc. Rareori decorată, nu avea un loc fix dar era așezată, de obicei, lângă vatră. Putea fi mutată foarte ușor dintr-un loc în al altul.

Scaunele prezentau o mare varietate. Cele mai des întâlnite erau scaunele joase. Scaunul rotund cu trei sau patru picioare din lemn era confecționat dintr-un trunchi de copac, de obicei din tei sau salcie. Mai era folosit și în alte activități. Gospodinele îl așezau cu fața în jos, așezau tuciul cu mălai fiert și mestecau mămăliga. Mai era folosit la mulsul vacilor, al oilor și al caprelor. Avea o înălțime de 40-50 cm.

Lada de zestre reprezenta una dintre cele mai prețioase piese de mobilier din inventarul țărănesc. A îndeplinit mult timp funcția dulapului, adăpostind, adesea, haine, uneori și alimente. Ocupa un loc de cinste fiind așezată în așa-zisa „cameră mare”, la capătul patului sau al laviței. Era confecționată din lemn de stejar, fag sau frasin, având forme variate și decorație bogată și originală. Reprezenta piesa cea mai fin decorată din interiorul casei țărănești. Motivele erau variate, de obicei geometrice, reprezentate de semicercuri, romburi, zig-zaguri, cercuri, pătrate, triunghiuri, dar apar și flori, brazi stilizați, simbolul solar (cercuri și rozete concentrice).

Leagănul pentru copii era o piesă necesară pentru legănatul copiilor în scopul de a-i determina să adoarmă mai repede sau pentru a-i liniști. Cea mai primitivă formă a leagănului era un trunchi scobit, de obicei din salcie, un fel de copaie. Mai târziu apar și leagăne sub formă de lădițe, rotunjite la capete, decorate, de cele mai multe ori, cu ornamente geometrice⁷

Această zonă geografică din Subcarpații Buzăului se remarcă prin numărul mare de meșteri populari specializați în prelucrarea lemnului, în specia meșteri tâmplari. În satele de dincolo de Bălăneasa au trăit și au lucrat cu deosebită pricepere și măiestrie oameni de mare caracter și de remarcabilă simplitate. Ei au produs piese de tâmplărie de mare finețe și de o deosebită diversitate. Aici, meșterii populari au îmbinat în chip strălucit mai multe meserii legate de prelucrarea lemnului. Unul dintre ei, cu o existență destul de complicată, a fost Gheorghe Rotărescu, născut la Nistorești la 15 noiembrie 1908. După absolvirea claselor primare la școala primară din Pietraru s-a ocupat cu dulgheria și agricultura, dar era și un tâmplar recunoscut. A făcut parte din Mișcarea Legionară fiind șef de cuib. În perioada 1939-1940 a fost primar al comunei Pietraru. A participat la războiul antisovietic în bătăliile de la Sevastopol și Cotul Donului unde a fost luat prizonier și a stat în prizonierat timp de patru ani.

A fost arestat prima dată la 19 mai 1951, fiind închis la Penitenciarul Buzău, iar a doua oară la 31 august 1951 fiind deținut la Penitenciarul Râmnicu Sărat, deoarece a făcut parte din organizația anticomunistă „Legiunea Albastră” care avea ca șef pe Minea Constantin din Pârscov, fost cadru militar care, timp de trei ani a condus mișcarea anticomunistă „Legiunea Albastră” care acționa pe Valea Buzăului. Gheorghe Rotărescu era curier și făcea legătura dintre „Legiunea Albastră” și organizația „Armata regelui Mihai” A fost condamnat pentru uneltire contra ordinii sociale la cinci ani de detenție. A decedat la 23 noiembrie 2002⁸. Meseria sa a fost continuată de fiul său, Iustin Rotărescu. Din Valea Roatei a ajuns cunoscut Damian Panait, renumit dulgher dar și tâmplar iscusit. Avea înclinații și spre rotărie. De asemenea, un meșter cunoscut în această zonă a fost Sterie (Sterică) Ioajă din satul Punga. Era renumit ca tâmplar, fiind socotit un meseriaș deosebit de cunoscut și în alte activități cum ar fi dulgheria sau lăcătușeria. Avea un strung de lemn acționat de un sistem manual cu pendulă. A fost cercetat de autoritățile comuniste și acuzat pentru confecționarea unei arme artisanale, acuzație care s-a dovedit a fi neîntemeiată⁹. În acest sector s-au mai remarcat ca tâmplari foarte pricepuți Constantin Posmagiu, din Pietraru, Crăciun Ion, Gheorghe Posmagiu, Gheorghe Bădiceanu, toți din satul Teiș¹⁰.

Dincolo, pe Valea Murătoarei au existat încă din timpuri foarte vechi meșteri specializați în prelucrarea lemnului. În Valea Ștefanului, sat înconjurat de păduri, prelucrarea lemnului a fost o ocupație importantă pentru locuitorii de aici. Printre cei mai iscusiți meșteri tâmplari din acest sat s-a remarcat, în mod deosebit Andrei Stoica,

⁷ . Gheorghe Pătrașcu, Op. cit. p. 132.

⁸ . Relu Stoica, Buzoieni și râmniceni, victime ale represiunii (1944-1964), Editura Editgraph, Buzău, 2021, p. 261.

⁹ . Inf. ing. Virgil Șelaru

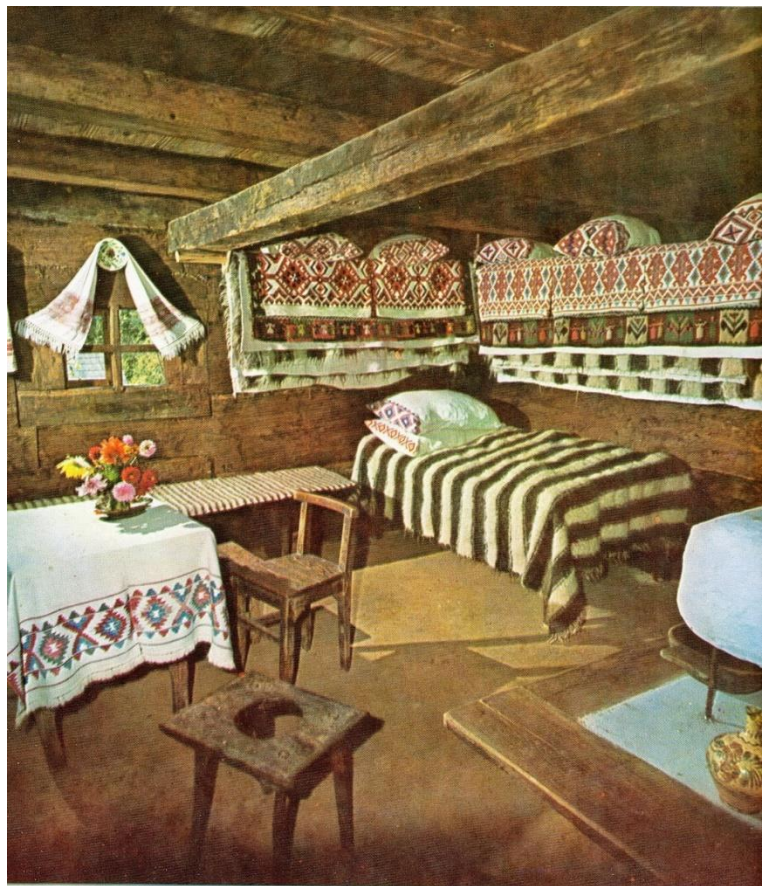
¹⁰ . Inf. Virgil Bâgiu, satul Teiș, comuna Cozieni, Buzău.

nea Stere Andrei cum era cunoscut în sat și în împrejurimi. Un meșter adevărat care a rămas până azi în memoria celor care viețuiesc în acest sat. În satul Corneanu, o așezare pitorească situată la poalele pădurii, s-au remarcat ca cei mai iscusiți tâmplari dar și constructori de case, Ion Tocileanu, cunoscut și sub numele de Ion Manole și fiul acestuia Dumitru Tocileanu. Din satul Gorâni a rămas cunoscut în memoria locuitorilor din satele de aici, Agapie Ion, tâmplar renumit care a practicat această meserie până târziu, spre bătrânețe, S-a mai ocupat cu dulgheria dar și cu rotăria. Din Văcăria, un cătun care aparține de satul Piatra Albă, cel mai cunoscut meșter tâmplar a fost Ion Dănilă care își crease o faimă deosebită datorită priceperii sale în meșteșugul prelucrării lemnului¹¹.

Ionică Lemnăruș. A existat în această lume fascinantă pe care am descris-o un personaj cu totul și cu totul minunat care mi-a marcat copilăria și adolescența. Un om cu mintea scaldată în lumina atâtor nepieritoare frumuseți ale acestei lumi, o minte senină și luminoasă, mereu pătrunsă de puritatea adevărului și a bucuriei. Era bunicul meu dinspre mamă, Ion Gruia, căruia lumea îi atribuisese porecla de Ionică Lemnăruș, apelativ care a devenit un renume pe Valea Bălăneșei și mai departe. Porecla venea de la statura sa mică și de la figura șăgalnică, veșnic zâmbitoare. Un personaj jovial, plin de viață, care sfida pur și simplu istovirea, tristețea, deznădejdea, stări care, adesea, îl dominau pe orice om, afișând un optimism slăvit și luminos care te îmbărbăta cu acel har binecuvântat al unui om ales. Se născuse la început de veac, în anul 1908, în satul Ciocănești, comuna Trestia, sat cu un nume predestinat care vuia de bățiile ciocanului precum vuia odinioară Humuleștii lui Creangă, de vatale. Era fiul Mariei și al lui Ilie Gruia și moștenise meseria tatălui pe care a purtat-o cu demnitate în întreaga sa existență, pe care, apoi, a transmis-o urmașilor.

S-a căsătorit cu mama Stanca din Glodurile, minunata mea bunică, cu care a avut patru copii: Elena (Nuța), mama mea, Constantin (nenea Titi), Tiberiu (nenea Tibere) și Dumitru (nenea Mitică). Bunicul meu era un tâmplar de excepție. Avea atelier de tâmplărie acasă, cu strung de lemn acționat de o pedală. În atelier producea piese și mobilier țărănesc, cu un deosebit talent artistic, care i-au adus o faimă deosebită. Confeționa, însă, și o serie de obiecte ieșite din comun, dovedind un deosebit simț artistic. Leagănul meu de când eram copil, pe care l-au moștenit și frații mei era o adevărată bijuterie artistică. Confeționa dulăpioare pentru ceasuri de perete, împodobite cu o serie de elemente artistice, scaune, mese, canapele, etc. pe care le împodobeau cu diferite motive artistice populare, pe care numai o minte strălucită le putea concepe. Îmi amintesc, copil fiind, că, la un moment dat mi-a dăruit o cutie de șah cu piese concepute de dânsul care erau adevărate bijuterii din lemn. Sau, mai târziu, pe când aveam șapte sau opt ani mi-a făurit o măsuță de popice cu piese minunat strujite asupra cărora acționa o mică bilă de fier manevrată de un arc de sârmă. O adevărată invenție și o minunată distracție. Mai târziu și-a trecut atelierul la stat și s-a mutat cu acesta la Trestia, într-o clădire naționalizată, fiind asaltat permanent de numeroși clienți de pe Valea Bălăneșei.

A trecut la cele sfinte în anul 1989, an marcat de violențe și numeroase controverse, după ce, în prealabil, și-a mutat atelierul din nou acasă, la Ciocănești. Așa l-am cunoscut pe bunicul meu, tata Gruia, Dumnezeu să-l odihnească în sfântă pace și binecuvântare!



Casă țărănească – interior

¹¹ Inf. preot Florin Grigore, comuna Odăile, Buzău

ȘTERGAR ROMÂNESC

Oare ce vrajă te-a adus pe lume
Ștergar țesut, frumos, din fire-alese?
Ai poposit la noi, sfântă minune,
Și-ai mângâiat obraji de doamne și prințese.

Din dor ai apărut și din sudoare,
Din foc înfrigurat ce scapără din cer,
Din lacrimi izvorând și din răcoare,
Din iarna aspră și din ger.

Ai picurat atâta dor în mine,
Belșug de vise line ca un zbor,
M-ai lecuit de spaime și suspine
Învăluindu-mi fruntea cu-un fior.

Ai apărut din taină și tăcere
Țâșnind, măreț, înspre lumină,
Din raze ce sclipesc, stinghere,
Și-ai adormit la mine în grădină.

Ești roua dimineții, rece,
Ivit din pânza cerului albastră,
Spre nemurire, vântul te petrece,
În zborul tău de pasăre măiastră.

C-tin Costea

Rătăcirii

De sub cețuri când aprinzi
arcuiri peste oglinzi,
pleoapa peste amintiri o strângi,
răscolită de-un fluid,
drumurile ți se-nchid
și, pierdută-n lumi ascunse, plângi,
Buzele ți-s reci și moi,
păsări mari cu ochii goi
umbra și-o răsfrâng pe chipul tău,
plângi și tremuri ca-ntr-un vis,
prăbușită în abis –
viscolul părerilor de rău.
Nostalgii topite-n mări,
pulberi vii de așteptări
stranii, în derivă te lovesc;
brațe roșii de coral
își întind ușor spre mal
ochiul trist, de chip nepământesc.
Aș dori să te ating.
Umbre peste ochi mă ning,
iar tu ești departe, în trecut,
corpul tău e-amar și cald,
legănare de smarald,
o chemare spre-un tărâm pierdut.
Aripi mă mai bat pe chip,
îngropate sub nisip,
buzele-ți pe trup îmi rătăcesc.
Înr-o liniște de mit
ca o rană de cuțit,
s-a-nserat
și-i frig
și te iubesc...



Adrian Popescu

Turnul de fildeș

În turnul meu de fildeș roșu,
un cântec a zvâcnit deodată și-n mine-a fulgerat -
fantasmă – înfiorându-mă o fată.
Din piatră,
un fluid sălbatic m-a răscolit plăcut
în carne, spărgând în albe cioburi bezna
prin ale timpului lucarne;
apoi am frământat văzduhul țesut molatic
peste ape, când păsări izvorau din arbori,
din cornul lunii să se-adape.
Sorbeam ne-ncrezător, din geana sublimului fluid,
mireasma,
iar fruntea mea lovea pământul și mâna
căuta fantasma.
Un Dumnezeu păgân găsisem, și
opera-i era divină, căci
răsturnase-n mine lumea și turnul meu
era ruină...
Striviți sub pleoape, ne sorbisem prin pori,
iubindu-ne-n neștire,
când sub ruine
regăsisem prima și ultima iubire.

Un destin pe clapele pianului

Poetul Pierre Corneille, creatorul tragediei franceze, este autorul unui vers devenit aforism, prezent în capodopera sa „Cidul”. „Valoarea nu așteaptă numărul anilor”. Nu de puține ori, realitatea cotidiană ne demonstrează fără echivoc veridicitatea acestei idei, iar în universul estetic de orice fel, ea este cu atât mai impresionantă, când vorbim despre contexte în care este dificil de anticipat o evoluție spectaculoasă a unui artist tânăr.

Cu câțiva ani în urmă, când am cunoscut-o și am scris pentru prima oară despre ea, **Ramona Horvath** era aproape o copilă; de fapt, o pianistă foarte tânără, care începuse însă o ascensiune ce s-a dovedit ulterior a fi una fulminantă. Poate că – dincolo de talentul, pasiunea, dăruirea și devotamentul total față de arta sa – marea ei șansă în remarcabila devenire în luminile rampei s-a numit Jancsy Körössy. Muzicianul de jazz român de etnie maghiară s-a impus ca pianist în special după plecarea sa temporară în Statele Unite, fiind considerat astăzi unul dintre cei mai valoroși astfel de artiști din lume! Sub îndrumarea sa, Ramona Horvath a învățat, nu numai măiestria acestei profesii dificile, ci și păstrarea acelei discipline interioare fără de care talentul se diluează, cu timpul. De altfel, maestrul Körössy i-a fost el însuși partener de scenă în multe rânduri, pe numeroase scene ale lumii, primind astfel, o dată în plus, confirmarea valorii sale incontestabile.

S-ar putea considera că e un loc comun afirmația că afirmarea extraordinară a Ramonei ca pianistă de jazz (ea însă interpretează în egală măsură și multe alte genuri de muzică, de care s-a atașat în România) se datorează, într-o proporție covârșitoare, unei munci fără menajamente pentru propria-i persoană. Este un lucru adevărat, totuși la fel de adevărat este și faptul că, fiind dublată de o bucurie imensă de a cânta pentru a-și încânta publicul, munca a devenit practic o parte inseparabilă din ființa ei. Și, așa cum era și firesc, tânăra artistă româncă nu a întârziat să fie remarcată de nume mari ale artelor internaționale. Am folosit un termen mai degrabă general, deoarece un moment remarcabil din cariera de până acum a Ramonei îl reprezintă integrarea sa într-o formulă cinematografică cu totul inedită: interpretarea live a muzicii de film, context ce necesită o spontaneitate și o adaptabilitate ireproșabilă la „cursul” peliculei de celuloid.

La un astfel de spectacol, artista, încă elevă, a fost remarcată și de faimosul producător de film francez Pierre-Henri Deleau, cofondatorul Quinzaine des Réalisateurs la Cannes. „Lui i s-a părut nemaipomenit ca o fată așa tânără să creeze muzica în timp real pe un film istoric și a decis să includă producția respectivă în festivalului lui de film de la Strasbourg. Și așa am ajuns prima dată în Franța, declară Ramona într-un interviu. Am avut parte de o primire regească. Pierre-Henri Deleau mi-a devenit prieten și m-a invitat deseori la multe alte festivaluri de film.” Avea să fie de altfel punctul de cotitură decisiv pentru destinul său artistic. Asta deoarece, odată cu urmarea cursurilor Conservatorului de Muzică din București, a avut prilejul de a cunoaște bine și de a constata că mediul artistic parizian constituie un gen de laborator alchimic dotat cu toate ingredientele necesare transformării în aur spiritual a talentelor autentice. Or, după cum afirmă tânăra artistă, „Parisul e o destinație-cheie a tuturor muzicienilor de jazz, de renume mondial.”

Ramona Horvath a fost cumva și constrânsă, de contextul românesc al evoluției reale a genului de artă ce a ajuns să o definească, să se stabilească în capitala Franței, unde susține concerte în mod curent, concomitent ea fiind și profesoară la un conservator de muzică de lângă Paris. Recunoaște că nu e nicidecum facil să trăiești și să te afirmi acolo, dar ea a reușit, beneficiind deopotrivă de o voință de fier și de o vivacitate molipsitoare – atribute moștenite, spune ea, de la mama. Astfel și-a putut pune în practică o dorință puternică, înființând și susținând nenumărate concerte cu trupa (cvartet, trio sau duo) care îi poartă numele. În diversele formule agreeate în timp, a creat muzică și, pe lângă concerte, a scos câteva albume foarte apreciate de iubitorii și cunoscătorii genului. În tot acest timp, colaboratorul său de bază a rămas contrabasistul Nicolas Rageau, împreună cu care a compus piese ce ies în evidență prin discursul luminos, dinamic și prietenos, precum și printr-un swing elegant ce explodează în focuri de artificii sonore. Actualmente, Ramona – ca pianistă – cântă în cadrul trioului din care mai fac parte sus-menționatul Nicolas Rageau (contrabas) și bateristul Germain Cornet.

„Melanjul meu e cu tot felul de muzici pe care le iubesc, pe care le-am făcut până acum în viața mea. Am ascultat foarte multă muzică tradițională românească, muzică țigănească, muzică ușoară, muzică r&b americană, muzică latino-americană, jazz, clasică... Sunt făcută din toate lucrurile astea, se autodefinește Ramona. Cred că e important să avem perioade de căutări, să nu avem numai concluzii certe că suntem ceva anume și facem doar acel ceva. Dacă gândești așa, poți să treci pe lângă oportunități esențiale în viață. În ceea ce mă privește, mie muzica de jazz îmi corespunde cel mai bine, în primul rând datorită spontaneității. Este o muzică pe care o crezi spontan. Indiferent cât te-ai pregătit acasă, rezultatul nu îl vezi decât atunci când te afli pe scenă. Asta e ceea ce m-a atras cel mai mult, deoarece mie îmi plac mult provocările vieții și spontaneitatea. Iar muzica de jazz e cu atât mai grea, cu cât nu doar că nu știi exact ce vei face tu, dar nu știi nici ce vor face ceilalți muzicieni cu care vei cânta. Aici intervin arta, talentul, pregătirea, să știi cum să potrivești spontaneitatea ta cu spontaneitatea celuilalt. În același timp, nu cred că este foarte greu să ajungi pe o scenă importantă

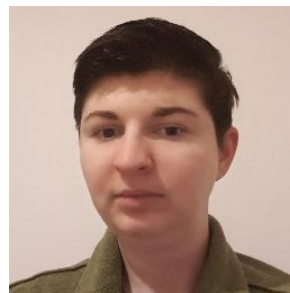
o dată. Cred în schimb că pentru un artist, cel mai greu este să se mențină. Zi de zi sunt valuri de noi artiști care vin din urmă.”

Adrian-Nicolae POPESCU



XILOGRAVURI

Rafaela MIHAI



„Naufragiații”

„Aici sosi pe vremuri”

după poezia lui Ion Pillat



Imaginea lunii septembrie

Toamnă frumoasă!

Răspunderea pentru conținutul
articolelor publicate aparține autorilor.

ISSN 2343 – 7324
ISSN – L 2343 - 7324

ÎNTREZĂRIRI

Revistă sătească de știință și cultură editată în
comuna Pârscov, județul Buzău.

intrezariripircov@yahoo.ro

<http://intrezaririrevista.wordpress.com>

Redacția: Gheorghe Postelnicu (redactor șef),
Adrian Popescu, Elena Otavă,
Constantin Costea, Enache Necula, D. Scorșanu.
Grafică și tehnoredactare: Elisabeta Postelnicu
Tipărit la S.C.IRIMPEX S.R.L. Bârlad.